



Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2026. gada 30. martā
(OR. en)

11787/1/24
REV 1

Starpiestāžu lieta:
2024/0101 (NLE)
2024/0102 (NLE)

AELE 72
AND 13
SM 13
MI 659

LEĢISLATĪVIE AKTI UN CITI DOKUMENTI

Temats: Nolīgums, ar ko izveido asociāciju starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Andoras Firstisti un Sanmarīno Republiku, katru kā atsevišķu pusi, no otras puses

NOLĪGUMS,
AR KO IZVEIDO ASOCIĀCIJU STARP
EIROPAS SAVIENĪBU UN TĀS DALĪBVALSTĪM, NO VIENAS PUSES,
UN ANDORAS FIRISTISTI UN SANMARĪNO REPUBLIKU,
KATRU KĀ ATSEVIŠĶU PUSI, NO OTRAS PUSES

PREAMBULA

EIROPAS SAVIENĪBA, turpmāk "ES",

un

BEĻĢIJAS KARALISTE,

BULGĀRIJAS REPUBLIKA,

ČEHIJAS REPUBLIKA,

DĀNIJAS KARALISTE,

VĀCIJAS FEDERATĪVĀ REPUBLIKA,

IGAUNIJAS REPUBLIKA,

ĪRIJA,

GRIEĶIJAS REPUBLIKA,

SPĀNIJAS KARALISTE,

FRANCIJAS REPUBLIKA,

HORVĀTIJAS REPUBLIKA,

ITĀLIJAS REPUBLIKA,

KIPRAS REPUBLIKA,

LATVIJAS REPUBLIKA,

LIETUVAS REPUBLIKA,

LUKSEMBURGAS LIELHERCOGISTE,

UNGĀRIJA,

MALTAS REPUBLIKA,

NĪDERLANDES KARALISTE,

AUSTRIJAS REPUBLIKA,

POLIJAS REPUBLIKA,

PORTUGĀLES REPUBLIKA,

RUMĀNIJA,

SLOVĒNIJAS REPUBLIKA,

SLOVĀKIJAS REPUBLIKA,

SOMIJAS REPUBLIKA, un

ZVIEDRIJAS KARALISTE,

Līguma par Eiropas Savienību un Līguma par Eiropas Savienības darbību Augstās Līgumslēdzējas puses, turpmāk “ES dalībvalstis”,

no vienas puses,

un attiecīgi

ANDORAS FIRSISTE, turpmāk “Andora”,

un

SANMARĪNO REPUBLIKA, turpmāk “Sanmarīno”, katra kā atsevišķa puse,

no otras puses,

ATGĀDINOT ciešās vēsturiskās, ģeogrāfiskās, kultūras, politiskās un ekonomiskās saites starp ES un katru asociēto valsti, tostarp spēkā esošo nolīgumu veidā, kā arī īpaši tuvās saiknes starp katru asociēto valsti un vienu vai vairākām ES dalībvalstīm;

TĀ KĀ saiknes starp ES un Andoru tika pakāpeniski izveidotas, cita starpā ar Nolīgumu vēstuļu apmaiņas veidā starp Eiropas Ekonomikas Kopien un Andoras Firstisti¹, kas noslēgts Luksemburgā 1990. gada 28. jūnijā, Sadarbības Nolīgumu starp Eiropas Kopien un Andoras Firstisti², kas noslēgts Briselē 2004. gada 15. novembrī, Monetāro nolīgumu starp Eiropas Savienību un Andoras Firstisti³, kas noslēgts Briselē 2011. gada 30. jūnijā, un Nolīgumu starp Eiropas Ekonomikas Kopien un Andoras Firstisti, ar kuru nodrošina pasākumus, kas ir līdzvērtīgi tiem pasākumiem, kuri noteikti Padomes Direktīvā 2003/48/EK par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem⁴, kas noslēgts Briselē 2004. gada 15. novembrī, un tam pievienoto Saprāšanās memorandu, Grozījumu protokolu Nolīgumam starp Eiropas Kopien un Andoras Firstisti, ar kuru nodrošina pasākumus, kas ir līdzvērtīgi tiem pasākumiem, kuri noteikti Padomes Direktīvā 2003/48/EK par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem⁵, kas noslēgts Briselē 2016. gada 12. februārī, un Grozījumu protokolu Nolīgumam starp Eiropas Kopien un Andoras Firstisti finanšu konta informācijas automātisku apmaiņu nolūkā uzlabot nodokļu saistību izpildi starptautiskā līmenī⁶, kas noslēgts Briselē 2025. gada 13. oktobrī;

¹ ES OV L 374, 31.12.1990., 14. lpp.

² ES OV L 135, 28.5.2005., 14. lpp.

³ ES OV C 369, 17.12.2011., 1. lpp.

⁴ ES OV C 359, 4.12.2004., 33. lpp.

⁵ ES OV L 268, 1.10.2016., 40. lpp.

⁶ ES OV L, 2025/2400, 5.12.2025,

ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_international/2025/2400/oj.

TĀ KĀ saiknes starp ES un Sanmarīno tika pakāpeniski izveidotas, cita starpā ar Nolīgumu par Eiropas Ekonomikas kopienas un Sanmarīno Republikas sadarbību un muitas savienību¹, kas noslēgts Briselē 1991. gada 16. decembrī, Monetāro nolīgumu starp ES un Sanmarīno², kas noslēgts Briselē 2012. gada 27. martā, un Nolīgumu starp Eiropas Kopienu un Sanmarīno Republiku, ar kuru nodrošina pasākumus, kas ir līdzvērtīgi tiem pasākumiem, kuri noteikti Padomes Direktīvā 2003/48/EK par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem³, un tam pievienoto Saprašanās memorandu, kas noslēgts Briselē 2004. gada 7. decembrī, Grozījumu protokolu Nolīgumam starp Eiropas Kopienu un Sanmarīno Republiku, ar ko nosaka līdzvērtīgus pasākumus tiem, kuri noteikti Padomes Direktīvā 2003/48/EK par procentu ienākumu no uzkrājumiem aplikšanu ar nodokli⁴, kas noslēgts Briselē 2015. gada 8. decembrī, un Grozījumu protokolu starp Eiropas Savienību un Sanmarīno Republiku Nolīgumam par finanšu konta informācijas automātisku apmaiņu nolūkā uzlabot nodokļu saistību izpildi starptautiskā līmenī⁵, kas noslēgts Briselē 2025. gada 13. oktobrī;

TĀ KĀ asociētajām valstīm gadsimtiem ilgi ir ciešas saites ar to kaimiņvalstīm, kas tagad ir ES dalībvalstis, un tā kā asociēto valstu teritorijas ieskauj ES teritorija;

¹ ES OV L 84, 28.3.2002., 43. lpp.

² ES OV C 121, 26.4.2012., 5. lpp.

³ ES OV L 381, 28.12.2004., 33. lpp.

⁴ ES OV C 346, 31.12.2015., 3. lpp.

⁵ ES OV L, 2025/2428, 5.12.2025,

ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_international/2025/2428/oj.

TIEKDAMIES izveidot asociāciju, lai padziļinātu, dažādotu un uzturētu savas attiecības, pamatojoties uz tādām ES, ES dalībvalstīm un asociētajām valstīm kopīgām vērtībām kā cilvēka cieņas ievērošana, brīvība, demokrātija, vienlīdzība, tiesiskums un cilvēktiesību, tostarp minoritāšu tiesību, ievērošana, kas ir šā nolīguma būtiski elementi;

APŅĒMUŠIES veicināt šādas kopīgās vērtības sabiedrībā, ko raksturo plurālisms, nediskriminācija, tolerance, taisnīgums, solidaritāte un sieviešu un vīriešu līdztiesība;

UZSVEROT ES un ES dalībvalstu vēlmi attīstīt īpašas attiecības ar kaimiņvalstīm, lai izveidotu labklājības un labu kaimiņattiecību telpu ar savstarpējām tiesībām un pienākumiem, kā arī kopīgas rīcības iespēju, ko raksturo ciešas un miermīlīgas attiecības, kuru pamatā ir sadarbība;

TIECOTIES izveidot visaptverošu un saskaņotu sistēmu attiecībām starp ES, ES dalībvalstīm un Asociētajām valstīm, ņemot vērā katras Asociētās valsts konkrēto situāciju, kā minēts deklarācijā attiecībā uz Līguma par Eiropas Savienību 8. pantu, kas pievienota Starpvaldību konferences noslēguma aktam, ar ko pieņēma Lisabonas līgumu, kas parakstīts 2007. gada 13. decembrī;

APŅĒMUŠIES nodrošināt asociēto valstu ekonomisko integrāciju un attiecīgu līdzdalību ES iekšējā tirgū, tostarp jo īpaši nodrošināt tā četras nedalāmās brīvības, proti: preču brīvu apriti, personu brīvu pārvietošanos, pakalpojumu brīvu apriti un kapitāla brīvu apriti, pamatojoties uz kopīgiem noteikumiem un vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem, vienlaikus ņemot vērā katras asociētās valsts īpašo situāciju un saglabājot to neatkarību un to iestāžu neatkarību;

TIEKDAMIES ar asociācijas palīdzību uzlabot ekonomiskās un uzņēmējdarbības iespējas fiziskām personām un uzņēmumiem Asociētajās pusēs;

APŅĒMUŠIES ar asociācijas īstenošanu nodrošināt iekšējā tirgus viendabīgumu, juridisko noteiktību, šā nolīguma vienādu interpretāciju un piemērošanu, kā arī vienlīdzīgu attieksmi cita starpā pret Asociēto pušu uzņēmējiem un iedzīvotājiem;

ATZĪSTOT, ka, lai nodrošinātu šā nolīguma pareizu darbību un ES tiesību aktu pilnīgu ievērošanu, nepieciešams izveidot atbilstīgu iestāžu sistēmu, tostarp jo īpaši forumu dialogam starp Asociētajām pusēm, procedūras, kas saistītas ar pārraudzību un strīdu izšķiršanu, un noteikt Eiropas Savienības Tiesas ekskluzīvo jurisdikciju, lai nodrošinātu šā nolīguma vienādu interpretāciju un piemērošanu;

TIECOTIES pastiprināt sadarbību starp Eiropas Parlamenta deputātiem un asociēto valstu parlamentu deputātiem, kā arī starp ES sociālajiem un ekonomiskajiem partneriem un asociēto valstu sociālajiem un ekonomiskajiem partneriem;

ATZĪMĒJOT ES, ES dalībvalstu un asociēto valstu mērķi balstīt to asociāciju uz augsta līmeņa veselības aprūpi, drošību un patērētāju tiesību aizsardzību;

APŅĒMUŠIES saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti un nodrošināt apdomīgu un racionālu dabas resursu izmantošanu saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības un piesardzīgas un preventīvas darbības principiem, kā arī veicināt cilvēku labklājību un dzīvnieku labturību;

APZINOTIES ilgtspējīgas attīstības nozīmi tās ekonomiskajā, vides un sociālajā dimensijā;

VĒLĒDAMIES veicināt un sekmēt Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam un tās ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu;

ATKĀRTOTI APSTIPRINOT savu apņemšanos ievērot Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtus, Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju un Eiropas Padomes un Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas mērķus un principus;

ATZĪMĒJOT, ka asociācijas izveide stiprina divpusējās attiecības starp ES, ES dalībvalstīm un katru Asociēto valsti, tādējādi mudinot Asociētās puses panākt arvien lielāku nostāju konvergenci divpusējos, reģionālos un starptautiskos jautājumos, kas skar kopējas intereses;

ATZĪMĒJOT, ka gadījumā, ja Puses šā nolīguma satvarā nolemj noslēgt konkrētus nolīgumus attiecībā uz brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kurus ES var noslēgt, ievērojot Līguma par Eiropas Savienības darbību Trešās daļas V sadaļu, šādu turpmāku konkrētu nolīgumu noteikumi nebūtu saistoši Īrijai, ja vien Eiropas Savienība vienlaikus ar Īriju saistībā ar tās attiecīgajām līdzšinējām divpusējām attiecībām nepaziņo *MERCOSUR*, ka Īrijai šādi nolīgumi ir kļuvuši saistoši kā ES daļai saskaņā ar Protokolu Nr. 21 par Īrijas nostāju saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Līgumam par Eiropas Savienības darbību; atzīmējot, ka jebkādi turpmāki ES iekšējie pasākumi, ko nolīguma īstenošanai varētu pieņemt atbilstīgi Līguma par Eiropas Savienības darbību Trešās daļas V sadaļai, nebūtu saistoši Īrijai, izņemot, ja tā ir paziņojusi savu vēlmi piedalīties šādos pasākumos vai tos pieņemt saskaņā ar minēto protokolu; tāpat atzīmējot arī to, ka šādi turpmāki nolīgumi vai turpmāki ES iekšējie pasākumi būtu tikai piemērojami attiecībā uz Dāniju saskaņā ar Protokolu Nr. 22 par Dānijas nostāju, kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Līgumam par Eiropas Savienības darbību,

IR VIENOJUŠĀS PAR TURPMĀKO.

I DAĻA

MĒRĶI, VĒRTĪBAS UN PRINCIPI

1. PANTS

Mērķi

1. Šis nolīgums izveido asociāciju starp ES, ES dalībvalstīm, no vienas puses, un Andoru un Sanmarīno, katru kā atsevišķu pusi, no otras puses (turpmāk “asociācija”).
2. Asociācijas mērķi ir šādi:
 - a) nodrošināt Asociēto valstu atbilstošu dalību iekšējā tirgū; tā ietver personu brīvu pārvietošanos, preču brīvu apriti, pakalpojumu brīvu apriti un kapitāla brīvu apriti un vienlīdzīgus konkurences apstākļus starp Līgumslēdzējām pusēm saskaņā ar šo nolīgumu, kā arī Asociēto valstu dalību saistītajās horizontālajās un papildinošajās politikas jomās, ņemot vērā katras Asociētās valsts īpašo situāciju; un
 - b) izveidot piemērotu sistēmu, lai attīstītu un veicinātu dialogu un sadarbību starp ES, ES dalībvalstīm un katru Asociēto valsti citās kopīgu interešu jomās.

2. PANTS

Definīcijas

Šajā nolīgumā:

- a) “asociētās valstis” ir attiecīgi Andora un Sanmarīno, katra kā atsevišķa puse;
- b) “ES puse” ir ES, ES dalībvalstis vai ES un ES dalībvalstis saskaņā ar to attiecīgajām pilnvarām to attiecīgajās kompetences jomās, kas izriet no Līguma par Eiropas Savienību un Līguma par Eiropas Savienības darbību.
- c) “Līgumslēdzējas puses” ir ES puse, no vienas puses, Andora un Sanmarīno, no otras puses;
- d) “Asociētās puses” ir ES puse kā asociētā puse, no vienas puses, un attiecīgi Andora vai Sanmarīno kā asociētā puse, no otras puses;
- e) “Asociācijas nolīgums” ir pamatnolīgums, pamatprotokoli, Asociēto valstu protokoli un Asociēto valstu protokolu pielikumi;
- f) “pamatnolīgums” ir Asociācijas nolīgums bez tā protokoliem un pielikumiem;
- g) “Asociētās valsts protokoli” ir Asociētās valsts protokoli un to attiecīgie pielikumi, kuros paredzēti īpaši nosacījumi mērķu sasniegšanai un elementi, kas saistīti ar ES iekšējā tirgus *acquis* pieņemšanu;

- h) “pamatprotokoli” ir protokoli, kas ir kopīgi Līgumslēdzējām pusēm;
- i) “Asociēto valstu protokolu pielikumi” ir teksti, kuros ietverti ES tiesību akti, kas ietilpst šā nolīguma tvērumā, ar jebkuriem to pielāgojumiem;
- j) “EST” ir Eiropas Savienības Tiesa, kas ietver Tiesu un Vispārējo tiesu;
- k) “LES” ir Līgums par Eiropas Savienību;
- l) “LESD” ir Līgums par Eiropas Savienības darbību.

3. PANTS

Vērtības

Šā nolīguma pamatā ir Līgumslēdzēju pušu kopīgās vērtības: cilvēka cieņas, brīvības, demokrātijas, vienlīdzības, tiesiskuma un cilvēktiesību, tostarp minoritāšu tiesību, ievērošana. Sabiedrībā, kam raksturīgs plurālisms, nediskriminācija, tolerance, taisnīgums, solidaritāte un sieviešu un vīriešu līdztiesība, šādas kopīgas vērtības ir būtiskas šā nolīguma sastāvdaļas.

4. PANTS

Principi

Lai sasniegtu pamat nolīguma 1. pantā noteiktos mērķus, Asociētās puses veic visus atbilstošos vispārējos vai īpašos pasākumus, lai nodrošinātu no šā nolīguma izrietošo saistību izpildi saskaņā ar šādiem pamatprincipiem:

- a) ES iekšējā tirgus pareiza darbība un viendabīgums, pamatojoties uz vienotiem noteikumiem;
- b) juridiskā noteiktība un vienlīdzīga attieksme pret uzņēmējiem un privātpersonām;
- c) katras Asociētās valsts īpašās situācijas ievērošana.

5. PANTS

Nediskriminēšanas princips

Piemērojot šo nolīgumu un neskarot jebkurus tajā noteiktos īpašos noteikumus, ir aizliegta jebkāda diskriminācija valstspiederības dēļ.

II DAĻA

PERSONU BRĪVA PĀRVIETOŠANĀS, PREČU, PAKALPOJUMU UN KAPITĀLA BRĪVA APRITE

1. NODAĻA

PREČU BRĪVA APRITE

6. PANTS

Preču brīva aprite

Preču brīva aprite starp Asociētajām pusēm tiek ieviesta saskaņā ar šo nolīgumu.

7. PANTS

Muitas nodokļu aizliegums

Ievedmuitas un izvedmuitas nodokļi, kā arī visi līdzvērtīgi maksājumi Asociēto pušu starpā ir aizliegti. Šajā pantā noteiktais aizliegums attiecas arī uz fiskāliem muitas nodokļiem.

8. PANTS

Kvantitatīvu ierobežojumu aizliegums

Asociēto pušu starpā ir aizliegti importa un eksporta kvantitatīvi ierobežojumi un jebkuri pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību.

9. PANTS

Importa, eksporta vai tranzīta aizliegumi vai ierobežojumi

1. Šis nolīgums neliedz noteikt importa, eksporta vai tranzīta aizliegumus vai ierobežojumus, kas pamatojas uz sabiedrības morāles, sabiedriskās kārtības vai valsts drošības apsvērumiem, uz cilvēku veselības un dzīvības aizsardzības, kā arī dzīvnieku un augu aizsardzības, nacionālu mākslas, vēstures vai arheoloģijas bagātību aizsardzības, vai rūpnieciskā vai komerciālā īpašuma aizsardzības apsvērumiem. Šādus aizliegumus vai ierobežojumus tomēr nedrīkst piemērot Asociēto pušu savstarpējā tirdzniecībā kā patvaļīgas diskriminācijas vai slēptas ierobežošanas līdzekļus.
2. Priekšroku dod pasākumiem, kam ir vismazākā ietekme uz preču brīvu apriti starp Asociētajām pusēm. Šādu pasākumu ilgums nepārsniedz to, kas ir absolūti nepieciešams, lai sasniegtu 1. punktā izklāstītos mērķus.

10. PANTS

Iekšējo nodokļu uzlikšana

Neviena Asociētā puse otras Asociētās puses izstrādājumiem tieši vai netieši neuzliek iekšējos nodokļus, kas lielāki par tiem, kas tieši vai netieši uzlikti līdzīgiem vietējiem izstrādājumiem. Neviena Asociētā puse turklāt neuzliek otras Asociētās puses izstrādājumiem tāds iekšējos nodokļus, kas netieši aizsargā citus izstrādājumus.

11. PANTS

ES kopējā muitas tarifa piemērošana

Attiecībās ar trešām valstīm Asociētās valstis piemēro ES kopējo muitas tarifu saskaņā ar noteikumiem, kas noteikti attiecīgajos Asociēto valstu protokolos.

12. PANTS

ES kopējās tirdzniecības politikas piemērošana

Attiecībās ar trešām valstīm Asociētās valstis piemēro ES kopējo tirdzniecības politiku, tostarp ES tirdzniecības aizsardzības pasākumus, kā noteikts katras Asociētās valsts protokola XXV pielikumā.

13. PANTS

Citi noteikumi

1. Konkrēti noteikumi un kārtība ir noteikti:
 - a) katras Asociētās valsts protokola I pielikumā attiecībā uz pārtikas nekaitīgumu un veterinārajiem un fitosanitārajiem jautājumiem;
 - b) katras Asociētās valsts protokola II pielikumā attiecībā uz tehniskajiem noteikumiem, standartiem, testēšanu un sertifikāciju;
 - c) katras Asociētās valsts protokola III pielikumā attiecībā uz produktatbildību;
 - d) katras Asociētās valsts protokola IV pielikumā attiecībā uz enerģētiku;
 - e) katras Asociētās valsts protokola XXIII pielikumā attiecībā uz tiesību aktiem muitas jomā;
 - f) katras Asociētās valsts protokola XXIV pielikumā attiecībā uz tiesību aktiem lauksaimniecības jomā; un
 - g) katras Asociētās valsts protokola XXV pielikumā attiecībā uz aspektiem, kuri neietilpst pamatnolīguma 12. panta tvērumā.
2. Šā panta 1. punktā minētie konkrētie noteikumi un kārtība attiecas uz visiem izstrādājumiem, ja vien nav noteikts citādi.

2. NODAĻA

PERSONU, DARBA ŅĒMĒJU UN PAŠNODARBINĀTU PERSONU BRĪVA PĀRVIETOŠANĀS

14. PANTS

Darba ņēmēju brīva pārvietošanās

1. Starp Asociētajām pusēm nodrošina darba ņēmēju brīvu pārvietošanos.
2. Darba ņēmēju brīva pārvietošanās nozīmē to, ka likvidē jebkuru ES dalībvalstu un attiecīgās Asociētās valsts darba ņēmēju diskrimināciju valstspiederības dēļ attiecībā uz nodarbinātību, darba samaksu un citiem darba un nodarbinātības nosacījumiem.
3. Darba ņēmēju brīva pārvietošanās nozīmē turpmāk norādītās tiesības, ko var ierobežot, vienīgi pamatojoties uz sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumiem:
 - a) tiesības pieņemt faktiskus darba piedāvājumus;
 - b) tiesības šajā nolūkā brīvi pārvietoties ES dalībvalstu un attiecīgās Asociētās valsts teritorijā;
 - c) tiesības darba nolūkos uzturēties kādā ES dalībvalstī vai attiecīgajā Asociētajā valstī saskaņā ar normatīvajiem un administratīvajiem aktiem, kas reglamentē minētās valsts valstspiederīgo nodarbinātību;

- d) tiesības palikt kādā ES dalībvalstī vai attiecīgajā Asociētajā valstī pēc tam, kad darba attiecības šajā valstī beigušās.
4. Šis pants neattiecas uz nodarbinātību civildienestā.
5. Asociēto valstu protokolos un jo īpaši katras Asociētās valsts protokola V pielikumā ir ietverti konkrēti noteikumi par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos.

15. PANTS

Darba ņēmēju un pašnodarbinātu personu sociālais nodrošinājums

Lai nodrošinātu darba ņēmēju brīvu pārvietošanos un pašnodarbināto personu brīvu pārvietošanos, Asociētās puses sociālā nodrošinājuma jomā atbilstīgi katras Asociētās valsts protokola VI pielikumam darba ņēmējiem un pašnodarbinātām personām, kā arī personām, kas ir viņu apgādībā, it īpaši nodrošina:

- a) visu laikposmu summēšanu, ko saskaņā ar vairāku valstu tiesību aktiem ņem vērā, lai piešķirtu un saglabātu tiesības saņemt pabalstu un aprēķinātu tā lielumu;
- b) pabalstu izmaksas personām, kas ir Asociēto pušu iedzīvotāji.

16. PANTS

Diplomu savstarpēja atzīšana

Lai personām būtu vieglāk stāties darbā un strādāt kā darbiniekiem vai pašnodarbinātām personām, Asociētās puses veic vajadzīgos pasākumus atbilstīgi katras Asociētās valsts protokola VII pielikumam attiecībā uz diplomu un citu kvalifikāciju apliecinošu dokumentu savstarpēju atzīšanu un to Asociēto pušu normatīvo vai administratīvo aktu saskaņošanu, kuri attiecas uz darba ņēmēju un pašnodarbinātu personu stāšanos darbā un strādāšanu.

3. NODAĻA

BRĪVĪBA VEIKT UZŅĒMĒJDARBĪBU

17. PANTS

Brīvība veikt uzņēmējdarbību

1. Asociēto pušu starpā nodrošina brīvību veikt uzņēmējdarbību saskaņā ar šo nolīgumu.
2. Ir aizliegti jebkuri ierobežojumi ES dalībvalsts vai attiecīgās Asociētās valsts valstspiederīgo brīvībai veikt uzņēmējdarbību jebkuras citas minētās valsts teritorijā. Šāds aizliegums attiecas arī uz ierobežojumiem ES dalībvalstu vai attiecīgās Asociētās valsts valstspiederīgajiem, kas iedibināti jebkurā citā ES dalībvalstī vai attiecīgajā Asociētējā valstī, atvērt šā uzņēmuma pārstāvniecības, filiāles vai meitasuzņēmumus kādas minētās valsts teritorijā.
3. Brīvība veikt uzņēmējdarbību ietver tiesības sākt un izvērst darbības kā pašnodarbinātai personai, kā arī dibināt un vadīt uzņēmumus, jo īpaši sabiedrības, kas definētas pamatnolīguma 20. panta 2. punktā, ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādus saviem valstspiederīgajiem paredz tās valsts tiesību akti, kurā notiek šī uzņēmējdarbība, ņemot vērā 5. nodaļas IV daļu.
4. Katras Asociētās valsts protokola VIII līdz XI un XXII pielikumā, kā arī 3. pamatprotokolā ir ietverti konkrēti noteikumi par brīvību veikt uzņēmējdarbību.

18. PANTS

Valsts varas īstenošana

Attiecībā uz jebkuru Asociēto pusi šo nodaļu nepiemēro tādās darbības jomās, kas attiecīgajās Asociētajās pusēs kaut netieši ir saistītas ar valsts varas īstenošanu.

19. PANTS

Īpašs režīms sabiedriskās kārtības, valsts drošības un sabiedrības veselības apsvērumu dēļ

Šīs nodaļas noteikumi un pasākumi, ko veic, ievērojot šo nodaļu, neliedz piemērot tādus normatīvos un administratīvos aktus, kas sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai veselības aizsardzības apsvērumu dēļ kādas ES dalībvalsts vai attiecīgās Asociētās valsts valstspiederīgajiem paredz īpašu režīmu.

20. PANTS

Sabiedrību tvērumi un definīcija

1. Tiesiskais statuss tām sabiedrībām, kuras izveidotas saskaņā ar kādas ES dalībvalsts vai attiecīgās Asociētās valsts tiesību aktiem un kuru juridiskā adrese, galvenā vadība vai galvenā darbījumbūvības vieta ir minētās ES dalībvalsts vai attiecīgās Asociētās valsts teritorijā, šīs nodaļas nolūkos ir pielīdzināts to fizisko personu tiesiskajam statusam, kuras ir ES dalībvalstu vai attiecīgās Asociētās valsts valstspiederīgie.

2. “Sabiedrības” ir tādas sabiedrības, kas izveidotas saskaņā ar civiltiesībām vai komerciesībām, kā arī kooperatīvi un citas juridiskas personas, kas ir publisko tiesību vai privāttiesību subjekti, izņemot bezpeļņas uzņēmumus.

21. PANTS

Līdzdalība sabiedrību kapitālā

ES dalībvalsts vai attiecīgā Asociētā valsts otras ES dalībvalsts vai otras attiecīgās Asociētās valsts valstspiederīgajiem piemēro tādu pašu režīmu kā saviem valstspiederīgajiem attiecībā uz līdzdalību pamatnolīguma 20. panta 2. punktā definēto sabiedrību kapitālā, neskarot citu šā nolīguma noteikumu piemērošanu.

22. PANTS

Diplomu savstarpēja atzīšana

Pamatlīguma 16. pants attiecas uz visiem šajā nodaļā ietvertajiem jautājumiem.

23. PANTS

Konkrēti noteikumi

Brīvību veikt uzņēmējdarbību transporta jomā reglamentē 6. nodaļas II daļa.

4. NODAĻA

PAKALPOJUMU BRĪVA APRITE

24. PANTS

Pakalpojumu brīva aprite

1. Starp Asociētajām pusēm nodrošina pakalpojumu brīvu apriti saskaņā ar šo nolīgumu.
2. Starp Asociētajām pusēm ir aizliegti jebkuri pakalpojumu brīvas aprites ierobežojumi attiecībā uz ES dalībvalsts vai attiecīgās Asociētās valsts valstspiederīgajiem, kas iedibināti ES dalībvalstī vai attiecīgā Asociētā valstī, kura nav pakalpojuma saņēmēja valsts.
3. Pakalpojumus uzskata par “pakalpojumiem”, ja tos parasti sniedz par atlīdzību, ciktāl uz tiem neattiecas noteikumi par personu brīvu pārvietošanos, preču brīvu apriti un kapitāla brīvu apriti.
4. Cita starpā pakalpojumi ietver šādas darbības:
 - a) rūpnieciska darbība;
 - b) komerciāla darbība;
 - c) amatnieku darbība;

d) brīvo profesiju darbība.

Neskarot 3. nodaļu, persona, kas sniedz pakalpojumus, var uz laiku veikt darbības ES dalībvalstī vai attiecīgā Asociētā valstī, kur sniedz pakalpojumus, saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādus minētā ES dalībvalsts vai minētā attiecīgā Asociētā valsts izvirza pati saviem valstspiederīgajiem.

5. Katras Asociētās valsts protokola IX līdz XI pielikumā, kā arī 3. pamatprotokolā ir ietverti konkrēti noteikumi par pakalpojumu brīvu apriti.

25. PANTS

Nediskriminēšana

Kamēr nav atcelti ierobežojumi pakalpojumu brīvai aprītei starp Asociētajām pusēm, Asociētās puses piemēro šādus ierobežojumus visām personām, kas sniedz pakalpojumus pamatnolīguma 24. panta 2. punkta nozīmē, neatkarīgi no valstspiederības vai dzīvesvietas.

26. PANTS

Konkrēti noteikumi

1. Pakalpojumu brīvu apriti transporta jomā reglamentē II daļas 6. nodaļa.
2. Pamatlīguma 16., 18., 19. un 20. pants ir piemērojams šajā nodaļā reglamentētajiem jautājumiem.

5. NODAĻA.

KAPITĀLA BRĪVA APRITE

27. PANTS

Kapitāla aprite

1. Saskaņā ar šā nolīguma noteikumiem ir aizliegti ierobežojumi kapitāla apritei starp Asociētajām pusēm.
2. Saskaņā ar šā nolīguma noteikumiem ir aizliegti ierobežojumi maksājumiem starp Asociētajām pusēm.
3. Katra Asociētās valsts protokola XII pielikums nosaka konkrētus noteikumus par kapitāla brīvu apriti un maksājumiem.

28. PANTS

Pasākumi, kas ir saderīgi ar kapitāla brīvu apriti

1. Pamatnolīguma 27. pants neskar ES dalībvalstu un Asociēto valstu tiesības:
 - a) piemērot atšķirīgas attiecīgas nodokļu tiesību normas dažādiem nodokļu maksātājiem, kuru stāvoklis ir atšķirīgs viņu dzīvesvietas vai kapitāla ieguldījuma vietas dēļ;

- b) veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai novērstu valstu normatīvo aktu pārkāpumus, jo īpaši nodokļu jomā un finanšu iestāžu prudenciālās uzraudzības jomā, vai noteikt procedūras, kā pārvaldes vai statistikas informācijas vajadzībām deklarēt kapitāla apriti, vai arī veikt pasākumus, ko pamato sabiedriskās kārtības vai sabiedriskās drošības intereses.
2. Šī nodaļa neliedz piemērot tādus ierobežojumus attiecībā uz brīvību veikt uzņēmējdarbību, kas ir saderīgi ar šo nolīgumu.
3. Šā panta 1. un 2. punktā minētie pasākumi un procedūras nerada iespēju patvaļīgi diskriminēt vai slēpti ierobežot kapitāla brīvu apriti un maksājumus.

29. PANTS

Aizsardzības pasākumi maksājumu līdzsvarošanas grūtību gadījumā

Ja kāda ES dalībvalsts, kuras valūta nav euro, vai Asociētā valsts nonāk grūtībās vai to nopietni apdraud grūtības attiecībā uz tās maksājumu bilanci vai nu sakarā ar tās maksājumu bilances vispārēju nelīdzsvarotību, vai sakarā ar tās rīcībā esošo valūtu, un ja šīs grūtības varētu apdraudēt jo īpaši šā nolīguma darbību, ES dalībvalsts vai attiecīgā Asociētā valsts var veikt aizsardzības pasākumus.

30. PANTS

Aizsardzības pasākumi attiecībā uz kapitāla apriti vai maksājumiem

Ārkārtas apstākļos, ja pastāv nopietnas grūtības vai to draudi ES ekonomiskās un monetārās savienības darbībai, ES var pieņemt vai saglabāt aizsardzības pasākumus attiecībā uz kapitāla apriti vai maksājumiem uz laikposmu, kas nepārsniedz sešus mēnešus, ciktāl šādi aizsardzības pasākumi ir absolūti nepieciešami.

31. PANTS

Aizsardzības pasākumu īstenošana

ES, no vienas puses, un katra Asociētā valsts, no otras puses, izmanto savas iekšējās procedūras, lai īstenotu pamatnolīguma 29. pantu.

32. PANTS

Apvienotās komitejas loma aizsardzības pasākumu gadījumā

1. Par visiem pamatnolīguma 29. pantā minētajiem aizsardzības pasākumiem nekavējoties paziņo Apvienotajai komitejai, kas izveidota ar pamatnolīguma 76. pantu.

2. Par visiem pamatnolīguma 29. pantā minētajiem aizsardzības pasākumiem Apvienotajā komitejā apspriežas un apmainās ar informāciju pirms un pēc to paziņošanas.

3. Situācijās, kas minētas 29. pantā, ja rodas pēkšņa krīze maksājumu bilancē un nav iespējams ievērot 2. punktā noteiktās procedūras, ES dalībvalsts vai attiecīgā Asociētā valsts kā piesardzības līdzekli var veikt vajadzīgos aizsardzības pasākumus. Šādi aizsardzības pasākumi iespējami mazā mērā traucē šā līguma darbībai, un to tvērums nepārsniedz to, kas absolūti nepieciešams, lai novērstu pēkšņi radušās grūtības.

4. Ja pieņem aizsardzības pasākumus saskaņā ar 3. punktu, par tiem paziņo līdz to spēkā stāšanās dienai, un 2. punktā minētā apspriešanās un informācijas apmaiņa notiek iespējami drīz pēc tam.

6. NODAĻA.

TRANSPORTS

33. PANTS

Darbības joma

1. Šis nolīgums attiecas uz kombinēto, autoceļu, dzelzceļa, iekšējo ūdensceļu un jūras transportu, tostarp pakalpojumiem, kas saistīti ar minētajiem transporta veidiem.
2. Šā nolīguma mērķus, kas saistīti ar transportu, īsteno saskaņā ar pamatnolīguma 34.–37. pantu un katras Asociētās valsts protokola XIII pielikumu.

34. PANTS

Iekšzemes noteikumu nediskriminējoša piemērošana

Asociētās puses noteikumi attiecībā uz kombinēto, dzelzceļa, autoceļu, iekšējo ūdensceļu un jūras transportu, kas ir spēkā Asociētajā pusē un nav noteikti ES tiesību aktos, kuri minēti katras Asociētās valsts protokola XIII pielikumā, ir ne mazāk labvēlīgi otras Asociētās puses pārvadātājiem salīdzinājumā ar pirmās Asociētās puses pašas pārvadātājiem.

35. PANTS

Valsts atbalsts transporta nozarē

Atbalsts transporta pakalpojumiem, kas vajadzīgs pārvadājumu koordinācijai vai ar ko atlīdzina konkrētu saistību izpildi, kuras ietver sabiedrisko pakalpojumu jēdziens, ir saderīgs ar šo nolīgumu.

36. PANTS

Diskriminējošu likmju vai nosacījumu aizliegums

1. Ja pārvadājumi notiek Asociēto pušu teritorijā, nepastāv nekāda diskriminācija saistībā ar to, ka pārvadātāji vienādu preču pārvadāšanai pa vieniem un tiem pašiem transporta ceļiem piemēro atšķirīgas likmes un nosacījumus atkarībā no tā, kas ir attiecīgo preču izcelsmes valsts vai galamērķa valsts.
2. Apvienotā komiteja pēc savas iniciatīvas vai pēc kādas Asociētās puses pieprasījuma izskata visus diskriminācijas gadījumus, uz kuriem attiecas šis pants, un pieņem vajadzīgos lēmumus saskaņā ar komitejas iekšējiem noteikumiem.

37. PANTS

Maksa par robežu šķērsošanu

Maksa vai nodevas par robežu šķērsošanu, kuras pārvadātāji uzliek papildus pārvadājumu likmēm, nav pārmērīgi augstas salīdzinājumā ar pārvadātāju faktiskajām izmaksām. Asociētās puses cenšas pakāpeniski samazināt minētās izmaksas.

III DAĻA

KONKURENCE UN CITI KOPĪGI NOTEIKUMI

1. NODAĻA

NOTEIKUMI, KAS ATTIECAS UZ UZŅĒMUMIEM

38. PANTS

Vienošanās uzņēmumu starpā, uzņēmumu apvienību lēmumi un saskaņotas darbības

1. Ar šā nolīguma darbību nav saderīgs un tādēļ ir aizliegts turpmākais: visas vienošanās uzņēmumu starpā, uzņēmumu apvienību lēmumi un saskaņotas darbības, kas var iespaidot tirdzniecību starp Asociētajām pusēm un kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci Asociēto pušu teritorijā, un jo īpaši darbības, ar kurām:
 - a) tieši vai netieši nosaka iepirkuma vai pārdošanas cenas vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus;
 - b) ierobežo vai kontrolē ražošanu, tirgus, tehnikas attīstību vai investīcijas;
 - c) sadala tirgus vai piegādes avotus;

d) līdzvērtīgos darījumos ar dažādiem tirdzniecības partneriem piemēro atšķirīgus nosacījumus, tādējādi radot tiem neizdevīgus konkurences apstākļus;

e) slēdzot līgumus, prasa, lai otra puse uzņemtos papildu saistības, kuras būtībā vai saskaņā ar nozares praksi nekādi nav saistītas ar šo līgumu priekšmetu.

2. Jebkuri nolīgumi vai lēmumi, kas ir aizliegti saskaņā ar šo pantu, automātiski nav spēkā.

3. Tomēr var atzīt, ka šā panta 1. punkts nav piemērojams šādos gadījumos:

– jebkādas vienošanās vai vienošanos kategorijas starp uzņēmumiem;

– jebkurš uzņēmumu apvienību pieņemts lēmums vai lēmumu kategorija; vai

– jebkuras saskaņotas darbības vai to kategorijas,

kas palīdz uzlabot preču ražošanu vai izplatīšanu vai veicina tehnisku vai saimniecisku attīstību, reizē ļaujot patērētājiem baudīt pienācīgu daļu no iegūtajiem labumiem, un kas:

a) neuzspiež attiecīgiem uzņēmumiem ierobežojumus, kas nav obligāti vajadzīgi, lai sasniegtu šos mērķus;

b) neļauj šādiem uzņēmumiem likvidēt konkurenci attiecībā uz šo izstrādājumu būtisku daļu.

39. PANTS

Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana

Vienam vai vairākiem uzņēmumiem, kam ir dominējošs stāvoklis Asociēto pušu teritorijā vai būtiskā tās daļā, šāda stāvokļa ļaunprātīga izmantošana ir aizliegta kā nesaderīga ar šā nolīguma darbību un tiktāl, ciktāl tā var iespaidot tirdzniecību starp Asociētajām pusēm.

Stāvokļa ļaunprātīga izmantošana var jo īpaši izpausties kā:

- a) tieši vai netieši uzspiestas netaisnīgas iepirkuma vai pārdošanas cenas vai citi netaisnīgi tirdzniecības noteikumi;
- b) ierobežota ražošana, tirgus vai tehnikas attīstība, kas kaitē patērētājiem;
- c) atšķirīgi noteikumi līdzvērtīgiem darījumiem ar citiem tirdzniecības partneriem, tādējādi radot tiem neizdevīgus konkurences apstākļus;
- d) slēdzot līgumus, prasība, lai otra puse uzņemtos papildu saistības, kuras būtībā vai saskaņā ar nozares praksi nekādi nav saistītas ar šo līgumu priekšmetu.

40. PANTS

Eiropas Komisijas kompetence

Ja varētu tikt ietekmēta tirdzniecība starp ES dalībvalstīm, tikai Eiropas Komisija ir kompetenta piemērot šo nodaļu.

41. PANTS

Aizliegtas prakses novērtēšanas kritēriji

Jebkura prakse, kas aizliegta ar pamat nolīguma 38. un 39. pantu, ir jāizvērtē saskaņā ar kritērijiem, kuri izriet no LESD 101. un 102. panta, kā arī no visiem sekundārajiem tiesību aktiem, kas ir spēkā ES. Attiecīgie noteikumi ir noteikti katras Asociētās valsts protokola XIV pielikumā.

42. PANTS

Publiski uzņēmumi un uzņēmumi, kam ir īpašas vai ekskluzīvas tiesības vai kam uzticēta vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu sniegšana

1. Attiecībā uz publiskiem uzņēmumiem un uzņēmumiem, kam ES dalībvalstis vai Asociētās valstis piešķir īpašas vai ekskluzīvas tiesības, ES dalībvalstis vai Asociētās valstis neievieš un nesaglabā spēkā jebkurus tādus pasākumus, kas ir pretrunā šajā nolīgumā noteiktajiem noteikumiem, jo īpaši šīs nodaļas noteikumiem.

2. Uz uzņēmumiem, kam uzticēti pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi vai kas darbojas kā fiskāli monopoli, attiecas šis nolīgums, un jo īpaši tā noteikumi par konkurenci, ja šādu noteikumu piemērošana juridiski vai faktiski netraucē veikt šādiem uzņēmumiem uzticētos konkrētos uzdevumus. Tirdzniecības attīstību nedrīkst ietekmēt tādā mērā, lai tā būtu pretrunā ar Asociēto pušu interesēm.

43. PANTS

Lauksaimniecības produktu ražošana un tirdzniecība

Šo nodaļu piemēro lauksaimniecības produktu ražošanai un tirdzniecībai, ievērojot ierobežojumus, kas noteikti saskaņā ar LESD 42. pantu pieņemtajos aktos par minētā LESD 101. un 102. panta piemērošanu lauksaimniecības produktu ražošanai un tirdzniecībai.

2. NODAĻA

VALSTS ATBALSTS

44. PANTS

Vispārējie principi

1. Ja vien šis nolīgums neparedz ko citu, ar nolīguma darbību nav saderīgs nekāds atbalsts, ko piešķir ES dalībvalstis vai Asociētās valstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem, un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp Asociētajām pusēm.
2. Uzskata, ka ar šā nolīguma darbību ir saderīgs šāds atbalsts:
 - a) sociāls atbalsts, ko piešķir individuāliem patērētājiem ar noteikumu, ka to piešķir bez diskriminācijas attiecībā uz konkrēto izstrādājumu izcelsmi;
 - b) atbalsts, ko sniedz, lai atlīdzinātu zaudējumus, kurus izraisījušas dabas katastrofas vai ārkārtēji notikumi.
3. Turpmāk norādīto var uzskatīt par saderīgu ar šā nolīguma darbību:
 - a) atbalsts, ar ko veicina ekonomikas attīstību apgabalos, kur dzīves līmenis ir ārkārtīgi zems vai kur valda liels bezdarbs;

- b) atbalsts, ar ko veicina kāda svarīga projekta īstenojumu visas Eiropas interesēs vai novērš nopietnus traucējumus kādas ES dalībvalsts vai Asociētās valsts tautsaimniecībā;
- c) atbalsts, ar ko veicina konkrētu saimniecisko darbību vai konkrētu tautsaimniecības jomu attīstību, ja šādam atbalstam nav tāds nelabvēlīgs iespaids uz tirdzniecības apstākļiem starp Asociētajām pusēm, kas būtu pretrunā kādas Puses interesēm;
- d) atbalsts, ar ko veicina kultūru un vēsturiskā mantojuma saglabāšanu, tostarp dabas vai kultūras vērtību saglabāšanu, ja šādam atbalstam nav tāds nelabvēlīgs iespaids uz tirdzniecības apstākļiem starp Asociētajām pusēm, kas būtu pretrunā kādas Puses interesēm.

45. PANTS

Pārredzamība

Asociētās puses nodrošina pārredzamību attiecībā uz valsts atbalstu šā nolīguma darbības jomā. Minētajā nolūkā katra Asociētā puse nodrošina, ka par katru individuālo atbalstu, kas pārsniedz ES tiesību aktos noteikto summu, publicē šādu informāciju:

- a) individuālo atbalsta shēmu vai lēmumu par atbalsta piešķiršanu pilns teksts un īstenošanas noteikumi;
- b) atbalsta piešķirējas iestādes identitāte;
- c) individuālo saņēmēju identitāte;

- d) katram atbalsta saņēmējam piešķirtā atbalsta veids un summa;
- e) piešķiršanas datums, uzņēmuma veids;
- f) reģions, kurā atrodas saņēmējs, un
- g) saņēmēja galvenā saimnieciskās darbības nozare.

Eiropas Komisija var precizēt šajā pantā paredzēto publicēšanas pienākumu noteikumus.

46. PANTS

Valsts atbalsta pārskatīšana, ko veic Eiropas Komisija

1. Visi Asociēto valstu plāni piešķirt vai mainīt atbalstu ir jādara zināmi Eiropas Komisijai laikus, lai tā varētu iesniegt savas piezīmes. Ja tā uzskata, ka projekts nav saderīgs ar iekšējo tirgu, tā nekavējoties sāk 3. punktā paredzēto procedūru. Attiecīgās Asociētās valsts ierosinātie pasākumi nestājas spēkā, pirms saskaņā ar procedūru nav pieņemts galīgs lēmums.

2. Eiropas Komisija sadarbībā ar Asociētajām valstīm pastāvīgi pārskata jebkuras minētajās Asociētajās valstīs pastāvošās atbalsta sistēmas. Tā iesaka minētajām Asociētajām valstīm jebkurus attiecīgus pasākumus, kas vajadzīgi sakarā ar iekšējā tirgus pakāpenisku attīstību vai darbību. Viena gada laikā pēc šā nolīguma stāšanās spēkā Asociētās valstis veic to atbalsta shēmu visaptverošu inventarizāciju, kuras izveidotas pirms šā nolīguma stāšanās spēkā, un pielāgo šādas atbalsta shēmas pamatnolīguma 44. pantā minētajiem kritērijiem divu gadu laikā no šā nolīguma stāšanās spēkā.
3. Ja Eiropas Komisija pēc tam, kad tā likusi attiecīgajām Pusēm iesniegt piezīmes, konstatē, ka atbalsts, ko piešķirusi kāda Asociētā valsts vai kas piešķirts no Asociētās valsts līdzekļiem, nav saderīgs ar iekšējo tirgu, vai arī konstatē, ka šādu atbalstu izlieto nepareizi, tā pieņem lēmumu par to, ka asociētajai valstij šāds atbalsts Eiropas Komisijas noteiktā termiņā jāizbeidz vai jāmaina.
4. Ja Asociētā valsts noteiktajā termiņā neizpilda 3. punktā minēto lēmumu, Eiropas Komisija var vērsties tieši EST.

47. PANTS

Valsts atbalsta noteikumu interpretācija un piemērošana

1. Atkāpjoties no Pamatnolīguma 81. panta, Asociētās puses apņemas piemērot un interpretēt pamatnolīguma 44., 45. un 46. pantu saskaņā ar noteikumu piemērošanas kritērijiem, kas noteikti LESD 93., 106., 107. un 108. pantā, kā arī jebkuros sekundārajos tiesību aktos, kuri ir spēkā ES.

2. Katras Asociētās valsts protokola XV pielikums nosaka šā panta 1. punktā minētos noteikumus.

3. Neskarot 1. punktu, Apvienotā komiteja var pieņemt lēmumus grozīt katras Asociētās valsts protokola XV pielikumu.

48. PANTS

Lauksaimniecības produktu ražošana un tirdzniecība

Valsts atbalsta noteikumi neattiecas uz LESD I pielikumā uzskaitīto lauksaimniecības produktu ražošanu un tirdzniecību.

3. NODAĻA

CITI KOPĪGI NOTEIKUMI

49. PANTS

Iepirkums un intelektuālā, rūpnieciskā un komerciālā īpašuma tiesības

1. Katras Asociētās valsts protokola XVI pielikums nosaka konkrētus noteikumus un kārtību, ko piemēro iepirkumam. Ja vien nav noteikts citādi, šādus konkrētus noteikumus un kārtību piemēro visām precēm un pakalpojumiem, kas uzskaitīti minētajā pielikumā.
2. Katras Asociētās valsts protokola XVII pielikums nosaka konkrētus noteikumus un kārtību, ko piemēro intelektuālajām, rūpnieciskajām un komerciālajām īpašuma tiesībām. Ja vien nav noteikts citādi, šādus konkrētus noteikumus un kārtību piemēro visām precēm un pakalpojumiem.

IV DAĻA

HORIZONTĀLIE NOTEIKUMI ATTIECĪBĀ UZ ČETRĀM PAMATBRĪVĪBĀM

1. NODAĻA

SOCIĀLĀ POLITIKA

50. PANTS

Darba apstākļu uzlabošana

Asociētās puses vienojas par vajadzību sekmēt darba apstākļu uzlabošanu un darba ņēmēju dzīves līmeņa uzlabošanu.

51. PANTS

Darba ņēmēju veselība un drošība

1. Asociētās puses pievērš īpašu uzmanību tam, lai veicinātu uzlabojumus attiecībā uz darba ņēmēju veselību un drošību, jo īpaši darba vidē. Lai palīdzētu sasniegt minēto mērķi, pakāpeniski piemēro minimālās prasības, ievērojot apstākļus un tehniskos noteikumus, kas piemērojami Asociēto pušu teritorijā. Minētās minimālās prasības netraucē jebkurai Asociētajai pusei saglabāt vai ieviest tādus stingrākus pasākumus darba apstākļu aizsardzībai, kas ir saderīgi ar šo nolīgumu.

2. Katras Asociētās valsts protokola XVIII pielikums ietver noteikumus, kas nosaka šā panta 1. punktā minētās minimālās prasības.

52. PANTS

Darba tiesības

Darba tiesību jomā Asociētās puses ievieš vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu šā nolīguma netraucētu darbību. Šādi pasākumi ir noteikti katras Asociētās valsts protokola XVIII pielikumā.

53. PANTS

Vienāda darba samaksa par vienādu darbu sievietēm un vīriešiem

1. Katra Asociētā puse nodrošina to, lai tiktu ievērots princips, ka sievietes un vīrieši par vienādu darbu saņem vienādu darba samaksu.

Šā panta nozīmē “darba samaksa” ir parasta pamatalga vai minimālā alga, kā arī jebkura cita atlīdzība naudā vai natūrā, ko darba ņēmējs par savu darbu tieši vai netieši saņem no darba devēja.

Vienāda darba samaksa bez dzimuma diskriminācijas nozīmē to, ka:

- a) darba samaksu par akorddarbu aprēķina, izmantojot vienu un to pašu mērvienību;

b) darba samaksa atbilstīgi stundu likmēm par vienādu darbu ir vienāda.

2. Katras Asociētās valsts protokola XVIII pielikums nosaka konkrētus noteikumus šā panta 1. punkta īstenošanai.

54. PANTS

Vienlīdzīga attieksme pret sievietēm un vīriešiem

Asociētās puses veicina to, ka, īstenojot katras Asociētās valsts protokola XVIII pielikumā izklāstītos noteikumus, tiek ievērots vienlīdzīgas attieksmes pret sievietēm un vīriešiem princips.

55. PANTS

Sociālais dialogs

Asociētās puses cenšas sekmēt dialogu starp darba devējiem un darba ņēmējiem, tostarp Eiropas līmenī.

2. NODAĻA

PATĒRĒTĀJU TIESĪBU AIZSARDZĪBA

56. PANTS

Patērētāju tiesību aizsardzība

Katras Asociētās valsts protokola XIX pielikums nosaka noteikumus par patērētāju tiesību aizsardzību.

3. NODAĻA

VIDE UN KLIMATS

57. PANTS

Ar vidi un klimatu saistītie mērķi

1. Asociēto pušu rīcība attiecībā uz vidi palīdz sasniegt šādus mērķus:
 - a) saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti;
 - b) aizsargāt cilvēku veselību;
 - c) apdomīgi un racionāli izmantot dabas resursus; un
 - d) veicināt pasākumus cīņai pret klimata pārmaiņām.

2. Asociēto pušu rīcība attiecībā uz vidi un klimatu pamatojas uz preventīvas darbības principu, uz principu, ka videi nodarīts kaitējums jālabo, pirmām kārtām novēršot tā cēloni, un uz principu, ka maksā piesārņotājs. Vides aizsardzības prasības un rīcība klimata jomā pieder pie Asociēto pušu politikas citās jomās.

58. PANTS

Aizsardzības pasākumi

Katras Asociētās valsts protokola XX pielikums nosaka konkrētus noteikumus par aizsardzības pasākumiem, ko piemēro, ievērojot pamat nolīguma 57. pantu.

59. PANTS

Stingrāki valsts pasākumi

Pamat nolīguma 58. pantā minētie aizsardzības pasākumi netraucē jebkurai Asociētajai pusei saglabāt vai ieviest stingrākus aizsardzības pasākumus, kas ir saderīgi ar šo nolīgumu.

4. NODAĻA

STATISTIKA

60. PANTS

Sadarbība statistikas jomā

1. Asociētās puses nodrošina, ka tiek savākta un izplatīta saistīta un salīdzināma statistikas informācija, lai aprakstītu un uzraudzītu visus attiecīgos Asociēto valstu ekonomikas, sociālos un vides aspektus.
2. Šā panta 1. punkta nolūkos Asociētās puses izstrādā un izmanto saskaņotas metodes, definīcijas un klasifikācijas, kā arī kopējas programmas un procedūras statistikas darba organizēšanai administratīvajos līmeņos, un atbilstīgi ievēro vajadzību nodrošināt statistikas datu konfidencialitāti.
3. Katras Asociētās valsts protokola XXI pielikums nosaka konkrētus noteikumus par statistiku.
4. Šā nolīguma 5. pamatprotokols nosaka konkrētus noteikumus par sadarbības organizēšanu statistikas jomā.

5. NODAĻA

SABIEDRĪBU TIESĪBAS

61. PANTS

Sabiedrību tiesības

Katras Asociētās valsts protokola XXII pielikums nosaka konkrētus noteikumus par sabiedrību tiesībām.

V DAĻA

SADARBĪBA

62. PANTS

Sadarbība krāpšanas apkarošanas jomā

1. Asociētās puses apņemas iedarbīgi cīnīties pret krāpšanu, korupciju, kontrabandu un jebkādam citām nelikumīgām darbībām, kas ietekmē ES finanšu intereses.

Minētajā nolūkā Asociēto valstu kompetentās iestādes, no vienas puses, un Eiropas Komisija, Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) un Eiropas Prokuratūra (*EPPO*), no otras puses, cieši sadarbojas, regulāri apspriežas un sniedz savstarpēju palīdzību savu attiecīgo pilnvaru ietvaros. Asociēto valstu kompetentās iestādes un *OLAF* var noslēgt administratīvas vienošanās par sadarbību.

Vēlams, ka minētās vienošanās noslēdz, pirms Asociētā valsts kļūst tiesīga saņemt ES līdzekļus saistībā ar tās dalību ES finansētās programmās.

Asociētās valstis sadarbojas ar ES cīņā pret krāpšanu un apņemas pakāpeniski tuvināt savu politiku un tiesību aktus ES noteikumiem krāpšanas apkarošanas jomā, tomēr tām nav pienākuma tos saskaņot. Minētie ES noteikumi krāpšanas apkarošanas jomā ir uzskaitīti Asociēto valstu protokolos.

2. Asociētās puses var apmainīties ar pierādījumiem, analītiskajiem rādītājiem vai cita veida informāciju, tostarp personas datiem, lai novērstu, atklātu, izmeklētu krāpšanu, korupciju, kontrabandu un jebkādas citas nelikumīgas darbības, kas ietekmē to attiecīgās finanšu intereses, un sauktu pie atbildības un administratīvi un krimināli sodītu par to.

Uz informāciju un pierādījumiem, neatkarīgi no to formas, ko nosūta vai iegūst saskaņā ar šo pantu, attiecas profesionālā konfidencialitāte, un tiem nodrošina aizsardzību, kuru nodrošina salīdzināmai informācijai, tostarp personas datiem, un kura paredzēta saņēmējas Asociētās puses tiesību aktos un attiecīgajos noteikumos, ko piemēro ES iestādēm.

Konkrēti, šādu informāciju un pierādījumus paziņo tikai tām personām ES iestādēs vai Asociēto valstu iestādēs, kuru amata pienākumu veikšanai tām minēto informāciju un pierādījumus ir jāzina, un ES iestādes vai Asociēto valstu iestādes tos nedrīkst izmantot citiem mērķiem, kas neietilpst šā panta darbības jomā.

3. *OLAF* var veikt uzņēmēju pārbaudes un inspekcijas uz vietas attiecīgās Asociētās valsts teritorijā, ja attiecīgā Asociētā valsts saņem ES līdzekļus no ES finansētām programmām, ja Eiropas Komisija ir uzticējusi *OLAF* budžeta izpildes uzdevumus saskaņā ar minētajām programmām vai ja krāpnieciskas darbības Asociētajā valstī negatīvi ietekmē ES muitas nodokļus vai citus pašu resursus, kas noteikti Apvienotās komitejas lēmumā. Attiecīgās Asociētās valsts kompetentās iestādes šajā sakarā palīdz *OLAF*, īstenojot 1. punktā minēto ciešo sadarbību.

Savu pilnvaru robežās un pamatojoties uz pienācīgi pamatotu lūgumu Asociētās valsts kompetentajām iestādēm, *OLAF* var veikt uzņēmēju pārbaudes un inspekcijas uz vietas minētās Asociētās valsts teritorijā gadījumos, kas nav paredzēti šā punkta pirmajā daļā, ar noteikumu, ka Asociētās valsts kompetentā iestāde neiebilst pret minēto pienācīgi pamatoto pieprasījumu.

63. PANTS

Sadarbība citos jautājumos

1. Asociētās puses atzīst un apņemas īstenot labas pārvaldības principus nodokļu jomā, tostarp esošos starptautiskos standartus attiecībā uz pārredzamību un informācijas apmaiņu, taisnīgu nodokļu politiku un minimālos standartus cīņai ar nodokļu bāzes samazināšanu un peļņas novirzīšanu. Asociētās puses veicina labu pārvaldību nodokļu jautājumos, uzlabo starptautisko sadarbību nodokļu jomā un sekmē nodokļu ieņēmumu aizsardzību.
2. Asociētās puses apņemas četru gadu laikā pēc šā nolīguma stāšanās spēkā grozīt Asociētās valsts protokolu, lai iekļautu noteikumus par savstarpēju palīdzību visu nodokļu prasījumu piedziņā.

VI DAĻA

SADARBĪBA JOMĀS, KAS NAV ČETRAS PAMATBRĪVĪBAS

64. PANTS

Sadarbības jomas

Asociētās puses var stiprināt vai paplašināt sadarbību atbilstīgi Kopienas rīcībai šādās jomās:

- pētniecība un tehnoloģijas attīstība;
- informācijas pakalpojumi;
- vide;
- rīcība klimata politikas jomā;
- izglītība, apmācība un jaunatne;
- sociālā politika;
- patērētāju tiesību aizsardzība;

- mazie un vidējie uzņēmumi;
- tūrisms;
- politika audiovizuālajā jomā;
- civilā aizsardzība;
- tiesiskā sadarbība civillietās;
- kultūra;
- sakari;
- Eiropas komunikāciju tīkli;
- reģionālā politika; un
- sabiedrības veselība,

ciktāl šādus jautājumus nereglamentē citas šā nolīguma daļas.

65. PANTS

Dialogs un saskaņošana

1. Asociētās puses var stiprināt savstarpējo dialogu visiem iespējamiem līdzekļiem, jo īpaši ar VII daļā paredzētajām procedūrām, lai noteiktu tās jomas un darbības, kur ciešāka sadarbība ļautu sasniegt to kopējos mērķus pamat nolīguma 64. pantā minētajās jomās.
2. Jo īpaši Asociētās puses var apmainīties ar informāciju un pēc kādas Puses lūguma apspriesties Apvienotajā komitejā attiecībā uz plāniem vai priekšlikumiem izveidot vai grozīt pamatprogrammas, konkrētas programmas, darbības un projektus pamat nolīguma 64. pantā minētajās jomās.
3. Šā nolīguma VII daļu *mutatis mutandis* piemēro šai daļai, ja tas konkrēti paredzēts šajā daļā vai Asociēto valstu protokolos.

66. PANTS

Sadarbības veidi

Sadarbība, kas paredzēta pamat nolīguma 64. pantā, parasti notiek vienā no šādiem veidiem:

- a) Asociēto valstu dalība ES pamatprogrammās, konkrētās programmās, projektos vai citās darbībās;

- b) kopējas darbības uzsākšana konkrētās jomās, kura var ietvert darbību saskaņošanu vai koordinēšanu, esošo darbību apvienošanu un *ad hoc* kopējas darbības uzsākšanu;
- c) formāla un neformāla informācijas apmaiņa vai sniegšana;
- d) kopīgi centieni veicināt konkrētas darbības visā Asociēto pušu teritorijā;
- e) paralēli tiesību akti, ja vajadzīgs, ar līdzīgu vai vienādu saturu;
- f) centienu un darbību un sadarbības ar trešām valstīm koordinācija ar starptautisku organizāciju starpniecību vai to kontekstā, ja tas ir kopīgās interesēs.

67. PANTS

Asociēto valstu dalība ES pamatprogrammās,
konkrētās programmās, projektos vai citās darbībās

Ja sadarbības veids ir Asociēto valstu dalība kādā ES pamatprogrammā, konkrētā programmā, projektā vai citā darbībā, piemēro šādus principus:

- a) Asociētajām valstīm ir piekļuve visām vai dažām programmas daļām;
- b) Asociēto valstu statuss tajās komitejās, kas palīdz Eiropas Komisijai vadīt vai attīstīt kādu ES darbību, kurā Asociētās valstis var dot savu finansiālo ieguldījumu sakarā ar savu dalību, pilnībā atspoguļo šādu ieguldījumu;

- c) uz ES lēmumiem, kas nav saistīti ar ES vispārējo budžetu un kas tieši vai netieši ietekmē pamatprogrammu, īpašo programmu, projektu vai citu darbību, kurā Asociētās valstis piedalās, ievērojot lēmumu atbilstīgi šim nolīgumam, piemēro pamatnolīguma 65. panta 3. punkta noteikumus; noteikumus ilgstošai dalībai attiecīgajā darbībā Apvienotā komiteja var pārskatīt saskaņā ar pamatnolīguma 72. pantu;
- d) projekta līmenī Asociēto valstu iestādēm, uzņēmumiem, organizācijām un valstspiederīgajiem ir tādas pašas tiesības un pienākumi attiecīgajā ES programmā vai citā darbībā kā tiesības un pienākumi, kādi ir ES dalībvalstu partneriestādēm, uzņēmumiem, organizācijām un valstspiederīgajiem; tas pats *mutatis mutandis* attiecas uz dalībniekiem apmaiņās starp ES dalībvalstīm un Asociētajām valstīm attiecīgās darbības ietvaros;
- e) Asociētajām valstīm, to iestādēm, uzņēmumiem, organizācijām un valstspiederīgajiem ir tādas pašas tiesības un pienākumi attiecībā uz rezultātu izplatīšanu, izvērtēšanu un izmantošanu kā tiesības un pienākumi, kādi ir ES dalībvalstīm, to iestādēm, uzņēmumiem, organizācijām un valstspiederīgajiem;
- f) Asociētās puses saskaņā ar saviem attiecīgajiem normatīvajiem aktiem un noteikumiem apņemas, ciktāl tas vajadzīgs, atvieglot programmu vai citu darbību dalībnieku pārvietošanos.

68. PANTS

Asociēto valstu finansiālā līdzdalība

1. Ja šajā daļā paredzētā sadarbība nozīmē kādas Asociētās valsts finansiālu līdzdalību, minētā finansiālā līdzdalība ir vienā no šādiem veidiem:

a) Asociēto valstu iemaksas saistībā ar to dalību ES darbībās aprēķina proporcionāli:

- saistību apropriācijām un
- maksājumu apropriācijām,

kas katru gadu attiecībā uz ES ievadītas tās vispārējā budžeta katrā budžeta pozīcijā, kura atbilst attiecīgajām darbībām.

Proporcionalitātes faktors, kas nosaka Asociēto valstu iemaksas, ir attiecību summa starp, no vienas puses, katras Asociētās valsts IKP tirgus cenās un, no otras puses, visu ES dalībvalstu un attiecīgās Asociētās valsts IKP tirgus cenās summu. Proporcionalitātes faktoru katram budžeta gadam aprēķina, pamatojoties uz visjaunākajiem statistikas datiem.

Asociēto valstu iemaksu apjoms gan saistību apropriācijās, gan maksājumu apropriācijās ir papildu summas tām summām, kuras ES ievadītas tās vispārējā budžetā katrā budžeta pozīcijā, kas atbilst attiecīgajām darbībām.

Asociēto valstu iemaksas katru gadu nosaka, pamatojoties uz maksājumu apropriācijām.

Saistības, ko ES uzņēmusies pirms Asociētās valsts līdzdalības attiecīgajās darbībās saskaņā ar šo nolīgumu, kā arī no tā izrietošie maksājumi neprasa iemaksas no Asociētajām valstīm;

- b) Asociēto valstu finansiālās iemaksas sakarā ar to dalību konkrētos projektos vai citās darbībās pamatojas uz principu, ka katra Asociētā valsts sedz savas izmaksas un veic atbilstīgu iemaksu, kuru nosaka Apvienotā komiteja, ES pieskaitāmajās izmaksās;
- c) Apvienotā komiteja pieņem vajadzīgos lēmumus saistībā ar Asociēto valstu iemaksām attiecīgās darbības izmaksās.

2. Sīki izstrādātus noteikumus šā panta īstenošanai nosaka Pamatnolīguma 72. pantā minētajā Asociēto valstu protokolā par Pamatnolīguma 68. panta īstenošanas kārtību.

69. PANTS

Informācijas apmaiņa starp publiskajām iestādēm

Ja sadarbība ir informācijas apmaiņas veidā starp publiskajām iestādēm, Asociētajām valstīm ir tādas pašas tiesības saņemt un pienākums sniegt informāciju kā ES dalībvalstīm, ievērojot konfidencialitātes prasības, ko nosaka Apvienotā komiteja.

70. PANTS

Sadarbība konkrētās jomās

Sadarbības konkrētās jomās kārtība ir noteikta Asociēto valstu protokolos.

71. PANTS

Iepriekš pastāvošā sadarbība

Ja vien Asociētās valsts protokolā nav noteikts citādi, sadarbību, kas jau izveidota starp Asociētajām pusēm pamatlīguma 64. pantā izklāstītajās jomās šā nolīguma spēkā stāšanās dienā, pēc tam reglamentē šīs daļas un minētā Asociētās valsts protokola attiecīgie noteikumi.

72. PANTS

Apvienoto komiteju loma

Apvienotās komitejas saskaņā ar VI daļu pieņem visus nepieciešamos lēmumus, lai īstenotu 64. līdz 71. pantu un no tiem izrietošos pasākumus, kas cita starpā var ietvert Asociētās valsts protokola par kārtību, kādā īstenojams pamatlīguma 68. pants, noteikumu sagatavošanu, papildināšanu un grozīšanu, kā arī tādu pārejas pasākumu pieņemšanu, kuri vajadzīgi saistībā ar pamatlīguma 71. panta īstenošanu.

73. PANTS

Jaunas sadarbības jomas

Asociētās puses veic vajadzīgos pasākumus, lai attīstītu, stiprinātu un paplašinātu sadarbību ES darbību ietvaros tajās jomās, kas nav minētas pamat nolīguma 64. pantā, ja var uzskatīt, ka šāda sadarbība sekmētu šā nolīguma mērķu sasniegšanu, vai ja kā citādi var uzskatīt, ka tā ir kopīgās interesēs. Šādi pasākumi var ietvert pamat nolīguma 64. panta grozīšanu, pievienojot tajā uzskaitītajām jomām jaunas jomas.

74. PANTS

Valstu pasākumi

Neskarot šā nolīguma citas daļas, šī daļa neizslēdz iespēju jebkurai Asociētajai pusei neatkarīgi sagatavot, pieņemt un īstenot pasākumus.

VII DAĻA

INSTITUCIONĀLIE NOTEIKUMI

1. NODAĻA

ASOCIĀCIJAS STRUKTŪRAS

75. PANTS

Asociācijas komiteja

1. Ar šo izveido Asociācijas komiteju. To veido Līgumslēdzēju pušu pārstāvji. Tā ir pilnvarota izskatīt jebkuru vispārīgu jautājumu, uz ko attiecas šis nolīgums un kas var rasties starp ES pusi un Asociētajām valstīm.
2. Asociācijas komiteju pārmaiņus vada ES puses pārstāvis, Andoras pārstāvis un Sanmarīno pārstāvis.
3. Asociācijas komiteja pieņem savu reglamentu, Līgumslēdzējām pusēm savstarpēji vienojoties.
4. Lai pildītu savas funkcijas, Asociācijas komiteja sanāk tik bieži, kā noteikts tās reglamentā, un vismaz reizi divos gados. Tā saskaņā ar savu reglamentu arī sanāk pēc vienas Līgumslēdzējas puses iniciatīvas.

76. PANTS

Apvienotās komitejas

1. Ar šo izveido divas Apvienotās komitejas, kuru sastāvā attiecīgi ir:
 - a) ES puses un Andoras pārstāvji (“ES un Andoras Apvienotā komiteja”); un
 - b) ES puses un Sanmarīno pārstāvji (“ES un Sanmarīno Apvienotā komiteja”).

Pamat nolīguma nolūkos jebkuru atsauci uz Apvienoto komiteju uzskata par atsauci uz jebkuru no a) un b) apakšpunktā uzskaitītajām Apvienotajām komitejām.

2. Apvienotās komitejas nodrošina šā nolīguma efektīvu īstenošanu un pareizu darbību.
3. Attiecīgajās Apvienotajās komitejās Asociētās puses apmainās ar viedokļiem un informāciju par jautājumiem, uz kuriem attiecas šis nolīgums. Apspriedēs attiecīgajās Apvienotajās komitejās jo īpaši izskata visus jautājumus, uz kuriem attiecas šis nolīgums un kuri rada piemērošanas vai interpretācijas grūtības, un kurus ierosina kāda no Asociētajām pusēm.
4. Lai sasniegtu šā nolīguma mērķus un īstenotu sadarbību kopīgu interešu jomās, vienlaikus nodrošinot efektīvu ES iekšējā tirgus darbību, kas attiecināta arī uz Asociētajām valstīm saskaņā ar šā nolīguma noteikumiem, tostarp jo īpaši ar Asociēto valstu protokoliem, attiecīgās Apvienotās komitejas pieņem visus lēmumus, kā paredzēts šajā nolīgumā.

5. Attiecīgās apvienotās komitejas ar lēmumu pieņem savu attiecīgo reglamentu, kura teksts pēc būtības ir vienāds.
6. Attiecīgo Asociācijas komiteju pārmaiņus vada katras Asociētās puses pārstāvis. ES nodrošina Asociācijas komitejas sekretariātu.
7. Lai veiktu savus uzdevumus, attiecīgās Apvienotās komitejas sanāk regulāri, ievērojot to attiecīgajā reglamentā noteiktos intervālus, un vismaz reizi gadā. Tās sanāk arī pēc to priekšsēdētāja iniciatīvas vai pēc kādas Asociētās puses pieprasījuma. Attiecīgā Apvienotā komiteja sanāk ne vēlāk kā divus mēnešus pēc Asociētās puses pieprasījuma.
8. Attiecīgās Apvienotās komitejas var lemt izveidot apakškomitejas vai darba grupas, kas tām palīdz veikt to uzdevumus. Attiecīgās Apvienotās komitejas savā reglamentā nosaka šādu apakškomiteju un darba grupu darba metodes, sastāvu un darbības veidu. Šādu apakškomiteju un darba grupu uzdevumus attiecīgās Apvienotās komitejas nosaka katrā atsevišķā gadījumā.

77. PANTS

Lēmumu pieņemšana Apvienotajās komitejās

1. Apvienotā komiteja pieņem lēmumus, Asociētajām pusēm savstarpēji vienojoties. Pēc vienas Asociētās puses pieprasījuma Apvienotā komiteja rīko viedokļu apmaiņu.

2. Asociētās valsts protokola grozījumus pieņem ar Apvienotās komitejas lēmumu, ja vien attiecīgajā Asociētās valsts protokolā nav noteikts citādi.
3. Asociētās valsts protokola pielikumus groza ar Apvienotās komitejas lēmumu saskaņā ar pamat nolīguma 81. pantu.
4. Ja tas ir iespējams un lietderīgi, Apvienotās komitejas paralēli un pamatojoties uz saskaņotiem priekšlikumiem, pieņem lēmumus grozīt Asociētās valsts protokolu pielikumus. Apvienotās komitejas pieņemtos lēmumus nosūta arī Asociētajai valstij, kas nav konkrētās Apvienotās komitejas locekle.
5. Apvienotā komiteja var pieņemt lēmumus rakstiskā procedūrā, izņemot gadījumus, kad Asociētā puse pieprasa, lai lēmumu pieņem Apvienotās komitejas sēdes laikā.
6. Apvienotās komitejas pieņemtie lēmumi ir saistoši Asociētajām pusēm, kuras veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka šie lēmumi stājas spēkā to tiesību sistēmā un tiek efektīvi piemēroti.

78. PANTS

Parlamentārā sadarbība

1. Ar šo izveido Parlamentāro asociācijas komiteju. Tā ir forums, kurā Eiropas Parlamenta deputāti un Asociēto valstu parlamentu deputāti var tikties un apmainīties viedokļiem un ar dialoga un debašu palīdzību veicināt labāku sapratni starp ES un Asociētajām valstīm jomās, uz kurām attiecas šis nolīgums.
2. Parlamentārajā asociācijas komitejā ir Eiropas Parlamenta deputāti, no vienas puses, un Asociēto valstu parlamentu deputāti, no otras puses. Kopējais Parlamentārās asociācijas komitejas locekļu skaits ir noteikts 7. pamatprotokolā izklāstītajos Parlamentārās asociācijas komitejas statūtos.
3. Parlamentārās asociācijas komiteja sanāk pārmaiņus ES un kādā no Asociētajām valstīm komitejas noteiktos intervālos saskaņā ar Parlamentārās asociācijas komitejas statūtiem.
4. Parlamentārā asociācijas komiteja pieņem savu reglamentu saskaņā ar Parlamentārās asociācijas komitejas statūtiem.
5. Parlamentāro asociācijas komiteju pārmaiņus vada Eiropas Parlamenta pārstāvis un kādas Asociētās valsts parlamenta pārstāvis saskaņā ar Parlamentārās asociācijas komitejas statūtiem un tās reglamentu.

79. PANTS

Ekonomisko un sociālo partneru sadarbība

1. Ar šo izveido Ekonomisko un sociālo partneru konsultatīvo asociācijas komiteju. Tās uzdevums ir veicināt dialogu un sadarbību starp dažādām ES un Asociēto valstu ekonomiskajām un sociālajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Minētais dialogs un sadarbība aptver visus ar šo nolīgumu izveidoto attiecību ekonomiskos un sociālos aspektus.
2. Ekonomisko un sociālo partneru konsultatīvās asociācijas komitejas sastāvā ir Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK) locekļi, no vienas puses, un Asociēto pušu norīkoti ekonomiskie un sociālie partneri, no otras puses.
3. Ekonomisko un sociālo partneru konsultatīvā asociācijas komiteja pieņem savu reglamentu.
4. Ekonomisko un sociālo partneru konsultatīvās asociācijas komitejas priekšsēdētājs pārmaiņus ir EESK pārstāvis un Asociēto valstu norīkoto ekonomisko un sociālo partneru pārstāvis saskaņā ar komitejas reglamentā paredzētajiem noteikumiem.

2. NODAĻA

APSPRIEŠANĀS SAISTĪBĀ AR ES LĒMUMU PIENĒMŠANAS PROCEDŪRU

80. PANTS

ES tiesību akta izstrāde

1. Tiklīdz Eiropas Komisija ir izstrādājusi ES tiesību aktu jomā, uz kuru attiecas šis nolīgums, Eiropas Komisija par to informē Asociētās valstis un neoficiāli apspriežas ar to ekspertiem tādā pašā veidā un tādā pašā termiņā, kādā tā, izstrādājot savus priekšlikumus, apspriežas ar ES dalībvalstu ekspertiem.
2. Iesniedzot savu priekšlikumu Eiropas Savienības Padomei un Eiropas Parlamentam, Eiropas Komisija nosūta tā kopijas Asociētajām valstīm.
3. Pēc kādas Asociētās puses pieprasījuma Apvienotajā komitejā vai izmantojot jebkuru citu piemērotu metodi, kas var būt formāla vai neformāla, notiek sākotnēja viedokļu apmaiņa. Pēc kādas Puses lūguma Asociētās puses atkal apspriežas svarīgos brīžos pirms attiecīgā ES tiesību akta pieņemšanas. Asociētās valstis vajadzības gadījumā informē Eiropas Komisiju par savu reakciju un var attiecīgi norādīt savu konkrēto situāciju.

4. Ja Eiropas Komisija izstrādā deleģētos aktus LESD 290. panta nozīmē atbilstīgi kādam leģislatīvajam aktam, uz kuru attiecas viens vai vairāki šā nolīguma protokoli, Eiropas Komisija pēc iespējas pilnīgāk iesaista Asociētās valstis savu priekšlikumu izstrādē.
5. Ja Eiropas Komisija izstrādā īstenošanas aktus LESD 291. panta nozīmē atbilstīgi kādam leģislatīvajam aktam, uz kuru attiecas viens vai vairāki šā nolīguma protokoli, tā pēc iespējas pilnīgāk iesaista Asociētās valstis to savu priekšlikumu izstrādē, kas pēc tam jāiesniedz komitejām, kuras palīdz Eiropas Komisijai īstenot tās izpildpilnvaras. Izstrādājot priekšlikumus, Eiropas Komisija apspriežas ar Asociēto valstu ekspertiem tādā pašā veidā un tādā pašā termiņā, kādā tā apspriežas ar ES dalībvalstu ekspertiem.
6. Gadījumos, kad jautājums iesniegts Eiropas Savienības Padomei saskaņā ar attiecīgās komitejas procedūru, Eiropas Komisija nosūta Eiropas Savienības Padomei Asociēto valstu ekspertu viedokli.
7. Asociēto valstu ekspertus iesaista to komiteju darbā, uz kurām neattiecas 4. un 5. punkts, ja tas ir vajadzīgs šā nolīguma pareizas darbības nodrošināšanai. Minēto komiteju un attiecīgā gadījumā citu komiteju ar līdzīgām iezīmēm sarakstus iekļauj Asociēto valstu protokolos. Šīs iesaistes noteikumi ir izklāstīti Asociēto valstu protokolos un pielikumos par minētajiem attiecīgajiem jautājumiem.

3. NODAĻA

HOMOGENITĀTE

81. PANTS

Pielikumu grozījumi

1. Lai nodrošinātu atbilstību pamat nolīguma 4. panta principiem, Asociētās puses cieši sadarbojas, lai sekmētu efektīvu un ātru lēmumu pieņemšanu Apvienotajās komitejās un nodrošinātu, ka ES tiesību akti, kas pieņemti jomās, uz kurām attiecas šis nolīgums, iespējami drīz pēc to pieņemšanas un nosūtīšanas Asociētajām valstīm tiek iekļauti attiecīgajos pielikumos.
2. Apvienotās komitejas pieņem lēmumus par pielikumu grozīšanu, lai pēc iespējas nodrošinātu, ka 1. punktā minētos ES tiesību aktus vienlaicīgi piemēro ES, bet valstu tiesību aktus, ar kuriem tos īsteno – Asociētajās valstīs. Jebkādu grūtību gadījumā apspriedes starp Asociētajām pusēm formāli vai neformāli pastiprina, lai rastu savstarpēji pieņemamu risinājumu, tostarp iespēju ņemt vērā valstu tiesību aktu līdzvērtību. Attiecīgā Asociētā valsts rakstiski nosūta ES visu noderīgo informāciju, lai tā varētu veikt padziļinātu situācijas izvērtējumu.

3. Apvienotās komitejas lēmumi, ievērojot šā panta 2. punktu, jāpieņem vēlākais sešu mēnešu laikā no dienas, kad tie iesniegti izskatīšanai Apvienotajā komitejā. Ja pēc minētā laikposma beigām Asociētā valsts joprojām nav piekritusi ES tiesību akta iekļaušanai attiecīgajā pielikumā saskaņā ar šā panta 1. punktu, piemēro pamat nolīguma 90. pantā paredzēto strīdu izšķiršanas procedūru. Uzska, ka līdz minētā laikposma beigām jautājums ir iesniegts Apvienotajai komitejai saskaņā ar pamat nolīguma 90. panta 1. punktu.

4. Ja ar Apvienotās komitejas lēmumu groza pielikumu, kurā atbilstīgi minētajam grozījumam ir atsauce uz ES tiesību aktiem, un ja minētā grozījuma dēļ attiecīgajā Asociētajā valstī ir jāievieš īstenošanas pasākumi, minētos īstenošanas pasākumus ievieš laikposmā, kas ir vienāds ar laikposmu, kurš noteikts minēto ES tiesību aktu īstenošanai ES dalībvalstīs, ja vien Apvienotā komiteja nav nolēmusi citādi. Minētais laikposms sākas dienā, kad stājas spēkā Apvienotās komitejas lēmums.

82. PANTS

Asociēto valstu konstitucionālās prasības

1. Ja Apvienotās komitejas pieņemtu lēmumu Asociētajā valstī var īstenot tikai pēc tam, kad ir izpildītas konkrētas konstitucionālās prasības, minētais lēmums stājas spēkā attiecīgās Asociētās valsts tiesību sistēmā pēc tam, kad minētās konstitucionālās prasības ir izpildītas. Minēto konstitucionālo prasību izpildes datumu paziņo ES.

2. Ja, beidzoties 6 mēnešu laikposmam no dienas, kad pieņemts Apvienotās komitejas lēmums, šāds paziņojums nav sniegts, Apvienotās komitejas lēmumu piemēro provizoriski, kamēr nav izpildītas 1. punktā minētās konstitucionālās prasības, ja vien Asociētā valsts nepaziņo ES, ka šāds provizorisks piemērojums nav iespējams, norādot iemeslu.

3. Ja, beidzoties 6 mēnešu laikposmam no dienas, kad pieņemts Apvienotās komitejas lēmums, Asociētajā valstī minētais lēmums nav īstenots, piemēro pamat nolīguma 90. pantu.

83. PANTS

Automātiskā procedūra

1. Atkāpjoties no pamat nolīguma 81. panta, ja Asociētās valsts protokola I pielikumā ir atsauce uz ES tiesību aktu, minēto atsauci lasa kā atsauci uz minēto atjaunināto ES tiesību aktu, un nav nepieciešams jaunos ES tiesību aktus iekļaut I pielikumā.

2. Šā panta 1. punktā “tiesību akta atjaunināšana” ir:

a) ES pamataakta pilnīga aizstāšana ar jaunu pamataktu;

b) Eiropas Komisijas deleģēto aktu pieņemšana, lai papildinātu vai grozītu dažus nebūtiskus ES pamataakta elementus;

c) šā punkta b) apakšpunktā minēto deleģēto aktu turpmāki grozījumi;

- d) to Eiropas Komisijas īstenošanas aktu pieņemšana, kas vajadzīgi ES tiesību akta īstenošanai;
- e) šā punkta d) apakšpunktā minēto īstenošanas aktu turpmāki grozījumi.

3. Pārredzamības nolūkā Apvienotās komitejas katru gadu pieņem zināšanai ES tiesību aktus, uz kuriem attiecas automātiskā procedūra.

84. PANTS

Vienkāršotā procedūra

1. Atkāpjoties no pamatnolīguma 81. panta un neskarot pamatnolīguma 83. pantu, Asociētās valstis vienlaikus ar ES dalībvalstīm veic pasākumus, kas atbilst pasākumiem, kurus ES dalībvalstis veikušas, ievērojot attiecīgos ES tiesību aktus, kas pieņemti turpmāk uzskaitītajās jomās, un nav nepieciešams minētos jaunus ES tiesību aktus iekļaut Asociētās valsts protokola I pielikumā:

- a) dzīvnieku slimību kontroles pasākumi;
- b) pārtika un barība no trešām valstīm, uz kurām attiecas ierobežojumi;
- c) lolojumdzīvnieku nekomerciāla pārvietošana;
- d) imports no trešām valstīm;
- e) izplatīšana vidē.

2. Atkāpjoties no 106. panta un neskarot pamat nolīguma 77. pantā noteikto procedūru, šā panta 1. punktā noteikto jomu sarakstu var grozīt ar Apvienotās komitejas lēmumu.
3. Pārredzamības nolūkā Apvienotās komitejas katru gadu pieņem zināšanai ES tiesību aktus, uz kuriem attiecas vienkāršotā procedūra.

85. PANTS

Vienāda interpretācija

1. Šo nolīgumu un tajā minētos ES tiesību aktus interpretē un piemēro vienādi.
2. ES tiesību aktus, uz kuriem sniegtas atsauces šajā nolīgumā, un ciktāl to piemērošana ietver ES tiesību jēdzienus, šā nolīguma noteikumus interpretē un piemēro saskaņā ar EST judikatūru neatkarīgi no tā, vai tā iedibināta pirms vai pēc šā nolīguma parakstīšanas.
3. Apvienotās komitejas pārskata EST judikatūras attīstību, lai konstatētu jebkuru neatbilstību starp kādas Asociētās valsts iekšējo tiesisko kārtību un EST judikatūru un izskatītu iespēju to novērst.

4. Ja Asociētā valsts, kurai Eiropas Komisija ir paziņojusi par neatbilstību starp tās iekšējo tiesisko kārtību un EST judikatūru, nav veikusi vajadzīgos pasākumus, lai to novērstu sešu mēnešu laikā, piemēro pamat nolīguma 90. pantā paredzēto procedūru. Uzskata, ka līdz minētā laikposma beigām jautājums ir iesniegts Apvienotajai komitejai saskaņā ar pamat nolīguma 90. panta 1. punktu.

4. NODAĻA

UZRAUDZĪBAS PROCEDŪRA

86. PANTS

Vispārējā uzraudzība

1. Lai nodrošinātu šā nolīguma piemērošanas vienādu uzraudzību, Eiropas Komisija un Asociēto valstu iestādes sadarbojas, apmainās ar informāciju un savstarpēji apspriežas par uzraudzības politikas jautājumiem un konkrētiem gadījumiem.
2. Šā nolīguma piemērošanas uzraudzību Asociētās puses kopīgi veic Apvienotajā komitejā. Ja Eiropas Komisija vai Asociētās valsts iestādes konstatē nepiemērošanas vai nepareizas piemērošanas gadījumu, tās par to vēršas Apvienotajā komitejā, lai rastu pieņemamu risinājumu. Ja risinājums netiek rasts, piemēro pamatnolīguma 90. pantā paredzēto procedūru.
3. Asociēto pušu kompetentās iestādes var saņemt un izskatīt sūdzības par šā nolīguma piemērošanu. Saņemot šādas sūdzības, tās informē otru Asociēto pusi.

87. PANTS

Uzraudzība konkrētās nozarēs

1. Ja pielikumos uzskaitītajos ES tiesību aktos Eiropas Komisijai ir piešķirtas pilnvaras, tostarp lēmumu pieņemšanas vai izpildes pilnvaras, attiecībā uz ES dalībvalstu kompetentajām iestādēm, ekonomikas dalībniekiem vai privātpersonām, Eiropas Komisijai *mutatis mutandis* ir tādas pašas pilnvaras attiecībā uz Asociētajām valstīm un to fiziskajām un juridiskajām personām. Protokolos var noteikt konkrētus noteikumus.
2. Lai veiktu savus uzdevumus saskaņā ar 1. punktu, Eiropas Komisija var pieprasīt Asociēto valstu kompetentajām iestādēm un attiecīgajām fiziskajām un juridiskajām personām jebkuru informāciju, ko tā uzskata par vajadzīgu.

88. PANTS

Sadarbība ar ES dalībvalstu kompetentajām iestādēm un ES iestādēm

Asociētā valsts, lai izpildītu savus pienākumus attiecībā uz šā nolīguma īstenošanu un efektīvu piemērošanu, var paļauties uz sadarbību ar vienu vai vairākām ES dalībvalstīm vai ES iestādēm. Šādos gadījumos Asociētā valsts vienojas par šādas sadarbības detaļām un attiecīgajā Apvienotajā komitejā informē par to Eiropas Komisiju. Šāda vienošanās nekādā veidā neietekmē Eiropas Komisijas pilnvaras.

5. NODAĻA

STRĪDU IZŠĶIRŠANA UN PĀRSKATĪŠANA TIESĀ

89. PANTS

Ekskluzivitātes princips

Asociētās puses strīdu izšķiršanai par šā nolīguma vai tajā minēto ES tiesību aktu interpretāciju vai piemērošanu neizmanto nevienu citu strīdu izšķiršanas metodi, kas nav paredzēta šajā nolīgumā.

90. PANTS

Strīdu izšķiršana starp Asociētajām pusēm

1. Ja rodas grūtības, Asociētās puses savstarpēji apspriežas un cenšas panākt šā nolīguma efektīvu darbību un atrisināt jebkuru problēmu konstruktīvā dialogā. Ja rodas strīds par šā nolīguma vai tajā minēta ES tiesību akta interpretāciju vai piemērošanu, ES puse vai Asociētā valsts ar rakstisku paziņojumu var iesniegt jautājumu izskatīšanai Apvienotajā komitejā. ES puse vai Asociētā valsts, kas plāno jautājumu nodot izskatīšanai Apvienotajā komitejā, ievērojot šo punktu, iepriekš par to informē otru Pusi.

2. Ja ES puse vai Asociētā valsts jautājumu nodod izskatīšanai Apvienotajā komitejā, Apvienotā komiteja sanāk pēc iespējas ātrāk divu mēnešu laikā no brīža, kad jautājums tai iesniegts. Apvienotajai komitejai sniedz visu būtisko informāciju, lai tā varētu veikt situācijas detalizētu pārbaudi. Apvienotā komiteja izskata visas iespējas rast risinājumu saskaņā ar šo nolīgumu un var pieņemt jebkādu lēmumu, kas varētu būt lietderīgs minētajā nolūkā.
3. Ja sešu mēnešu laikā no pirmās sēdes dienas Apvienotā komiteja nespēj saskaņā ar šā panta 1. punktu rast risinājumu pirmajā punktā minētajām grūtībām, katra Asociētā puse var vērsties EST. EST pamatnolīguma 85. panta 1. un 2. punktā minētos noteikumus interpretē attiecībā uz to īstenošanu un piemērošanu. Ja Asociētā puse apsver iespēju vērsties EST saskaņā ar šo punktu, tā nekavējoties rakstiski informē otru Asociēto pusi un sniedz tai visu būtisko informāciju.
4. Asociētajām valstīm ir tādas pašas tiesības kā ES dalībvalstīm un ES iestādēm, un tām piemēro tādas pašas procedūras EST.
5. Asociētās puses savstarpēji apspriežas Apvienotajā komitejā un izšķir strīdu, lai nodrošinātu, ka ES puse vai Asociētā valsts izpilda EST spriedumu 12 mēnešu laikā no minētā sprieduma dienas. Minētajā nolūkā Apvienotajai komitejai sniedz visu būtisko informāciju, lai tā varētu veikt situācijas detalizētu pārbaudi.

6. Ja Apvienotajai komitejai neizdodas izšķirt strīdu, tā var pieņemt lēmumu par kompensējošiem pasākumiem sakarā ar iespējamu nepareizu šā nolīguma piemērošanu, lai novērstu iespējamus traucējumus. Minēto lēmumu pieņem 12 mēnešu laikā no EST sprieduma pasludināšanas dienas.

7. Ja Apvienotā komiteja nav pieņēmusi lēmumu par kompensējošiem pasākumiem, kā minēts 6. punktā, Asociētā puse, kas apgalvo, ka šis nolīgums ir nepareizi piemērots, var veikt kompensējošus pasākumus iespējamo traucējumu novēršanai. Minēto kompensējošo pasākumu tvērums un ilgums nepārsniedz to, kas ir absolūti nepieciešams, lai labotu situāciju un pēc iespējas mazāk traucētu šā nolīguma darbību.

8. Asociētā puse, kuru ietekmē 7. punktā minētie kompensējošie pasākumi, var iesniegt savus apsvērumus Apvienotajai komitejai, lai tā pieņemtu lēmumu par minēto kompensējošo pasākumu samērīgumu. Ja Apvienotā komiteja nevar pieņemt lēmumu trīs mēnešu laikā no brīža, kad jautājums tai ticis iesniegts, katra Asociētā puse jautājumu par minēto kompensējošo pasākumu samērīgumu var iesniegt šķīrējtiesā saskaņā ar 6. pamatprotokolu. Izskatīšanai šķīrējtiesā nevar iesniegt nevienu jautājumu par šā nolīguma interpretāciju, kā minēts 3. punktā. Šķīrējtiesas nolēmums ir Asociētajām pusēm saistošs.

Ja ir veikti kompensējoši pasākumi, ievērojot 6. vai 7. punktu, tiek saglabātas personu tiesības saskaņā ar šo nolīgumu, kas bija spēkā dienā, kad minētie kompensējošie pasākumi stājas spēkā, kā arī no šā nolīguma izrietošās saistības.

91. PANTS

Pārskatīšana tiesā

1. Jebkura to ES tiesību aktu likumības pārskatīšana, kurus pieņēmušas ES iestādes, struktūras vai aģentūras šā nolīguma darbības jomā, ir EST ekskluzīvā kompetencē.
2. ES tiesību aktu, kas minēti 1. punktā un adresēti Asociētajai valstij vai fiziskai vai juridiskai personai, kuras domicils atrodas vai kura ir iedibināta Asociētā valstī, pārskatīšanu veic EST. Šādu pārskatīšanu veic saskaņā ar LESD 263. pantu.
3. Neatkarīgi no LESD 263. panta sestajā daļā noteiktā termiņa beigām Asociētā valsts, kā arī jebkura fiziska vai juridiska persona, kuras domicils atrodas vai kura ir iedibināta tās teritorijā, tiesvedībā, kurā tiek izskatīts ES iestādes, struktūras vai aģentūras pieņemts vispārpiemērojams akts, var atsaukties uz LESD 263. panta otrajā daļā minētajiem iemesliem, lai EST norādītu uz minētā akta nepiemērojamību.

92. PANTS

Prasība sakarā ar bezdarbību

1. Asociētā valsts, kā arī jebkura fiziska vai juridiska persona, kuras domicils atrodas vai kura ir iedibināta tās teritorijā, var iesniegt EST sūdzību par to, ka ES iestāde, struktūra vai aģentūra nav paziņojusi minētajai fiziskai vai juridiskai personai aktu, ar kuru tiek pārkāpts šis nolīgums, izņemot ieteikumu vai atzinumu.

2. Šā panta 1. punktā minētā prasība sakarā ar bezdarbību ir pieņemama tikai tad, ja vispirms ir aicināta rīkoties ES iestāde, struktūra vai aģentūra. Ja divu mēnešu laikā pēc šāda aicinājuma attiecīgā ES iestāde, struktūra vai aģentūra nav formulējusi savu nostāju, prasību var celt turpmāko divu mēnešu laikā.

93. PANTS

Pārsūdzība ārpuslīgumiskās atbildības gadījumā

Ārpuslīgumiskās atbildības gadījumos un saskaņā ar šo nolīgumu Asociētā valsts, kā arī fiziskas vai juridiskas personas, kuru domicils atrodas vai kuras ir iedibinātas tās teritorijā, var nodot lietu izskatīšanai EST, lai saņemtu kompensāciju par kaitējumu, ko radījušas ES iestāžu, struktūru vai aģentūru darbības vai to amatpersonas, vai citi ierēdņi, pildot savus pienākumus.

94. PANTS

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

1. Ja lietā, ko izskata Asociētas valsts tiesa vai tribunāls, rodas jautājums par šā nolīguma interpretāciju vai tāda tiesību akta spēkā esamību, ko pieņēmušas ES iestādes, struktūras vai aģentūras šā nolīguma darbības jomā, minētā Asociētas valsts tiesa vai tribunāls var lūgt EST sniegt prejudiciālu nolēmumu.

2. Ja šādu jautājumu ierosina par lietu, ko izskata Asociētas valsts tiesa vai tribunāls, kura lēmumus saskaņā ar Asociētās valsts tiesību aktiem nevar pārsūdzēt, tad minētā Asociētas valsts tiesa vai tribunāls vēršas EST.

3. Asociētajai valstij ir tiesības iesniegt EST lietas izklāstus vai rakstiskus apsvērumus gadījumos, kad kādas ES dalībvalsts tiesa ir pieprasījusi prejudiciālu nolēmumu attiecībā uz šo nolīgumu vai ja to ir izdarījusi kādas Asociētās valsts tiesa lietā, kas minēta 1. punktā.

95. PANTS

Tiesvedībai EST piemērojamie tiesību akti

Ja EST tiek celta prasība, ievērojot pamatnolīguma 90.–94. pantu, EST piemērojamā procedūra ir tāda pati kā procedūra, kas paredzēta ES tiesību aktos attiecībā uz līdzīgām prasībām, pamatojoties uz LESD.

96. PANTS

EST spriedumi

1. EST spriedumi, kas pasludināti saskaņā ar šo nolīgumu, ir saistoši.
2. ES iestāde, struktūra vai aģentūra, kuras darbība ir pasludināta par spēkā neesošu vai kuras bezdarbība ir atzīta par nesaderīgu ar šo nolīgumu, veic vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu EST spriedumu.

6. NODAĻA

AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI UN NEPĀRVARAMA VARA

97. PANTS

Aizsardzības pasākumi

1. Ja šā nolīguma piemērošanas rezultātā rodas tādas nopietnas ekonomiskas, sociālas vai ar vidi saistītas grūtības nozares vai reģiona mērogā, kas, visticamāk, turpināsies, Asociētā puse var vienpusēji veikt atbilstīgus aizsardzības pasākumus, ievērojot šajā pantā noteiktos nosacījumus un procedūras.
2. Šā panta 1. punktā minēto aizsardzības pasākumu apjoms un ilgums tiek stingri ierobežoti ar situācijas uzlabošanai nepieciešamo. Priekšroku dod pasākumiem, kas vismazāk traucē šā nolīguma darbībai.
3. Ja Asociētā puse apsver iespēju pieņemt aizsardzības pasākumus, kas minēti 1. punktā, tā nekavējoties rakstiski informē otru Asociēto pusi un sniedz tai visu būtisko informāciju.
4. Asociētās puses nekavējoties savstarpēji apspriežas Apvienotajā komitejā ar nolūku rast pieņemamu risinājumu.

5. Attiecīgā Asociētā puse nevar veikt 1. punktā minētos aizsardzības pasākumus, kamēr nav pagājis viens mēnesis no 3. punktā noteiktā paziņojuma dienas, ja vien pirms tam nav pabeigta apspriešanās procedūra Apvienotajā komitejā. Ja ārkārtas apstākļu dēļ nepieciešama tūlītēja rīcība, kas liedz iepriekšēju apspriešanos, attiecīgā Asociētā puse var nekavējoties un pēc tam, kad Apvienotajai komitejai nekavējoties ir iesniegts pamatots paziņojums, veikt šādus ārkārtas aizsardzības pasākumus, kas ir absolūti nepieciešami situācijas labošanai.
6. Attiecīgā Asociētā puse tūlīt paziņo Apvienotajai komitejai par veiktajiem aizsardzības pasākumiem un sniedz visu vajadzīgo informāciju.
7. Veiktos aizsardzības pasākumus Apvienotajā komitejā apspriež reizi trijos mēnešos no to pieņemšanas dienas, lai tos, iespējams, atceltu pirms dienas, kad tie zaudēs spēku, vai ierobežotu to darbības jomu. Katra Asociētā puse var lūgt Apvienoto komiteju pārskatīt vai atcelt minētos aizsardzības pasākumus.
8. Ja kādas Asociētās puses veiktais aizsardzības pasākums izraisa nelīdzsvarotību starp šajā līgumā paredzētajām tiesībām un pienākumiem, otra Asociētā puse var veikt tādus proporcionālus līdzsvaru atjaunojošus pasākumus, kas ir absolūti nepieciešami nelīdzsvarotības novēršanai. Priekšroku dod pasākumiem, kas vismazāk traucē šā nolīguma darbībai.

9. Katra Asociētā puse jebkurā laikā var lūgt Apvienotajai komitejai lemt par 1. punktā minēto aizsardzības pasākumu samērīgumu vai par 5. punktā minētajiem ārkārtas aizsardzības pasākumiem, vai par 8. punktā minētajiem līdzsvaru atjaunojošiem pasākumiem. Ja Apvienotā komiteja nevar pieņemt lēmumu trīs mēnešu laikā pēc jautājuma iesniegšanas, katra Asociētā puse var jautājumu par minēto pasākumu samērīgumu iesniegt šķīrējtiesā saskaņā ar 6. pamatprotokolu. Izskatīšanai šķīrējtiesā nevar iesniegt nevienu jautājumu par šā nolīguma interpretāciju. Šķīrējtiesas nolēmums ir saistošs strīda pusēm.

98. PANTS

Nepārvarama vara

1. Ja notiek teroristu uzbrukums vai dabas vai cilvēka izraisīta katastrofa, kas skar Asociēto pusi, minētā Asociētā puse var nekavējoties un vienpusēji veikt atbilstīgus aizsardzības pasākumus saskaņā ar šajā pantā noteiktajiem nosacījumiem un procedūrām.
2. Šā panta 1. punktā minēto aizsardzības pasākumu apjoms un ilgums tiek stingri ierobežoti ar situācijas uzlabošanai nepieciešamo. Priekšroku dod pasākumiem, kas vismazāk traucē šā nolīguma darbībai.
3. Attiecīgā Asociētā puse tūlīt paziņo Apvienotajai komitejai par veiktajiem aizsardzības pasākumiem un sniedz visu vajadzīgo informāciju.

4. Veiktos aizsardzības pasākumus Apvienotajā komitejā apspriež reizi trijos mēnešos no to pieņemšanas dienas, lai tos, iespējams, atceltu pirms dienas, kad tie zaudēs spēku, vai ierobežotu to darbības jomu. Katra Asociētā puse var lūgt Apvienoto komiteju jebkurā laikā pārskatīt vai atcelt minētos aizsardzības pasākumus.

5. Ja kādas Asociētās puses veiktais aizsardzības pasākums izraisa nelīdzsvarotību starp šajā līgumā paredzētajām tiesībām un pienākumiem, otra Asociētā puse var veikt tādus proporcionālus līdzsvaru atjaunojošus pasākumus, kas ir absolūti nepieciešami nelīdzsvarotības novēršanai. Priekšroku dod pasākumiem, kas vismazāk traucē šā nolīguma darbībai.

6. Katra Asociētā puse var lūgt Apvienoto komiteju lemt par 1. vai 5. punktā minēto pasākumu samērīgumu. Ja Apvienotā komiteja nevar pieņemt lēmumu trīs mēnešu laikā pēc jautājuma iesniegšanas, katra Asociētā puse var jautājumu par šo pasākumu samērīgumu iesniegt šķīrējtiesā saskaņā ar 6. pamatprotokolu. Izskatīšanai šķīrējtiesā nevar iesniegt nevienu jautājumu par šā nolīguma interpretāciju. Šķīrējtiesas nolēmums ir saistošs strīda pusēm.

99. PANTS

Lēmumi, ar ko uzliek finansiālas saistības

1. Lēmumi, ko Eiropas Komisija pieņēmusi saskaņā ar šo nolīgumu un ar ko uzliek finansiālas saistības personām, kuras nav valstis, ir izpildāmi. Tas pats attiecas uz EST spriedumiem, ar ko uzliek šādas finansiālas saistības saskaņā ar šajā nolīgumā paredzētajām strīdu izšķiršanas metodēm.
2. Izpildi reglamentē civilprocesa noteikumi, kas ir spēkā tās valsts teritorijā, kurā notiek izpilde. Izpildes rīkojumu pievieno lēmumam, un vienīgā formalitāte ir lēmuma autentiskuma pārbaude, ko veic iestāde, kuru katra ES dalībvalsts un katra Asociētā valsts norīko minētajam nolūkam un dara zināmu otram Asociētajai pusei.
3. Kad 2. punktā minētās formalitātes ir nokārtotas pēc attiecīgās puses pieteikuma, attiecīgā puse var sākt izpildi, vēršoties tieši kompetentajā iestādē saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras teritorijā ir jāveic izpilde. Izpildi var apturēt tikai ar EST lēmumu. Tomēr sūdzības par nepareizu izpildi ir attiecīgo valstu tiesu jurisdikcijā.

VIII DAĻA

VISPĀRĪGIE UN NOBEIGUMA NOTEIKUMI

100. PANTS

Īstenošana

Asociētās puses veic jebkuru vispārīgu vai īpašus pasākumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu savas saistības saskaņā ar šo nolīgumu, attiecīgajiem protokoliem un šeit minētajiem ES tiesību aktiem, un atturas no jebkuriem pasākumiem, kas varētu apdraudēt to mērķu sasniegšanu.

101. PANTS

Īpašumtiesību regulējums

Šis līgums nekādi neietekmē Asociēto pušu īpašumtiesību regulējuma noteikumus.

102. PANTS

Izņēmumi drošības apsvērumu dēļ

Neviens šā nolīguma noteikums neliedz Asociētajai pusei veikt pasākumus, kas:

- a) nepieciešami, lai nepieļautu informācijas izpaušanu, kura neatbilst tās drošības interesēm;
- b) attiecas uz ieroču, munīcijas un militārā aprīkojuma vai citu izstrādājumu ražošanu vai tirdzniecību, kas ir neaizstājama aizsardzības nolūkiem, vai pētniecību, attīstību vai ražošanu, kas ir neaizstājama aizsardzības nolūkiem, ja šādi pasākumi nepasliktina konkurences apstākļus attiecībā uz izstrādājumiem, kuri nav tieši paredzēti militāriem nolūkiem;
- c) attiecas uz materiāliem, kas neitronu iedarbībā pārvēršas par skaldmateriāliem, un kodoltermiskajai sintēzei izmantojamiem materiāliem vai materiāliem, no kuriem tos iegūst;
- d) ir būtiski Asociētās puses drošībai nopietnu iekšējo traucējumu gadījumā, kas skar likuma varas un kārtības uzturēšanu, kara laikā vai nopietna starptautiskā saspīlējuma gadījumā ar kara draudiem, lai pildītu pienākumus, ko tā ir uzņēmusies Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu ietvaros miera un starptautiskās drošības saglabāšanai.

103. PANTS

ES ierobežojošie pasākumi

Asociētās valstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka šajā nolīgumā paredzētās tiesības un pienākumi to jurisdikcijā nekādā veidā nesekmē vai neļauj to ES ierobežojošos pasākumu apiešanu, kas pieņemti, ievērojot LES 29. pantu un LESD 215. pantu.

104. PANTS

Teritoriālā darbības joma

1. Pamatnolīgumu un pamatprotokolus piemēro teritorijām, kurās piemēro LES un LESD, ievērojot minētajos Līgumos noteiktos nosacījumus, un attiecīgi Andoras un Sanmarīno teritorijām.
2. Katras Asociētās valsts protokolu piemēro teritorijām, kurās piemēro LES un LESD, ievērojot minētajos Līgumos noteiktos nosacījumus, un attiecīgās asociētās valsts teritorijai.

105. PANTS

Turpmāka pievienošanās ES

1. ES paziņo Asociētajām valstīm par jebkuru jaunu pieteikumu par trešās valsts pievienošanos ES. Pirms šādas pievienošanās dienas Asociācijas komiteja izskata trešās valsts pievienošanās ES ietekmi uz šo nolīgumu.
2. Ciktāl nepieciešams, Līgumslēdzējas puses, pirms stājas spēkā nolīgums par trešās valsts pievienošanos ES, groza šo nolīgumu saskaņā ar to attiecīgajām iekšējām procedūrām.
3. Šo nolīgumu piemēro attiecībā uz jebkuru jaunu ES dalībvalsti no dienas, kad minētā jaunā dalībvalsts pievienojas ES.

106. PANTS

Pamatnolīguma grozīšana

Katra Līgumslēdzēja puse var iesniegt pārējām Līgumslēdzējām pusēm priekšlikumus par pamatnolīguma grozīšanu. Priekšlikumus par pamatnolīguma grozīšanu Līgumslēdzējas puses apspriež Asociācijas komitejā. Ja Līgumslēdzējas puses vienojas par pamatnolīguma grozīšanu, Līgumslēdzējas puses vienošanos paraksta un pieņem, un tā stājas spēkā pēc tam, kad visas Līgumslēdzējas puses ir paziņojušas par savu attiecīgo iekšējo procedūru pabeigšanu un deponējušas ratifikācijas instrumentus.

107. PANTS

Pamatprotokolu grozīšana

Katra Līgumslēdzēja puse var iesniegt pārējām Līgumslēdzējām pusēm priekšlikumus par pamatprotokola grozīšanu. Priekšlikumus par kāda pamatprotokola grozīšanu Līgumslēdzējas puses apspriež Asociācijas komitejā. Ja Līgumslēdzējas puses vienojas par grozījumiem pamatprotokolā, Līgumslēdzējas puses tos paraksta un pieņem, un tie stājas spēkā pēc tam, kad visas Līgumslēdzējas puses ir paziņojušas par savu attiecīgo iekšējo procedūru pabeigšanu un deponējušas ratifikācijas instrumentus.

108. PANTS

Asociēto valstu protokolu grozīšana

ES puse vai attiecīgā Asociētā valsts var iesniegt priekšlikumus par attiecīgā Asociētās valsts protokola grozīšanu. Priekšlikumus par kāda Asociētās valsts protokola grozīšanu Asociētās puses apspriež Apvienotajā komitejā. Ja Asociētās puses vienojas par grozījumiem attiecīgajā Asociētās valsts protokolā, Apvienotā komiteja ar lēmumu pieņem minētos grozījumus. Ja saskaņā ar 77. panta 2. punktu Asociētās valsts protokols paredz, ka Asociētās puses protokola grozījumi pilnībā vai daļēji var stāties spēkā tikai pēc Asociētās valsts iekšējo procedūru pabeigšanas, Apvienotās komitejas lēmums stājas spēkā tikai pēc tam, kad Asociētās puses ir paziņojušas par savu attiecīgo iekšējo procedūru pabeigšanu.

109. PANTS

Protokoli un pielikumi

Pamatprotokoli, Asociēto valstu protokoli, pielikumi un tajos minētie tiesību akti, kas pielāgoti šā nolīguma mērķiem, ir šā nolīguma neatņemama sastāvdaļa, un tiem ir tāds pats juridiskais spēks.

110. PANTS

Esošie nolīgumi

1. Ja vien šajā nolīgumā, un jo īpaši 2. pamatprotokolā un Asociēto valstu protokolos, nav paredzēts citādi, šā nolīguma piemērošanai dodama priekšroka pār jebkādiem jau pastāvošiem divpusējiem nolīgumiem, kas ir saistoši ES, no vienas puses, un kādai Asociētajai valstij, no otras puses, ciktāl šis nolīgums attiecas uz to pašu jautājumu.
2. Ja vien šajā nolīgumā nav noteikts citādi, gadījumos, kad spēkā esošie divpusējie nolīgumi, kas ir saistoši ES, no vienas puses, un kādai Asociētajai valstij, no otras puses, pilnībā vai daļēji ir minēti vai iekļauti šajā nolīgumā, uzskata, ka tas ietver arī to grozījumus un pēctecīgos nolīgumus, kas attiecībā uz abām Asociētajām pusēm stājas spēkā šā nolīguma spēkā stāšanās dienā vai pēc tam.

111. PANTS

Valodas

1. Šis nolīgums ir sagatavots vienā oriģināleksemlārā angļu, bulgāru, čehu, dāņu, franču, grieķu, holandiešu, horvātu, igauņu, itāļu, īru, latviešu, lietuviešu, maltiešu, poļu, portugāļu, rumāņu, slovāku, slovēņu, somu, spāņu, ungāru, vācu, zviedru un katalāņu valodā, un teksti visās valodās ir vienlīdz autentiski.

2. Šajā nolīgumā minēto ES tiesību aktu teksti ir vienlīdz autentiski angļu, bulgāru, čehu, dāņu, franču, grieķu, holandiešu, horvātu, igauņu, itāļu, īru, latviešu, lietuviešu, maltiešu, poļu, portugāļu, rumāņu, slovāku, slovēņu, somu, spāņu, ungāru, vācu un zviedru valodā, un minētie ES tiesību akti ir publicēti *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, un autentifikācijas nolūkos minētos ES tiesību aktus sagatavo katalāņu valodā.

112. PANTS

Stāšanās spēkā, pagaidu piemērošana un izbeigšana

1. Līgumslēdzējas puses ratificē, noslēdz vai apstiprina šo nolīgumu saskaņā ar to attiecīgajām konstitucionālajām vai institucionālajām prasībām. Šis nolīgums starp visām Līgumslēdzējām pusēm stājas spēkā otrā mēneša pirmajā dienā pēc pēdējā paziņojuma par ratifikācijas, noslēgšanas vai apstiprināšanas dokumentu deponēšanu Eiropas Savienības Padomes Ģenerālsekretariātā, kas ir šā nolīguma depozitārs.
2. Kamēr nav pabeigtas 1. punktā minētās ratifikācijas, noslēgšanas vai apstiprināšanas procedūras, Līgumslēdzējas puses var provizoriski piemērot šo nolīgumu pilnībā vai daļēji no tā mēneša pirmās dienas, kas seko mēnesim, kurā Līgumslēdzēja puse deponējusi savus ratifikācijas, noslēgšanas vai apstiprināšanas dokumentus Eiropas Savienības Padomes Ģenerālsekretariātā, ja vien cita Līgumslēdzēja puse nepaziņo, ka šāda provizoriska piemērošana nav iespējama.
3. Ja nav izpildīti nosacījumi provizoriskai piemērošanai starp Līgumslēdzējām pusēm saskaņā ar 2. punktu, šo nolīgumu starp ES pusi un vienu Asociēto valsti var piemērot pilnībā vai daļēji no otrā mēneša pirmās dienas pēc mēneša, kurā vai nu ES puse, vai attiecīgā Asociētā valsts deponējusi savu ratifikācijas, noslēgšanas vai apstiprināšanas dokumentu Eiropas Savienības Padomes Ģenerālsekretariātā, ja vien ES puse vai attiecīgā Asociētā valsts nepaziņo, ka šāda provizoriska piemērošana nav iespējama. Šā nolīguma piemērošanas laikā, ievērojot šo punktu, atsauces uz Asociācijas komiteju pamatnolīguma 75., 105., 106. un 107. pantā jāsaprot kā atsauces uz Apvienoto komiteju. Uz tādu pašu laiku Apvienotā komiteja lemj par jebkuriem šā nolīguma tehniskajiem pielāgojumiem, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu tā pienācīgu darbību.

4. Asociētā puse var izbeigt šo nolīgumu, par savu lēmumu izbeigt šā nolīguma darbību rakstiski paziņojot otrai Asociētajai pusei. Nolīgumu beidz piemērot starp attiecīgajām Asociētajām pusēm, kad pagājuši seši mēneši pēc šāda paziņojuma saņemšanas, ievērojot 5. punktā noteiktos nosacījumus.

5. Šo nolīgumu turpina piemērot starp ES puse un atlikušo Asociēto valsti, ja, vienai Asociētajai valstij izbeidzot šo nolīguma, tas neietekmē Līgumslēdzējas puses.

6. Ja šo nolīgumu beidz piemērot, tiesības un pienākumi, ko fiziskas personas un uzņēmēji jau ir ieguvuši saskaņā ar šo nolīgumu, paliek spēkā. ES puse un attiecīgā Asociētā valsts, savstarpēji vienojoties, lemj par to, kā rīkoties attiecībā uz tiesībām un pienākumiem, kuru iegūšanas process vēl nav noslēdzies. Šis punkts neskar konkrētos noteikumus, kas noteikti pamatnolīguma 90. pantā.

7. No dienas, no kuras šo nolīgumu provizoriski piemēro, ievērojot 2. punktu, vai piemēro starp ES pusi un attiecīgo Asociēto valsti, ievērojot 3. punktu, atsaucēs uz šā nolīguma spēkā stāšanās dienu vai uz šā nolīguma stāšanos spēkā saprot kā atsaucēs uz dienu, no kuras šo nolīgumu provizoriski piemēro, ievērojot 2. punktu, vai no kuras to piemēro starp ES pusi un attiecīgo Asociēto valsti, ievērojot 3. punktu.

TO APLIECINOT, attiecīgi pilnvarotie ir parakstījuši šo nolīgumu.

..., ... gada ...

Eiropas Savienības vārdā –

Beļģijas Karalistes vārdā –

Bulgārijas Republikas vārdā –

Čehijas Republikas vārdā –

Dānijas Karalistes vārdā –

Vācijas Federatīvās Republikas vārdā –

Igaunijas Republikas vārdā –

Īrijas vārdā –

Grieķijas Republikas vārdā –

Spānijas Karaliste vārdā –

Francijas Republikas vārdā –

Horvātijas Republikas vārdā –

Itālijas Republikas vārdā –

Kipras Republikas vārdā –

Latvijas Republikas vārdā –

Lietuvas Republikas vārdā –

Luksemburgas Lielhercogistes vārdā –

Ungārijas vārdā –

Maltas Republikas vārdā –

Nīderlandes Karalistes vārdā –

Austrijas Republikas vārdā –

Polijas Republikas vārdā –

Portugāles Republikas vārdā –

Rumānijas vārdā –

Slovēnijas Republikas vārdā –

Slovākijas Republikas vārdā –

Somijas Republikas vārdā –

Zviedrijas Karalistes vārdā –

Andoras Firstistes vārdā –

Sanmarīno Republikas vārdā –

1. PAMATPROTOKOLS PAR HORIZONTĀLAJIEM PIELĀGOJUMIEM

1. PANTS

ES tiesību aktu piemērošana un īpaši pielāgojumi

Asociēto valstu protokolos minēto ES tiesību aktu noteikumi ir piemērojami saskaņā ar šo nolīgumu un šo pamatprotokolu, ja vien attiecīgajā Asociētās valsts protokolā nav noteikts citādi. Īpašie pielāgojumi, kas vajadzīgi ES tiesību aktos, ir noteikti Asociētās valsts protokola pielikumā, kurā attiecīgais ES tiesību akts ir uzskaitīts.

2. PANTS

ES tiesību aktu apsvērumi

Uzskaitīto ES tiesību aktu apsvērumi nav pielāgoti šā līguma mērķiem. Apsvērumiem ir nozīme tiktāl, ciktāl to prasa minēto ES tiesību aktu pareiza interpretācija un piemērošana saistībā ar šo nolīgumu.

3. PANTS

Pārejas pasākumi

1. Ja Asociētās valsts protokola pielikumā ir atsauce uz šo pantu attiecībā uz kādu ES tiesību aktu, piemēro šā panta 2. līdz 5. punktu.
2. Attiecīgās Asociētās valsts pienākumu īstenot un piemērot ES tiesību aktu aptur līdz attiecīgajā pielikumā norādītā laikposma beigām.
3. Attiecīgā Asociētā valsts jebkurā brīdī 2. punktā minētajā laikposmā var paziņot Apvienotajai komitejai par savu nodomu īstenot ES tiesību aktu pirms šāda laikposma beigām. Minētajā gadījumā Asociētā valsts norāda dienu, no kuras tā plāno piemērot minēto ES tiesību aktu. Apvienotā komiteja pieņem lēmumu par attiecīgā pielikuma grozīšanu.
4. ES tiesību akta piemērošanu starp ES un attiecīgo Asociēto valsti aptur līdz agrākajam no šādiem datumiem:
 - a) pirmā diena pēc 2. punktā minētā laikposma beigām; vai
 - b) 3. punktā minētā diena.
5. Šā panta 2. punktā minētās apturēšanas laikā attiecības starp ES un attiecīgo Asociēto valsti jautājumos, kas ietilpst ES tiesību akta darbības jomā, reglamentē attiecīgā pielikuma konkrētie noteikumi.

4. PANTS

Vienošanās, kurām pielikumā nav noteikts laikposms

1. Ja Asociētās valsts protokola pielikumā ir atsauce uz šo pantu attiecībā uz kādu ES tiesību aktu, piemēro šā panta 2. līdz 6. punktu.
2. Attiecīgās Asociētās valsts pienākumu īstenot un piemērot ES tiesību aktu aptur.
3. Attiecīgā Asociētā valsts jebkurā laikā var paziņot Apvienotajai komitejai par savu nodomu īstenot ES tiesību aktu. Minētajā gadījumā Asociētā valsts norāda dienu, no kuras tā plāno piemērot minēto ES tiesību aktu. Apvienotā komiteja pieņem lēmumu par attiecīgā pielikuma grozīšanu.
4. Apvienotā komiteja pārskata 2. punktā minēto apturēšanu jebkurā laikā un ne vēlāk kā reizi piecos gados, pamatojoties uz nepieciešamību pievērsties tirgus attīstībai, kā arī jebkādiem citiem īpašiem kritērijiem, kas var būt noteikti attiecīgajā pielikumā. Pamatojoties uz šādu pārskatīšanu, Apvienotā komiteja var nolemt grozīt attiecīgo pielikumu, lai noteiktu termiņu, kurā attiecīgajai Asociētajai valstij ir jāīsteno un jāpiemēro attiecīgais ES tiesību akts. Tas neskar pamat nolīguma 90. pantu, ko piemēro, ja tas vajadzīgs, lai atjaunotu iekšējā tirgus integritāti un viendabīgumu.
5. ES tiesību akta piemērošanu starp ES un attiecīgo Asociēto valsti aptur līdz dienai, kad stājas spēkā 3. punktā minētais Apvienotās komitejas lēmums, vai attiecīgā gadījumā līdz dienai, kad beidzas 4. punktā minētais termiņš.

6. Šā panta 2. punktā minētās apturēšanas laikā attiecības starp ES un attiecīgo Asociēto valsti jautājumos, kas ietilpst ES tiesību akta darbības jomā, reglamentē attiecīgā pielikuma konkrētie noteikumi.

5. PANTS

Noteikumi par ES komitejām

Tās procedūras, institucionālā kārtība un citi noteikumi attiecībā uz ES komitejām, kas noteikti Asociēto valstu protokolos minētajos ES tiesību aktos, ir noteikti pamat nolīguma 67. pantā un 80. panta 5., 6. un 7. punktā un Asociēto valstu protokolos.

6. PANTS

Noteikumi, kas paredz procedūras ES tiesību aktu pielāgošanai, pagarināšanai vai grozīšanai

Ja Asociētās valsts protokolā minēts ES tiesību akts tā pielāgošanai, paplašināšanai vai grozīšanai vai jaunas ES politikas, iniciatīvas vai tiesību aktu izstrādei paredz ES procedūras, piemēro attiecīgo pamat nolīgumā paredzēto lēmumu pieņemšanas procedūru.

7. PANTS

Informācijas apmaiņas un paziņošanas procedūras

1. Ja ES dalībvalstij ir jāiesniedz informācija Eiropas Komisijai, Asociētā valsts arī iesniedz Eiropas Komisijai minēto informāciju. Tas pats attiecas uz tiem gadījumiem, kad informācijas nosūtīšana ir jāveic kompetentajām iestādēm.

2. Ja ES dalībvalstij ir jāiesniedz informācija vienai vai vairākām ES dalībvalstīm, tā minēto informāciju iesniedz arī Eiropas Komisijai. Eiropas Komisija nosūta minēto informāciju Asociētajām valstīm.

Asociētā valsts iesniedz atbilstošu informāciju vienai vai vairākām ES dalībvalstīm, kuras to nosūta Eiropas Komisijai izplatīšanai visām ES dalībvalstīm. Tas pats attiecas uz gadījumiem, kad informācija ir jāsniedz kompetentajām iestādēm.

3. Jomās, kur steidzamības dēļ ir vajadzīga ātra informācijas nodošana, piemēro attiecīgus nozaru risinājumus, kas paredz tiešu informācijas apmaiņu.

4. Ja vien šajā nolīgumā nav noteikts citādi, Eiropas Komisijas funkcijas saistībā ar pārbaudes, informēšanas, paziņošanas vai apspriešanās procedūrām un līdzīgiem jautājumiem *mutatis mutandis* īsteno arī attiecībā uz Asociētajām valstīm. Tas neskar šā pamatprotokola 5., 6. un 10. pantu.

5. Eiropas Komisija un Apvienotā komiteja apmainās ar visu informāciju par 4. punktā minētajām pārbaudes, informēšanas, paziņošanas vai apspriešanās procedūrām un līdzīgiem jautājumiem. Jebkuru jautājumu, kas rodas šajā sakarā, var nosūtīt attiecīgajai Apvienotajai komitejai.

8. PANTS

Pārskatīšanas un ziņošanas procedūras

Ja saskaņā ar kādu Asociētās valsts protokolā minētu ES tiesību aktu Eiropas Komisijai vai citai ES iestādei ir jāsagatavo ziņojums, deklarācija vai cits līdzīgs dokuments, Eiropas Komisija vai cita ES iestāde, ja vien nav citādas vienošanās, vienlaikus sagatavo atbilstīgu ziņojumu, deklarāciju vai citu līdzīgu dokumentu attiecībā uz Asociētajām valstīm, ja vien šajā nolīgumā nav noteikts citādi. Eiropas Komisija un Asociētās valstis savstarpēji apspriežas un apmainās ar informāciju, sagatavojot savus attiecīgos ziņojumus, deklarācijas vai citus līdzīgus dokumentus, kuru kopijas nosūta Apvienotajai komitejai.

9. PANTS

Informācijas publicēšana

1. Ja saskaņā ar kādu Asociētās valsts protokolā minētu ES tiesību aktu ES dalībvalstij ir jāpublicē noteikta informācija par faktiem, procedūrām un tamlīdzīga informācija, tad arī Asociētās valstis attiecīgajā veidā publicē būtisko informāciju.

2. Ja saskaņā ar kādu Asociētās valsts protokolā minētu ES tiesību aktu fakti, procedūras, ziņojumi un tamlīdzīga informācija ir jāpublicē *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, tur publicē arī atbilstošo informāciju, kas attiecas uz Asociētajām valstīm.

10. PANTS

Tiesības un pienākumi

ES dalībvalstīm vai to publiskajām iestādēm, uzņēmumiem vai privātpersonām savstarpēji piešķirtās tiesības un uzliktos pienākumus saprot kā Asociētajām pusēm piešķirtās tiesības un uzliktos pienākumus, turklāt Asociētā puse attiecīgā gadījumā ir arī Asociēto pušu kompetentās iestādes, publiskās iestādes, uzņēmumi vai privātpersonas.

11. PANTS

Atsauces uz teritorijām

Ja Asociēto valstu protokolos minēti ES tiesību akti atsaucas uz Eiropas Savienības, Savienības, kopējā tirgus vai iekšējā tirgus teritoriju, šā nolīguma nolūkos minētās atsauces uzskata par atsaucēm uz teritorijām pamatnolīguma 104. panta nozīmē.

12. PANTS

Atsauces uz ES dalībvalstu valstspiederīgajiem

Ja Asociēto valstu protokolos minēti ES tiesību akti atsaucas uz ES dalībvalstu valstspiederīgajiem, šā nolīguma nolūkos minētās atsauces uzskata par atsaucēm arī uz Asociēto valstu valstspiederīgajiem.

13. PANTS

Norādes par valodām

Ja kāds Asociētās valsts protokolā minēts ES tiesību akts ES dalībvalstīm vai to publiskajām iestādēm, uzņēmumiem vai privātpersonām piešķir tiesības vai uzliek saistības attiecībā uz jebkuru ES oficiālo valodu lietošanu, atbilstīgās tiesības un saistības attiecībā uz Līgumslēdzēju pušu jebkuru oficiālo valodu lietošanu uzskata par tādām, kas ir piešķirtas vai uzliktas Līgumslēdzējām pusēm, to kompetentajām iestādēm, publiskajām iestādēm, uzņēmumiem vai privātpersonām.

14. PANTS

ES tiesību aktu stāšanās spēkā un īstenošana

Noteikumi par Asociēto valstu protokolos minēto ES tiesību aktu stāšanās spēkā vai īstenošanu nav svarīgi šā nolīguma mērķiem. Termini un datumi attiecībā uz Asociēto valstu protokolos minēto ES tiesību aktu stāšanās spēkā un īstenošanu Asociētajās valstīs izriet no pamatnolīguma 112. panta, kā arī no noteikumiem par pārejas pasākumiem, kas ir noteikti šā Pamatprotokola 3. un 4. pantā.

15. PANTS

ES tiesību aktu adresāti

Noteikumi, kas norāda, ka ES tiesību akts ir adresēts ES dalībvalstīm, nav svarīgi šā nolīguma mērķiem.

2. PAMATPROTOKOLS PAR SPĒKĀ ESOŠAJIEM NOLĪGUMIEM

Kā noteikts pamat nolīguma 110. pantā, Līgumslēdzējas puses ir vienojušās, ka turpmāk minētos spēkā esošos divpusējos nolīgumus, kas ir saistoši ES, no vienas puses, un Asociētai valstij, no otras puses, piemēro arī pēc šā nolīguma stāšanās spēkā:

- a) Nolīgums starp Eiropas Ekonomikas Kopien un Andoras Firstisti, ar kuru nodrošina pasākumus, kas ir līdzvērtīgi tiem pasākumiem, kuri noteikti Padomes Direktīvā 2003/48/EK par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem¹, kas noslēgts Briselē 2004. gada 15. novembrī un tam pievienotais Sapašanās memorands, kas grozīts ar Grozījumu protokolu Nolīgumam starp Eiropas Kopien un Andoras Firstisti, ar kuru nodrošina pasākumus, kas ir līdzvērtīgi tiem pasākumiem, kuri noteikti Padomes Direktīvā 2003/48/EK par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem², kas noslēgts Briselē 2016. gada 12. februārī, un Grozījumu protokolu Nolīgumam starp Eiropas Kopien un Andoras Firstisti finanšu konta informācijas automatisku apmaiņu nolūkā uzlabot nodokļu saistību izpildi starptautiskā līmenī³, kas noslēgts Briselē 2025. gada 13. oktobrī;

¹ ES OV L 359, 4.12.2004., 33. lpp.

² ES OV L 268, 1.10.2016., 40. lpp.

³ ES OV L, 2025/2400, 5.12.2025,

ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_international/2025/2400/oj.

- b) Nolīgums starp Eiropas Kopienu un Sanmarīno Republiku, ar kuru nodrošina pasākumus, kas ir līdzvērtīgi tiem pasākumiem, kuri noteikti Padomes Direktīvā 2003/48/EK par tādu ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, kas gūti kā procentu maksājumi par uzkrājumiem¹, kas noslēgts Briselē 2004. gada 7. decembrī, un tam pievienotais Saprašanās memorands, kas grozīts ar Grozījumu protokols Nolīgumam starp Eiropas Kopienu un Sanmarīno Republiku, ar ko nosaka līdzvērtīgus pasākumus tiem, kuri noteikti Padomes Direktīvā 2003/48/EK par procentu ienākumu no uzkrājumiem aplikšanu ar nodokli², kas noslēgts 2015. gada 8. decembrī, un Grozījumu protokolu starp Eiropas Savienību un Sanmarīno Republiku Nolīgumam par finanšu konta informācijas automātisku apmaiņu nolūkā uzlabot nodokļu saistību izpildi starptautiskā līmenī³, kas noslēgts Briselē 2025. gada 13. oktobrī;
- c) Monetārais nolīgums starp Eiropas Savienību un Andoras Firstisti⁴, kas noslēgts Briselē 2011. gada 30. jūnijā;
- d) Monetārais nolīgums starp ES un Sanmarīno⁵, kas noslēgts Briselē 2012. gada 27. martā.

¹ ES OV L 381, 28.12.2004., 33. lpp.

² ES OV C 346, 31.12.2015., 3. lpp.

³ ES OV L, 2025/2428, 5.12.2025,
ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_international/2025/2428/oj.

⁴ ES OV C 369, 17.12.2011., 1. lpp.

⁵ ES OV C 121, 26.4.2012., 5. lpp.

3. PAMATPROTOKOLS PAR FINANŠU PAKALPOJUMIEM

PREAMBULA

Šajā pamatprotokolā ir ņemtas vērā Asociēto valstu īpatnības un tas, kā to finanšu pakalpojumu tirgi tiktu integrēti ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgū un tā uzraudzības infrastruktūrā. Ņemot vērā iepriekš minēto, būtu jāievieš īpaši noteikumi un normas, kas nodrošina netraucētu tirgus integrāciju.

Ir paredzēts pieņemt pakāpenisku pieeju ES tiesību aktu īstenošanai un piemērošanai, lai Asociētajai valstij sniegtu elastību noteikt par prioritāti konkrētus ES tiesību aktu segmentus, attiecībā uz kuriem tā plāno vispirms sniegt pārrobežu finanšu pakalpojumus. Šāda pieeja ļauj Asociētajai valstij pakāpeniski pieņemt ES tiesību aktus un piemērot tos pakāpeniski, ņemot vērā tās īpašos apstākļus un preferences.

Ar izvērtējumu par piekļuvi ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum veikts Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras izvērtējums un turpmāki regulāri izvērtējumi kalpo tam, lai novērtētu tās efektivitāti, stabilitāti un piemērotību, ņemot vērā Asociētās valsts finanšu sektora iezīmes, piemēram, tā būtību, daudzveidību, lielumu un sarežģītību. Stabila uzraudzības sistēma ir būtiska, lai nodrošinātu ES iekšējā tirgus integritāti un stabilitāti, veicinātu tirgus dalībnieku uzticēšanos un aizsargātu patērētāju un ieguldītāju intereses. ES uzraudzības iestādēm ir uzticēta galvenā loma minēto izvērtējumu veikšanā, vajadzības gadījumā visaptveroši pieprasot aktīvu kopdarbību un sadarbību ar ES dalībvalstu kompetentajām iestādēm.

(Ņemot vērā Andoras un Sanmarīno specifiku un šajā pamatprotokolā paredzēto tirgus integrācijas īpašo kārtību, šajā pamatprotokolā ir jāiekļauj īpaši uzraudzības pasākumi un aizsardzības pasākumi, kas neskar tos uzraudzības pasākumus un aizsardzības pasākumus, kuri reglamentē attiecības starp ES dalībvalstīm un iekšējo tirgu kopumā, un atšķiras no tiem. Lai izvairītos no brīvības veikt uzņēmējdarbību ļaunprātīgas izmantošanas, būtu jāpieprasa, lai finanšu jomas dalībnieki, kas atrodas Asociētajā valstī, vismaz daļu no saviem pakalpojumiem sniegtu Asociētās valsts jurisdikcijā. Asociēto valstu kompetentās iestādes novērsīs tādu tiesību subjektu izveidi, kuriem nav satura vai kuriem ir minimāls saturs un kuri neveic nekādu saimniecisko darbību vai veic ļoti nelielu saimniecisko darbību to jurisdikcijā. Šādi uzraudzības pasākumi un aizsardzības pasākumi attiecas tikai uz šo nolīgumu, un tie nav paredzēti, lai radītu precedentu, pārsniegtu to darbības jomu vai tiktu piemēroti citos kontekstos.

I DAĻA

VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

1. PANTS

Mērķi

Šā pamatprotokola mērķi ir šādi:

- a) nodrošināt paplašinātā ES iekšējā tirgus integritāti, tirgus pārredzamību un patērētāju un ieguldītāju aizsardzību un novērst riskus, kas saistīti ar patērētāju apkrāpšanu, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un finanšu noziegumiem;
- b) veicināt iespējamu finanšu stabilitātes risku novēršanu;
- c) izveidot sistēmu, lai nodrošinātu Asociētās valsts tiesību aktu un tiesiskā regulējuma pakāpenisku atbilstību visam ES tiesību aktiem, kas piemērojami finanšu pakalpojumu jomā;
- d) veicināt ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus pakāpenisku paplašināšanu attiecībā uz Asociēto valsti;
- e) veicināt patiesu regulatīvo un uzraudzības sadarbību finanšu pakalpojumu jomā starp ES un Asociēto valsti.

2. PANTS

Definīcijas

Šajā pamatprotokolā:

- a) “finanšu pakalpojumi” ir pakalpojumi, ko reglamentē katras Asociētās valsts protokola IX, XII un XXII pielikumā uzskaitītie ES tiesību akti;
- b) “ES uzraudzības iestāde” ir Eiropas Banku iestāde (EBI), kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1093/2010¹, Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādi (EAAPI), kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1094/2010², Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde (EVTI), kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1095/2010³, vai Iestāde nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanai (*AMLA*), kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2024/1620⁴.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1093/2010 (2010. gada 24. novembris), ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Banku iestādi), groza Lēmumu Nr. 716/2009/EK un atceļ Komisijas Lēmumu 2009/78/EK (ES OV L 331, 15.12.2010., 12. lpp.).

² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1094/2010 (2010. gada 24. novembris), ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādi), groza Lēmumu Nr. 716/2009/EK un atceļ Komisijas Lēmumu 2009/79/EK (ES OV L 331, 15.12.2010., 48. lpp.).

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1095/2010 (2010. gada 24. novembris), ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādi), groza Lēmumu Nr. 716/2009/EK un atceļ Komisijas Lēmumu 2009/77/EK (ES OV L 331, 15.12.2010., 84. lpp.).

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1620 (2024. gada 31. maijs), ar ko izveido Iestādi nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanai un groza Regulas (ES) Nr. 1093/2010, (ES) Nr. 1094/2010 un (ES) Nr. 1095/2010 (ES OV L, 2024/1620, 19.6.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1620/oj>).

3. PANTS

Nosacījumi piekļuvei ES iekšējam tirgum

1. Asociētajai valstij piešķir piekļuvi ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:
 - a) visaptveroša, pilnīga un efektīva visu finanšu pakalpojumu nozarei piemērojamo ES tiesību aktu īstenošana un piemērošana, kā noteikts attiecīgās Asociētās valsts protokola IX, XII un XXII pielikumā;
 - b) finanšu pakalpojumu nozares uzraudzības spēju un pasākumu esamība un pienācīga darbība;
un
 - c) saprašanās memoranda noslēgšana starp Asociētās valsts kompetentajām iestādēm un ES uzraudzības iestādēm par sadarbību, informācijas apmaiņu un apspriešanos uzraudzības jomā.

2. Lai novērtētu, vai ir izpildīti 1. punkta a) un b) apakšpunktā noteiktie nosacījumi, Eiropas Komisija veic visaptverošu novērtējumu saskaņā ar šā pamatprotokola II daļu. Minētais novērtējums ietver Asociētās valsts finanšu nozares pārskatu, attiecīgā ES tiesību aktu īstenošanas un piemērošanas izvērtējumu un Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras izvērtējumu.

3. Šā panta 2. punktā minēto novērtējumu veic pēc Asociētās valsts pieprasījuma, tiklīdz tā ir pārliecinājusies, ka ir izpildīti šā panta 1. punktā noteiktie nosacījumi. Asociētā valsts iesniedz pieprasījumu ar Finanšu pakalpojumu apakškomitejas starpniecību, kas izveidota, ievērojot šā pamatprotokola 20. pantu.

4. PANTS

Daļēja piekļuve ES iekšējam tirgum

1. Asociētā valsts var nolemt netiekties iegūt piekļuvi visam ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum, uz laiku izslēdzot vienu vai vairākus šādus tirgus segmentus:

- a) banku pakalpojumi,
- b) apdrošināšana un pārapirošināšana,
- c) aktīvu pārvaldība,
- d) vērtspapīru tirgi.

Piemērojot pirmo daļu, Asociētā valsts viena gada laikā no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas paziņo Eiropas Komisijai par savu nodomu, norādot segmentus, kurus tā vēlas uz laiku izslēgt. Saņemot šādu paziņojumu, Eiropas Komisija divu mēnešu laikā Asociētajai valstij sniedz atbildi, paziņojot to ES tiesību aktu noteikumu sarakstu, kuri Asociētajai valstij uz laiku nebūs jāpiemēro un jāpiemēro.

2. Pēc šā panta 1. punkta otrajā daļā minētās atbildes Apvienotā komiteja, kas izveidota ar pamat nolīguma 76. pantu, pieņem lēmumu saskaņā ar pamat nolīguma 81. pantu grozīt attiecīgās Asociētās valsts protokola IX pielikumu, pamatojoties uz sarakstu, kuru Eiropas Komisija iesniegusi attiecīgajai Asociētajai valstij, lai precizētu:

- a) to ES tiesību aktu noteikumu sarakstu, kuri Asociētajai valstij ir pilnībā jāīsteno un jāpiemēro;
- b) to ES tiesību aktu noteikumu sarakstu, kuru pilnīgas īstenošanas un piemērošanas pienākums Asociētajai valstij ir uz laiku apturēts, ievērojot šā panta 1. punktu.

3. Ja Asociētā valsts izvēlas šā panta 1. punktā paredzēto atkāpi, šā pamatprotokola 3. pantu piemēro tikai tam tirgus segmentam vai segmentiem, attiecībā uz kuriem Asociētā valsts vēlas iegūt piekļuvi tirgum, kamēr minētā atkāpe ir spēkā.

4. Ja Asociētā valsts vēlāk vēlas iegūt piekļuvi ES iekšējam tirgum vienā vai vairākos segmentos, attiecībā uz kuriem tā bija sākotnēji pieprasījusi atkāpi, kā minēts šā panta 1. punktā, tā pienācīgi informē Eiropas Komisiju par savu nodomu. Apvienotā komiteja groza attiecīgās Asociētās valsts protokola IX pielikumu saskaņā ar pamat nolīguma 81. pantu, lai atjauninātu piemērojamo ES tiesību aktu noteikumu sarakstu. ES tiesību aktu noteikumus, uz kuriem vairs neattiecas šā panta 1. punktā minētā atkāpe, Asociētā valsts pienācīgi īsteno un piemēro, pirms tā var iegūt piekļuvi attiecīgajam segmentam vai segmentiem. Šā pamatprotokola 3. panta 2. punktā minēto novērtējumu veic katru reizi, kad Asociētā valsts nolemj netiekties iegūt piekļuvi papildu tirgus segmentam.

5. Šā panta 1. punktā paredzētās atkāpes ilgums nepārsniedz 15 gadus no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas. Ne vēlāk kā vienu gadu pirms atkāpes maksimālā termiņa beigām Asociētās puses groza Asociētās valsts protokola IX pielikumu, lai nodrošinātu, ka Asociētā valsts visus attiecīgos ES tiesību aktu noteikumus īsteno un piemēro pirms minētās atkāpes termiņa beigām. Sešus mēnešus pirms termiņa beigām Asociētā valsts ir visaptveroši, pilnībā un efektīvi īstenojusi un piemērojusi visus ES noteikumus finanšu pakalpojumu nozarē. Šā pamatprotokola 3. panta 2. punktā minētajā novērtējumā novērtē, kā asociētā valsts ir izpildījusi pienākumu pilnībā, pilnībā un efektīvi īstenot un piemērot visus ES noteikumus finanšu pakalpojumu nozarē, lai grozītu Asociēto valstu protokola IX pielikumu, kā paredzēts šajā punktā.

5. PANTS

Rīcības plāns ES tiesību aktu īstenošanai un piemērošanai

1. Pirms iegūt piekļuvi ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum vai vienam vai vairākiem tās tirgus segmentiem, Asociētā valsts sagatavo rīcības plānu un grafiku, lai panāktu attiecīgā ES tiesību aktu īstenošanu un piemērošanu finanšu pakalpojumu nozarē vai vienā vai vairākos tās tirgus segmentos.
2. Asociētā valsts ar Finanšu pakalpojumu apakškomitejas starpniecību paziņo Eiropas Komisijai par rīcības plāna pieņemšanu un jebkādām būtiskām izmaiņām tajā. Asociētā valsts var sniegt turpmākus ziņojumus, kas izriet no rīcības plāna.

3. Saskaņā ar šā pamatprotokola 3. panta 3. punktu Asociētā valsts, pamatojoties uz savu rīcības plānu, īsteno rīcības brīvību, lai noteiktu piemērotu laiku, kad tā lūdz Eiropas Komisijai veikt novērtējumu, kas vajadzīgs, lai iegūtu piekļuvi ES iekšējam tirgum.

6. PANTS

Piekļuves tirgum stāšanās spēkā

1. Pēc tam, kad Eiropas Komisija ir pieņēmusi pozitīvu ieteikumu, kā minēts šā pamatprotokola 11. panta 3. punktā, ka ir izpildīti visi šā pamatprotokola 3. pantā noteiktie nosacījumi, un pēc Finanšu pakalpojumu apakškomitejas ieteikuma Apvienotā komiteja pieņem lēmumu, ar ko Asociētajai valstij piešķir piekļuvi vienam vai vairākiem ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus segmentiem.

2. Šā panta 1. punktā minētais lēmums stājas spēkā nākamā mēneša pirmajā dienā pēc dienas, kad Apvienotā komiteja ir to pieņēmusi.

3. Laikposmā, kad ir spēkā pamatprotokola 4. panta 1. punktā minētā atkāpe, ES uzņēmēju piekļuve Asociētās valsts finanšu tirgum sākas dienā, kad stājas spēkā Apvienotās komitejas lēmums, ar ko Asociētajai valstij piešķir piekļuvi vienam vai vairākiem ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus segmentiem. Šāda piekļuve tirgum attiecas tikai uz minētajā lēmumā norādīto segmentu vai segmentiem.

7. PANTS

Vietējā pakalpojumu sniegšana Asociētajā valstī

1. Asociētās valsts uzraudzības iestādes nodrošina, ka to teritorijā iedibinātie finanšu pakalpojumu sniedzēji būtisku savas uzņēmējdarbības daļu veic to jurisdikcijā, apkalpojot to tirgus. Tās aizliedz savā jurisdikcijā iedibināt pakalpojumu sniedzējus bez aktīvas darījumdarbības vai būtiskiem aktīviem.
2. Šā panta 1. punktā noteiktā pienākuma ievērošanu uzrauga saistībā ar Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras pārraudzību, kas minēta šā pamatprotokola 13. pantā.

II DAĻA

NOVĒRTĒJUMS, LAI IEGŪTU PIEKĻUVI ES IEKŠĒJAM TIRGUM

8. PANTS

Asociētās valsts finanšu nozares pārskats

1. Eiropas Komisijas pārraudzībā attiecīgās ES uzraudzības iestādes un Vienotā noregulējuma valde, kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes regulu (ES) Nr. 806/2014¹, to attiecīgajā kompetences jomā, kā paredzēts ES tiesību aktos, veic Asociētās valsts finanšu nozares pārskatīšanu:

- a) Asociētā valsts iesniedz katrai attiecīgajai ES uzraudzības iestādei un Vienotā noregulējuma valdei:
 - i) detalizētu finanšu nozares aprakstu, tostarp atļauju saņēmumu vai reģistrēto finanšu pakalpojumu sniedzēju sarakstu, norādot to juridisko formu, to direktoru identitāti, to akcionāru identitāti un valstspiederību, grupas attiecības, ekonomisko nozīmi (kopējie banku aktīvi, pārvaldītie aktīvi un kopējās apdrošināšanas prēmijas);
 - ii) jebkuru papildus informāciju, ko katra attiecīgā ES uzraudzības iestāde un Vienotā noregulējuma valde pieprasa pārskatīšanas pabeigšanai saskaņā ar šo pantu;

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) nr. 806/2014 (2014. gada 15. jūlijs), ar ko izveido vienādus noteikumus un vienotu procedūru kredītiestāžu un noteiktu ieguldījumu brokeru sabiedrību noregulējumam, izmantojot vienotu noregulējuma mehānismu un vienotu noregulējuma fondu, un groza Regulu (ES) Nr. 1093/2010 (ES OV L 225, 30.7.2014., 1. lpp.).

- b) Katra attiecīgā ES uzraudzības iestāde, pamatojoties uz savu metodiku, sadarbībā ar Asociētās valsts attiecīgajām kompetentajām iestādēm veic banku un apdrošināšanas nozares bilances un aktīvu kvalitātes pārbaudes;
 - c) noguldījumu garantiju sistēmas, apdrošināšanas garantiju sistēmas un neregulējuma režīma pastāvēšanu, struktūru un kvalitāti saskaņā ar attiecīgajiem ES tiesību aktiem novērtē katra attiecīgā ES uzraudzības iestāde un Vienotā neregulējuma valde.
2. Lai veiktu pārskatīšanu saskaņā ar šo pantu, ES uzraudzības iestādes un Vienotā neregulējuma valde vajadzības gadījumā var izmantot trešo personu palīdzību valstu vai starptautiskā līmenī.
3. Izmaksas, kas saistītas ar pārraudzību saskaņā ar šo pantu, sedz Asociētā valsts.

9. PANTS

Asociētās valsts veiktās ES tiesību aktu īstenošanas un piemērošanas izvērtējums

1. ES izvērtē Asociētās valsts tiesību aktu un tiesiskā regulējuma pilnīgumu un atbilstību attiecīgajam ES tiesību aktam. Tā jo īpaši novērtē atbilstību ES tiesību aktu noteikumiem, kas:
- a) bez atšķirības piemērojami visam ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum, jo īpaši noteikumiem par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un terorisma finansēšanas novēršanu; un
 - b) piemērojami konkrētam ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus segmentam vai segmentiem, kā minēts šā pamatprotokola 4. panta 1. punktā.

2. Asociētās valsts tiesību aktu un tiesiskā regulējuma atbilstību attiecīgajam ES tiesību aktam var novērtēt ar trešo personu palīdzību valsts vai starptautiskā līmenī. Eiropas Komisija nosaka šāda atbilstības izvērtējuma darba uzdevumus un informē Asociēto valsti par attiecīgo iepirkuma procedūru un tās rezultātiem.
3. Izmaksas, kas saistītas ar izvērtēšanu saskaņā ar šo pantu, sedz Asociētā valsts.

10. PANTS

Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras izvērtēšana

1. Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras izvērtēšana aptver Asociētās valsts uzraudzības sistēmas neatkarību, stabilitāti, efektivitāti un lietderību. Šāda izvērtēšana aptver arī nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas uzraudzību Asociētajā valstī, tostarp finanšu izlūkošanas vienības pastāvēšanu un pienācīgu darbību.
2. Šā panta 1. punktā minēto izvērtēšanu veic katra attiecīgā ES uzraudzības iestāde sadarbībā ar attiecīgajām ES dalībvalstu kompetentajām iestādēm. Katra attiecīgā ES uzraudzības iestāde nosaka minētās izvērtēšanas kritērijus un metodiku un attiecīgi informē Eiropas Komisiju un Asociēto valsti. Minētā novērtējuma kritēriji un metodika atspoguļo piemērojamās ES tiesību aktus par attiecīgās uzraudzības sistēmas neatkarību, stabilitāti, efektivitāti un lietderību.

3. Lai veiktu 1. punktā minēto izvērtēšanu, ES uzraudzības iestādes attiecīgā gadījumā var izmantot trešo personu palīdzību valsts vai starptautiskā līmenī.

4. Izmaksas, kas saistītas ar izvērtēšanu saskaņā ar šo pantu, sedz Asociētā valsts.

11. PANTS

Novērtējuma rezultāti

1. Pēc tam, kad ir pabeigta Asociētās valsts finanšu sektora pārskatīšana, kas minēta šā pamatprotokola 8. pantā, katra attiecīgā ES uzraudzības iestāde un Vienotā noregulējuma valde sniedz atzinumu Eiropas Komisijai, sniedzot Asociētās valsts finanšu sektora izvērtējumu.

2. Pabeidzot Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras izvērtēšanu, kas minēta šā pamatprotokola 10. pantā, katra attiecīgā ES uzraudzības iestāde sniedz atzinumu Eiropas Komisijai, sniedzot Asociētās valsts uzraudzības sistēmas izvērtējumu.

3. Eiropas Komisija, ņemot vērā šā panta 1. un 2. punktā minētos atzinumus, kā arī šā pamatprotokola 9. pantā minēto ES tiesību aktu īstenošanas un piemērošanas izvērtējumu, sniedz ieteikumu Finanšu pakalpojumu apvienotajai apakškomitejai.

Šā punkta pirmajā daļā minētais ieteikums nosaka, vai Asociētajai valstij ir piešķirama piekļuve ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum vai vienam vai vairākiem tā tirgus segmentiem, ņemot vērā šādus apsvērumus:

- a) ja šā pamatprotokola 8. panta 1. punkta b) apakšpunktā minētajās bilances vai aktīvu kvalitātes pārbaudēs konstatē riskus ES iekšējā tirgus pareizai darbībai, piekļuvi attiecīgajam ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus segmentam vai segmentiem nepiešķir, kamēr šādi riski nav pienācīgi novērsti;
- b) ja šā pamatprotokola 8. panta 2. punktā minētās noguldījumu garantiju sistēmas, apdrošināšanas garantiju sistēmas vai noregulējuma režīma izvērtējums ir negatīvs, piekļuvi banku jomas segmentam vai apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas segmentam nepiešķir, kamēr šādi trūkumi nav pienācīgi novērsti;
- c) ja ES tiesību aktu īstenošanas un piemērošanas izvērtējumā konstatē trūkumus vienā vai vairākās jomās, piekļuvi attiecīgajam ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus segmentam vai segmentiem, kā minēts šā pamatprotokola 4. panta 1. punktā, nepiešķir, kamēr šādi trūkumi nav pienācīgi novērsti;
- d) ja Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras izvērtējumā konstatē trūkumus, piekļuvi attiecīgajam ES finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus segmentam vai segmentiem, kā minēts šā pamatprotokola 4. panta 1. punktā, nepiešķir, kamēr šādi trūkumi nav pienācīgi novērsti.

4. Ja 3. punktā minētais ieteikums ir negatīvs, Eiropas Komisija paziņo Finanšu pakalpojumu apakškomitejai vadlīnijas un darbības, kas Asociētajai valstij jāveic, lai novērstu konstatētos trūkumus. Viena gada laikā pēc tam, kad Eiropas Komisija ir paziņojusi šādas vadlīnijas un darbības, Asociētajai valstij ir liegts iesniegt jaunu novērtējuma pieprasījumu, lai iegūtu piekļuvi tirgum. Iesniedzot jaunu pieprasījumu, Asociētā valsts sniedz pierādījumus par to, ka tā ievēro noteiktās vadlīnijas un veic vajadzīgās darbības.

III DAĻA

PĀRRAUDZĪBA

12. PANTS

Asociētās valsts veiktās ES tiesību aktu īstenošanas un piemērošanas pārraudzība

1. Pēc tam, kad Apvienotā komiteja saskaņā ar šā pamatprotokola 6. punktu ir paplašinājusi Asociētās valsts piekļuvi ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum vai tā vienam segmentam vai vairākiem segmentiem, turpmāku Asociētās valsts tiesību aktu un tiesiskā regulējuma atbilstību attiecīgajam ES tiesību aktam novērtē Eiropas Komisija, to darot visā piekļuves tirgum laikposmā. Pārraudzību veic saskaņā ar šā pamatprotokola 9. pantu.
2. Eiropas Komisija iesniedz Finanšu pakalpojumu apvienotajai apakškomitejai turpmākās pārraudzības rezultātus, tostarp jebkurus ieteikumus, lai risinātu pārraudzības procesā konstatētās problēmas. Asociētā valsts īsteno ieteikumus minētajos ieteikumos noteiktajos termiņos.

3. Ja ES tiesību aktu īstenošanas un piemērošanas pārraudzībā konstatē būtiskus trūkumus vienā vai vairākās jomās, ES ir tiesības apturēt šā pamatprotokola piemērošanu attiecīgajam finanšu pakalpojumu segmentam vai segmentiem. Šādas apturēšanas nosacījumi un procedūra ir noteikta šā pamatprotokola 18. un 19. pantā.

4. Izmaksas, kas saistītas ar regulāro pārraudzību saskaņā ar šo pantu, sedz Asociētā valsts.

13. PANTS

Asociētās valsts uzraudzības infrastruktūras pārraudzība

1. Pēc tam, kad Apvienotā komiteja saskaņā ar šā pamatlīguma 6. pantu ir paplašinājusi Asociētās valsts piekļuvi ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum vai vienam vai vairākiem tā segmentiem, Asociētās valsts saskaņā ar šā pamatprotokola 10. pantu veic uzraudzības infrastruktūras izvērtēšanu. Minēto izvērtēšanu organizē reizi divos gados, ja vien Eiropas Komisija nav noteikusi citādi.

2. Eiropas Komisija iesniedz Finanšu pakalpojumu apvienotajai apakškomitejai izvērtējumu rezultātus, tostarp jebkurus ieteikumus, ko izstrādājušas attiecīgās ES uzraudzības iestādes, lai risinātu šajā pārraudzībā konstatētās problēmas.

3. Asociētā valsts īsteno 2. punktā minētos ieteikumus tajos norādītajā termiņā. Attiecīgās ES uzraudzības iestādes pārbauda, vai minētie ieteikumi ir pilnībā īstenoti.

4. Ja Asociētā valsts noteiktajā termiņā nenovērš izvērtējuma ieteikumos konstatētos trūkumus, ES ir tiesības apturēt šā pamatprotokola piemērošanu attiecīgajam finanšu pakalpojumu segmentam vai segmentiem. Šādas apturēšanas nosacījumi un procedūra ir noteikti šā pamatprotokola 18. un 19. pantā.

5. Izmaksas, kas saistītas ar regulāro pārraudzību saskaņā ar šo pantu, sedz Asociētā valsts.

IV DAĻA

SADARBĪBA AR ES UZRAUDZĪBAS IESTĀDĒM

14. PANTS

ES uzraudzības iestādes — vispārīgie principi par pilnvarām

1. ES uzraudzības iestādēm attiecībā uz finanšu pakalpojumu nozari un Asociētās valsts kompetentajām iestādēm piešķir visas pilnvaras, kas tām piešķirtas ar to izveides noteikumiem, attiecīgajiem ES nozaru tiesību aktiem un šī pamatprotokola 8., 10., 11., 13. un 15. pantu.
2. ES uzraudzības iestāžu pilnvaras ietver pilnvaras pieņemt lēmumus un ieteikumus, kas adresēti Asociētās valsts finanšu pakalpojumu sniedzējiem vai kompetentajām iestādēm, ja tas nepieciešams, lai nodrošinātu ES iekšējā tirgus pienācīgu darbību, patērētāju, ieguldītāju un citu attiecīgo ieinteresēto personu aizsardzību vai ES iekšējā tirgus stabilitātes un integritātes aizsardzību. Minētās pilnvaras īsteno, apspriežoties ar Asociētās valsts finanšu uzraudzības iestādēm.
3. Asociētā valsts nodrošina, ka ES uzraudzības iestādes var efektīvi īstenot savas pilnvaras tās jurisdikcijā, un attiecīgi sniedz ieguldījumu to budžeta vajadzību apmierināšanā. Asociētās valsts kompetentās iestādes sadarbojas ar ES uzraudzības iestādēm, tām īstenojot savas pilnvaras tās jurisdikcijā, un veic visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu visu ES uzraudzības iestāžu pieņemto lēmumu un ieteikumu efektīvu un konsekventu izpildi.

4. Ja ES uzraudzības iestādēm ir tiešas uzraudzības pilnvaras vai tiešas iejaukšanās pilnvaras saskaņā ar to dibināšanas tiesību aktiem, attiecīgajiem ES nozaru tiesību aktiem un šo pamatprotokolu, to pieņemtie lēmumi ir juridiski saistoši un tieši piemērojami Asociētās valsts jurisdikcijā, un tam nav nepieciešams Asociētās valsts kompetentās iestādes apstiprinājums.

15. PANTS

ES uzraudzības iestādes — ārkārtas pilnvaras

1. Situācijā, kad Asociētās valsts finanšu nozarē notiek nelabvēlīgas norises, kas var radīt būtisku finansiālu kaitējumu klientiem vai patērētājiem vai pilnībā vai daļēji apdraudēt finanšu tirgu pienācīgu darbību un integritāti vai ES vai vienas vai vairāku tās dalībvalstu finanšu sistēmas stabilitāti vai integritāti, katra ES uzraudzības iestāde ir pilnvarota pieprasīt Asociētās valsts attiecīgajai kompetentajai iestādei nekavējoties rīkoties, lai pienācīgi novērstu apdraudējumu noteiktajā laikposmā.
2. Ja tā konstatē, ka Asociētās valsts attiecīgās kompetentās iestādes noteiktajā laikposmā nav veikušas pasākumus, lai novērstu apdraudējumu, vai ka veiktie pasākumi pienācīgi nenovērš apdraudējumu, katra ES uzraudzības iestāde šajās ārkārtas situācijās saskaņā ar nosacījumiem, kas paredzēti attiecīgajos ES nozaru tiesību aktos, jo īpaši Regulas (ES) Nr. 1093/2010 9. panta 5. punktā, Regulas (ES) Nr. 1094/2010 9. panta 5. punktā un Regulas (ES) Nr. 1095/2010 9. panta 5. punktā, ir pilnvarota pieņemt šādus lēmumus attiecībā uz finanšu pakalpojumu sniedzējiem, kas atrodas Asociētajā valstī:
 - a) uz laiku aizliegt vai ierobežot konkrētu finanšu instrumentu, produktu vai finanšu instrumentu/produktu ar konkrētām īpašām iezīmēm vai ar īpašu finanšu darbības vai prakses veidu tirdzniecību, izplatīšanu vai pārdošanu, piemēram, aizliegt jaunu darījumu veikšanu vai jaunu klientu piesaistīšanu bažu par rīcību vai prudenciālu apsvērumu gadījumā, vai

b) uz laiku aizliegt vai ierobežot finanšu darbības vai prakses veidu, tostarp brīvu rīcību ar aktīviem.

3. Ja šā panta 2. punktā minētais lēmums netiek ievērots, attiecīgā ES uzraudzības iestāde pieņem lēmumu, ar ko piemēro administratīva rakstura naudas sodus finanšu pakalpojumu sniedzējam, kas atrodas Asociētajā valstī. Apvienotās komitejas, kas izveidotas ar pamatnoilguma 76. pantu, pieņem sīki izstrādātus saskaņotus noteikumus par:

a) kritērijiem, kas jāpiemēro, lai noteiktu uzliktā naudas soda apmēru un tā maksimālo apmēru;

b) procedūru, saskaņā ar kuru īsteno pilnvaras uzlikt naudas sodus;

c) piemērojamiem noilguma termiņiem naudas sodu uzlikšanai un izpildei.

4. Katra attiecīgā ES uzraudzības iestāde, rīkojoties saskaņā ar nosacījumiem, kas paredzēti attiecīgajos ES tiesību aktos, pieņem Asociētās valsts attiecīgajai kompetentajai iestādei adresētu lēmumu apturēt finanšu pakalpojumu sniedzējam piešķirto licenci gadījumā, ja notiek ES tiesību aktu pārkāpumi vai krāpnieciskas darbības, tiesību aktu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanu neievērošana, atbilstības un piemērotības prasību neizpilde vai pārkāpumi attiecībā uz finanšu pakalpojumu sniedzēja klientiem vai potenciālajiem klientiem.

5. Šā nolīguma 2. līdz 4. punktā minētie lēmumi ir juridiski saistoši un tieši piemērojami Asociētās valsts jurisdikcijā.

16. PANTS

Asociētās valsts loma

Asociētās valsts kompetentajām iestādēm ES uzraudzības iestāžu un to uzraudzības padomju darbā ir tādas pašas tiesības un pienākumi kā ES dalībvalstu kompetentajām iestādēm, izņemot balsstiesības, un tikai attiecībā uz lēmumiem, kas tieši adresēti to finanšu sektoram vai iestādēm.

17. PANTS

Sadarbība nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas jomā

Asociētā valsts nodrošina pilnīgu sadarbību ar izraudzītajām ES un dalībvalstu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas iestādēm un jebkuru to pēctecīgo struktūru vai struktūrām.

V DAĻA

ES AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI

18. PANTS

Aizsardzības pasākumi – principi

1. ES var uz laiku apturēt šā pamat nolīguma piemērošanu attiecīgajam finanšu pakalpojumu segmentam vai segmentiem, ja:
 - a) pārraudzības gaitā saskaņā ar šā pamatprotokola 12. pantu ir konstatēti būtiski trūkumi ES tiesību aktu īstenošanā un piemērošanā;
 - b) pārraudzības gaitā saskaņā ar šā pamatprotokola 13. pantu ir konstatēti būtiski trūkumi Asociētās valsts uzraudzības sistēmā;
 - c) Asociētās valsts kompetentās iestādes nesadarbojas pārkāpumu, krāpšanas, ļaunprātīgas izmantošanas, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas apkarošanā, tostarp gadījumos, kad netiek ievēroti lēmumi, ko ES uzraudzības iestādes pieņēmušas saskaņā ar šā pamatprotokola 15. pantu;
 - d) ir notikusi ES tiesību aktu apiešana vai būtiski pārkāpumi finanšu pakalpojumu jomā.

2. Pagaidu apturēšanu pieņem saskaņā ar šā pamatprotokola 19. pantā paredzētajiem nosacījumiem un procedūru.

19. PANTS

Aizsargpasākumi – procedūras

1. Atkāpjoties no pamat nolīguma 90. panta, ja ES uzskata, ka ir radusies viena vai vairākas no šā pamatprotokola 18. panta 1. punktā minētajām situācijām, tā par to paziņo Asociētajai valstij un iesniedz šo jautājumu Apvienotajai komitejai.
2. Apvienotā komiteja sanāk nekavējoties un jebkurā gadījumā ne vēlāk kā vienu mēnesi pēc jautājuma iesniegšanas tai. Asociētās puses iesniedz Apvienotajai komitejai visu noderīgo informāciju, lai tā varētu veikt padziļinātu situācijas izvērtējumu. Apvienotā komiteja izskata visas iespējas, kas ļauj rast risinājumu saskaņā ar šo nolīgumu, un vajadzības gadījumā var pieņemt attiecīgu lēmumu.
3. Ja Apvienotā komiteja nespēj rast risinājumu 18. panta 1. punktā minētajām situācijām trīs mēnešu laikā no pirmās Apvienotās komitejas sēdes saskaņā ar 2. punktu, ES informē Asociēto valsti par savu ierosināto risinājumu konstatētajai problēmai.

4. Ja Asociētā valsts trīs mēnešu laikā neizpilda ES ierosināto risinājumu, ES aptur šā pamatprotokola piemērošanu attiecīgajam finanšu pakalpojumu segmentam vai segmentiem līdz brīdim, kad Asociētā valsts novērsīs ES konstatēto trūkumu. Asociētās puses turpina iesaistīties regulārā dialogā, lai rastu kopīgi pieņemamu risinājumu.

5. Pēc šā pamatprotokola piemērošanas apturēšanas saskaņā ar 4. punktu Asociētā valsts var iesniegt šo jautājumu EST. Ja Asociētā valsts plāno iesniegt prasību EST saskaņā ar šo punktu, tā nekavējoties par to rakstiski paziņo ES un sniedz visu attiecīgo informāciju.

VI DAĻA

INSTITUCIONĀLIE NOTEIKUMI

20. PANTS

Finanšu pakalpojumu apakškomitejas

1. Atkāpjoties no pamat nolīguma 76. panta 8. punkta pirmā teikuma, ar šo izveido divas Finanšu pakalpojumu apakškomitejas starp:

- a) ES, kuru pārstāv Eiropas Komisija, un Andoru, ko pārstāv tās iestāde, kura atbildīga par finanšu pakalpojumu politiku; un
- b) ES, kuru pārstāv Eiropas Komisija, un Sanmarīno, ko pārstāv tās iestāde, kura atbildīga par finanšu pakalpojumu politiku.

Šajā pamatprotokolā jebkuru atsauci uz Finanšu pakalpojumu apakškomitejām uzskata par atsauci uz jebkuru no a) un b) apakšpunktā uzskaitītajām finanšu pakalpojumu apakškomitejām.

2. Finanšu pakalpojumu apakškomitejas veic šādas funkcijas:

- a) uzrauga, kā tiek īstenots šis pamatprotokols, ko piemēro saskaņā ar Asociēto valstu protokoliem un attiecīgajiem noteikumiem minēto Asociēto valstu protokolu IX, XII un XXII pielikumā;

- b) formulē šādus ieteikumus Apvienotajām komitejām:
 - i) ieteikumus grozīt Asociēto valstu protokolu IX pielikumu saskaņā ar pamat nolīguma 81. pantu;
 - ii) ieteikumus paplašināt piekļuvi ES finanšu pakalpojumu iekšējam tirgum vai vienam vai vairākiem tā tirgus segmentiem saskaņā ar šā pamatprotokola 6. pantu;
 - iii) citus ieteikumus;
 - c) vajadzības gadījumā formulē ieteikumus Asociācijas komitejai;
 - d) uzņemas pārējās funkcijas un pienākumus, kas tai uzticēti ar citiem šā pamatprotokola noteikumiem.
3. Eiropas Komisija vajadzības gadījumā var uzaicināt ES uzraudzības iestādes piedalīties Finanšu pakalpojumu apakškomitejas sanāksmēs tehnisku diskusiju gadījumā.
4. Ja Asociēto valstu protokolu IX pielikuma grozījumi attiecas uz abām Asociētajām valstīm, Finanšu pakalpojumu apakškomitejas savu darbu veic kopīgās sanāksmēs, pamatojoties uz saskaņotiem priekšlikumiem.
5. Finanšu pakalpojumu apakškomitejas sanāk katru gadu vai jebkurā citā intervālā, ko nosaka to locekļi. Sēdes var notikt, izmantojot jebkurus Asociētajām pusēm pieejamus tehniskos līdzekļus.

VII DAĻA

NOBEIGUMA NOTEIKUMI

21. PANTS

Centrālo banku un monetāro iestāžu darbība

Šā nolīguma noteikumi neattiecas uz darbībām, ko veic publiskās iestādes, centrālās bankas, monetārās iestādes vai citas struktūras, kas pieder kādai Asociētajai pusei vai ko tā kontrolē, īstenojot monetāro vai valūtas maiņas kursa politiku.

4. PAMATPROTOKOLS

PAR UZŅĒMUMIEM PIEMĒROJAMO KONKURENCES NOTEIKUMU ĪSTENOŠANU

1. PANTS

Uzņēmumu apvienību nolīgumiem, lēmumiem un saskaņotām darbībām, kas jau pastāv šā nolīguma spēkā stāšanās dienā un uz ko attiecas pamatnolīguma 38. panta 1. punkts, 38. panta 1. punktā noteikto aizliegumu nepiemēro no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas, ja 12 mēnešu laikā no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas minētajos uzņēmumu apvienību nolīgumos, lēmumos vai saskaņotajās darbībās ir izdarīti grozījumi ar mērķi izpildīt nosacījumus, kas noteikti Asociētās valsts protokola XIV pielikumā paredzētajos grupu atbrīvojumos.

2. PANTS

Nolīgumiem, uzņēmumu apvienību lēmumiem un saskaņotām darbībām, kas jau pastāv šā nolīguma spēkā stāšanās dienā un uz ko attiecas pamatnolīguma 38. panta 1. punkts, 38. panta 1. punktā noteikto aizliegumu nepiemēro no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas, ja 12 mēnešu laikā no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas minētajos uzņēmumu apvienību nolīgumos, lēmumos vai saskaņotajās darbībās ir izdarīti grozījumi ar mērķi nodrošināt minētā aizlieguma nepiemērošanu.

5. PAMATPROTOKOLS PAR SADARBĪBU STATISTIKAS JOMĀ

1. PANTS

Priekšmets

1. Šis pamatprotokols attiecas uz sadarbību statistikas jomā starp Asociētajām pusēm, lai nodrošinātu saistītu un salīdzināmu statistikas datu izveidi un izplatīšanu nolūkā aprakstīt un uzraudzīt visas saimnieciskās, sociālās un vides politikas, kas nozīmīgas to sadarbībai.
2. Šā panta 1. punkta nolūkos Asociētās puses izstrādā un izmanto saskaņotas metodes, definīcijas un klasifikācijas, kā arī kopējas programmas un procedūras statistikas darba organizēšanai administratīvajos līmeņos un saskaņā ar šo pamatprotokolu.
3. Asociēto pušu statistikas sagatavošana ir objektīva, ticama, reāla, zinātniski neatkarīga, izmaksu ziņā lietderīga un konfidenciāla. Statistikas sagatavošana nerada pārmērīgu slogu uzņēmējiem.

2. PANTS

Statistikas apakškomitejas

1. Atkāpjoties no pamatnoļīguma 76. panta 8. punkta pirmā teikuma, ar šo izveido divas Statistikas apakškomitejas starp:
 - a) ES, kuru pārstāv Eiropas Komisija, un Andoru, ko pārstāv tās iestādes, kuras atbildīgas par sadarbību statistikas jomā; un
 - b) ES, kuru pārstāv Eiropas Komisija, un Sanmarīno, ko pārstāv tās iestādes, kuras atbildīgas par sadarbību statistikas jomā.

Šajā pamatprotokolā visas atsauces uz Statistikas apakškomitejām uzskata par atsaucēm uz jebkuru no Statistikas apakškomitejām, kas uzskaitītas a) un b) punktā.

2. Statistikas apakškomitejas ir atbildīgas par šā pamatprotokola pārvaldību un nodrošina tā pareizu īstenošanu. Minētajā nolūkā tās sniedz ieteikumus un pieņem lēmumus šajā pamatprotokolā paredzētajos gadījumos. Statistikas apakškomitejas savus lēmumus pieņem vienprātīgi.

3. Statistikas apakškomitejas un Eiropas Statistikas sistēmas komiteja, kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 223/2009¹, šā pamatprotokola vajadzībām savus uzdevumus pilda apvienotās sanāksmēs.
4. Statistikas apakškomitejas sanāk pēc vajadzības. Jebkura Asociētā puse var pieprasīt Statistikas apakškomitejas sēdes sasaukšanu. Statistikas apakškomitejas var nolemt izveidot darba grupas, kas tām var palīdzēt veikt to uzdevumus.
5. Asociētā puse var jebkurā laikā iesniegt Statistikas apakškomitejā jautājumu, kas tai raisa bažas saistībā ar šo pamatprotokolu.
6. Katrā Statistikas apakškomitejas lēmumā norāda tā īstenošanas datumu. Šādu lēmumu vajadzības gadījumā iesniedz apstiprināšanai saskaņā ar Statistikas apakškomitejas reglamentu, un minētā Statistikas apakškomiteja to īsteno saskaņā ar tās reglamentu.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 223/2009 (2009. gada 11. marts) par Eiropas statistiku un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK, *Euratom*) Nr. 1101/2008 par tādas statistikas informācijas nosūtīšanu Eiropas Kopienų Statistikas birojam, uz kuru attiecas konfidencialitāte, Padomes Regulu (EK) Nr. 322/97 par Kopienų statistiku un Padomes Lēmumu 89/382/EEK, *Euratom*, ar ko nodibina Eiropas Kopienų Statistikas programmu komiteju (ES OV L 87, 31.3.2009., 164. lpp.).

3. PANTS

Sadarbība statistikas jomā

1. Regulas (EK) Nr. 223/2009 13. pantā minētā Eiropas Statistikas programma veido pamatu statistikas darbībām, kas jāveic Asociētajai valstij attiecīgajos laikposmos, kuri paredzēti Eiropas Statistikas programmā. Visas galvenās Eiropas statistikas programmas jomas un statistikas tēmas uzskata par būtiskām šajā pamatprotokolā izklāstītajai sadarbībai statistikas jomā, un tajās var pilnībā piedalīties Asociētā valsts.
2. Statistikas apakškomitejas katru gadu izstrādā īpašas ES un Asociētās valsts gada statistikas programmas (ES un Andoras gada statistikas programma un ES un Sanmarīno gada statistikas programma) kā gada darba programmas apakškopu un paralēli tai, ko Eiropas Komisija izstrādā saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 223/2009 III nodaļu. Katru konkrētas ES un Asociētās valsts gada statistikas programmu apstiprina Statistikas apakškomiteja. Minētās programmas jo īpaši norāda darbības, kas ietilpst attiecīgajos gada statistikas programmas tematos un kam programmas periodā ir prioritāte attiecīgās ES un Asociētās valsts sadarbībai statistikas jomā.
3. Asociētās valstis statistikas informāciju nosūta *Eurostat* glabāšanai, apstrādei un izplatīšanai. Minētajā nolūkā Asociēto valstu statistikas iestādes (“VSI”) cieši sadarbojas ar *Eurostat*, lai nodrošinātu, ka Asociēto valstu dati tiek pienācīgi nosūtīti un izplatīti dažādām lietotāju grupām kā daļa no ES un Asociēto valstu statistikas, izmantojot parastos izplatīšanas kanālus. Asociēto valstu statistikas apstrādi reglamentē Regula (EK) Nr. 223/2009.

4. Statistikas apakškomiteja izvērtē progresu, kas panākts saistībā ar attiecīgajām ES un Asociētās valsts statistikas darbībām. Tā jo īpaši novērtē, vai šā pamatprotokola piemērošanas pirmajos trīs gados plānotās prioritātes un mērķi ir sasniegti un pasākumi ir veikti. Tā arī novērtē, vai attiecīgā Asociētās valsts protokola XXI pielikuma saturs pienācīgi atspoguļo nozīmīgumu, kā minēts šā pamatprotokola 1. panta 1. punktā.

4. PANTS

Dalība

1. Asociētajās valstīs izveidotās organizācijas ir tiesīgas piedalīties konkrētās ES programmās, kuras pārvalda *Eurostat*, ar tādām pašām līgumtiesībām un līgumsaistībām kā tām struktūrām, kas izveidotas ES.
2. Asociēto valstu ekspertus var norīkot darbā Eiropas Komisijā ("*Eurostat*"). Izmaksas, kas saistītas ar šādu valstu ekspertu norīkošanu darbā Eiropas Komisijā ("*Eurostat*"), tostarp algas, sociālā nodrošinājuma izmaksas, pensiju uzkrājumus, dienas un ceļa naudu, pilnībā sedz Asociētā valsts, kura viņus norīkojusi.
3. ES izveidotās organizācijas ir tiesīgas piedalīties konkrētās programmās, kuras pārvalda Asociēto valstu VSI, ar tādām pašām līgumtiesībām un līgumsaistībām kā tām organizācijām, kas izveidotas Asociētajās valstīs.

5. PANTS

Citas sadarbības formas

1. Apmaiņa ar statistikas jomā izmantotajām tehnoloģijām starp Asociētās valsts VSI un *Eurostat* var notikt, savstarpēji vienojoties.
2. Neskarot katras Asociētās valsts protokola XI pielikuma S iedaļā paredzētos konkrētos noteikumus un kārtību, Asociētās puses var apmainīties ar jebkādu informāciju statistikas jomā.
3. Asociēto pušu VSI var savstarpēji apmainīties ar amatpersonām. ES dalībvalstu VSI var arī veikt apmaiņu starp to un Asociēto valstu amatpersonām. Par nosacījumiem, saskaņā ar kuriem šādas apmaiņas notiek, tieši vienojas iesaistītās VSI.

6. PANTS

Finanšu noteikumi

1. Lai segtu visas savas dalības izmaksas, Asociētās valstis katru gadu sniedz finansiālu ieguldījumu Eiropas statistikas programmā.
2. Noteikumi, kas reglamentē Asociēto valstu finansiālās iemaksas, ir noteikti pamatnolīguma 68. pantā.

6. PAMATPROTOKOLS
PAR ŠĶĪRĒJTIESAS PROCEDŪRĀM

1. NODAĻA

IEVADNOTEIKUMI

1. PANTS

Tvērums

Ja Asociētā puse strīda izskatīšanai vēršas šķīrējtiesā saskaņā ar pamat nolīguma 90. panta 8. punktu, 97. panta 9. punktu vai 98. panta 6. punktu, piemēro šo pamatprotokolu.

2. PANTS

Definīcijas

Šajā pamatprotokolā:

- a) “prasītājs” ir Asociētā puse, kas strīdu nodod izskatīšanai šķīrējtiesā atbilstīgi pamat nolīguma 90. panta 8. punktam, 97. panta 9. punktam vai 98. panta 6. punktam;

- b) “atbildētājs” ir Asociētā puse, kas pieņēmusi:
- i) kompensējošus pasākumus, kas minēti pamat nolīguma 90. panta 7. punktā;
 - ii) aizsardzības pasākumus, kas minēti pamat nolīguma 97. panta 1. punktā;
 - iii) ārkārtas aizsardzības pasākumus, kas minēti pamat nolīguma 97. panta 5. punktā;
 - iv) līdzsvaru atjaunojošus pasākumus, kas minēti pamat nolīguma 97. panta 8. punktā;
 - v) aizsardzības pasākumus, kas minēti pamat nolīguma 98. panta 1. punktā; vai
 - vi) līdzsvaru atjaunojošus pasākumus, kas minēti pamat nolīguma 98. panta 5. punktā;
- c) “Asociētās puses pārstāvis” ir Asociētās puses amatpersona vai jebkura tās iecelta persona, kas pārstāv Asociēto pusi strīdā saskaņā ar pamat nolīguma 90. panta 8. punktu, 97. panta 9. punktu vai 98. panta 6. punktu;
- d) “konsultants” ir kādas Asociētās puses iecelta persona, kas konsultē vai palīdz minētajai Asociētai pusei šķīrējtiesas procesā;
- e) “palīgs” ir persona, kas saskaņā ar tā iecelšanas pilnvarām veic izpēti vai nodrošina palīdzību šķīrējtiesnesim, ievērojot šā šķīrējtiesneša norādījumus un darbojoties minētā šķīrējtiesneša pārziņā;

- f) “kandidāts” ir persona, kura ir iekļauta pamatprotokola 4. panta 1. punktā minētajā sarakstā un kuru saskaņā ar minēto pantu apsver izraudzīšanai par šķīrējtiesnesi.

3. PANTS

Kancelejas un sekretariāta atbalsts

Pēc Asociēto pušu vai šķīrējtiesas rakstiska pieprasījuma Pastāvīgās šķīrējtiesas Starptautiskais birojs (“Pastāvīgā šķīrējtiesa”) darbojas kā kanceleja un nodrošina šķīrējtiesai atbilstošu sekretariāta atbalstu.

4. PANTS

To personu saraksts, kuras vēlas un spēj pildīt šķīrējtiesnešu pienākumus

1. Katra Apvienotā komiteja ne vēlāk kā līdz pārejas perioda beigām izveido sarakstu ar 15 personām, kuras vēlas un spēj pildīt šķīrējtiesnešu pienākumus. Šim nolūkam katra Asociētā puse izvirza piecas personas. Tāpat Asociētās puses kopīgi izvirza piecas personas, kuras var pildīt šķīrējtiesas priekšsēdētāja pienākumus. Apvienotās komitejas nodrošina, ka šādi saraksti vienmēr atbilst 2. punktā minētajām prasībām.

2. Saskaņā ar 1. punktu izveidotajā sarakstā iekļauj tikai tādas personas, kuru neatkarība nav apšaubāma, kuru kvalifikācija atbilst tai, kas viņu attiecīgajās valstīs tiek prasīta iecelšanai augstākajos tiesu varas amatos, vai kuras ir juristi ar atzītu kompetenci, un kurām ir specializētas zināšanas vai pieredze ES tiesībās un starptautiskajās publiskajās tiesībās. Minētajos sarakstos neiekļauj personas, kas ir ES iestāžu, kādas ES dalībvalsts valdības vai Asociētās valsts valdības locekļi, ierēdņi vai citi darbinieki.

2. NODAĻA

PAZIŅOJUMI

5. PANTS

Paziņojumu nosūtīšana

1. Šķīrējtiesa visus pieprasījumus, paziņojumus, rakstiskos izklāstus un citus dokumentus vienlaikus nosūta Asociētajām pusēm.
2. Ja kāda Asociētā puse šķīrējtiesai nosūta pieprasījumu, paziņojumu, rakstisku izklāstu vai citu dokumentu, tā otrai Asociētajai pusei vienlaikus nosūta tā kopiju.
3. Ja kāda Asociētā puse otrai asociētajai pusei nosūta ar strīdu saistītu pieprasījumu, paziņojumu, rakstisku izklāstu vai citu dokumentu, tā vienlaikus nosūta šķīrējtiesai tā kopiju.
4. Jebkuru paziņojumu, kas minēts 1. līdz 3. punktā, nosūta, izmantojot e-pastu vai attiecīgā gadījumā citus telesakaru līdzekļus, kas reģistrē tā nosūtīšanu. Ja vien nav pierādīts pretējais, paziņojums ir uzskatāms par nogādātu tā nosūtīšanas dienā. Visus paziņojumus adresē Eiropas Komisijas Juridiskajam dienestam un attiecīgās Asociētās valsts misijai ES.

6. PANTS

Paziņojums par vēšanos šķīrējtiesā

1. Šķīrējtiesas procesu uzskata par uzsāktu dienā, kad atbildētājs saņēmis paziņojumu par vēšanos šķīrējtiesā. Paziņojumu par vēšanos šķīrējtiesā nosūta arī Pastāvīgajai šķīrējtiesai.
2. Paziņojumā par vēšanos šķīrējtiesā norāda šādu informāciju:
 - a) lūgums nodot strīdu izskatīšanai šķīrējtiesā;
 - b) Asociēto pušu nosaukumi un adreses;
 - c) Pušu pārstāvju un konsultantu vārdi un adreses;
 - d) procedūras juridiskais pamats: pamat nolīguma 90. panta 8. punkts, 97. panta 9. punkts vai 98. panta 6. punkts;
 - e) konstatējums par vienu no šādiem pasākumiem:
 - i) kompensējoši pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 90. panta 7. punktā;
 - ii) aizsardzības pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 97. panta 1. punktā;

- iii) aizsardzības pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 97. panta 5. punktā;
 - iv) līdzsvaru atjaunojoši pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 97. panta 8. punktā;
 - v) aizsardzības pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 98. panta 1. punktā;
 - vi) līdzsvaru atjaunojoši pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 98. panta 5. punktā;
- f) norāde par noteikumu, kas ir strīda priekšmets vai ir saistīts ar to;
- g) īss strīda apraksts;
- h) šķīrējtiesneša iecelšana.
3. Strīds par to, vai paziņojums par vēršanos šķīrējtiesā atbilst šā pamatprotokola prasībām, nav šķērslis šķīrējtiesas izveidei. Šādu strīdu galīgi izšķir šķīrējtiesa.

7. PANTS

Atbilde uz paziņojumu par vēšanos šķīrējtiesā

1. Atbildētājs 20 dienu laikā pēc paziņojuma par vēšanos šķīrējtiesā saņemšanas nosūta savu atbildi prasītājam un Pastāvīgajai šķīrējtiesai, tajā norādot šādus elementus:

- a) Asociēto pušu nosaukumi un adreses;
- b) pušu pārstāvju un konsultantu vārds un adrese;
- c) atbilde uz informāciju, kas ietverta paziņojumā par vēšanos šķīrējtiesā, kā paredzēts šā pamatprotokola 6. panta 2. punkta d) līdz g) apakšpunktā;
- d) šķīrējtiesneša iecelšana.

2. Strīds par to, ka atbildētājs nav atbildējis vai nav sniedzis pilnīgu un savlaicīgu atbildi uz paziņojumu par vēšanos šķīrējtiesā, nav šķērslis šķīrējtiesas izveidei. Šādu strīdu galīgi izšķir šķīrējtiesa.

3. NODAĻA

ŠĶĪRĒJTIESA

8. PANTS

Šķīrējtiesas izveide

1. Šķīrējtiesā ir trīs šķīrējtiesneši.
2. Šķīrējtiesu izveido saskaņā ar šā panta 3. un 4. punktu 30 dienu laikā no dienas, kad saskaņā ar šā pamatprotokola 6. pantu iesniegts paziņojums par vēršanos šķīrējtiesā.
3. Katra Asociētā puse izvirza vienu šķīrējtiesnesi no to personu vidus, kuras iekļautas to personu sarakstā, kuras vēlas un spēj darboties kā šķīrējtiesas locekļi, kas minēta šā pamatprotokola 4. panta 1. punktā. Šķīrējtiesneši, savstarpēji vienojoties, izvēlas priekšsēdētāju no to personu saraksta, kuras Asociētās puses kopīgi izvirza šķīrējtiesas priekšsēdētāja amatam.

Ja šķīrējtiesneši nespēj vienoties par priekšsēdētāja izvēli 2. punktā atvēlētajā termiņā, katra Asociētā puse var pieprasīt, lai Pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsekretārs ar izlozes palīdzību izraugās priekšsēdētāju no to personu saraksta, kuras Asociētās puses ir kopīgi izvirzījušas šķīrējtiesas priekšsēdētāja amatam.

4. Pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsekretārs 3. punkta otrajā daļā minēto izvēli veic piecu dienu laikā no minētajā punktā minētā pieprasījuma saņemšanas. Asociēto pušu pārstāvjiem ir tiesības uz klātbūtni izvēles procesā.
5. Šķīrējtiesas izveides diena ir diena, kad ir izraudzīts priekšsēdētājs un viņš ir akceptējis savu iecelšanu.
6. Ja šā panta 2. punktā noteiktajā termiņā vēl nav izveidots šā pamatprotokola 4. panta 1. punktā minētais to personu saraksts, kuras vēlas un spēj darboties kā šķīrējtiesas locekļi saskaņā ar līgumu, katra Asociētā puse piecu dienu laikā izvirza vienu personu, kas pildīs šķīrējtiesnešu pienākumus. Ja personas ir ierosinātas saskaņā ar šā pamatprotokola 4. panta 1. punktu, kandidātus izvirza no minētā personu saraksta. Šādā gadījumā priekšsēdētāju ieceļ, ievērojot šā panta 3. punktā minēto procedūru. Ja Asociētās puses turpmāko piecu dienu laikā nav kopīgi ierosinājušas vismaz vienu personu šķīrējtiesas priekšsēdētāja amatam, Pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsekretārs piecu dienu laikā pēc apspriešanās ar Asociētajām pusēm iesaka šķīrējtiesas priekšsēdētāja kandidātu, kas atbilst šā pamatprotokola 4. panta 2. punktā izklāstītajām prasībām. Ja neviena Asociētā puse piecu dienu laikā neiebilst pret ieteikto kandidātu, Pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsekretāra ieteiktā persona tiek iecelta par šķīrējtiesas priekšsēdētāju.
7. Ja trīs mēnešu laikā no dienas, kad iesniegts pieprasījums saskaņā ar šā pamatprotokola 6. pantu, nav izveidota šķīrējtiesa, Pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsekretārs 15 dienu laikā pēc vienas Asociētās puses pieprasījuma un pēc apspriešanās ar Asociētajām pusēm ieceļ personas, kas atbilst šā pamatprotokola 4. panta 2. punkta prasībām, izveidojot šķīrējtiesu.

9. PANTS

Šķīrējtiesnešu neatkarība un imunitāte

1. Šķīrējtiesneši ir neatkarīgi, darbojas individuāli un nepieņem nevienas organizācijas vai valdības norādījumus.
2. Šķīrējtiesnešiem no šķīrējtiesas izveides brīža ir imunitāte pret tiesvedību ES un Asociētajās valstīs saistībā ar darbībām, ko tie veikuši, īstenojot savas funkcijas minētajā šķīrējtiesā.

10. PANTS

Šķīrējtiesnešu noraidīšana

1. Asociētā puse, kas plāno noraidīt šķīrējtiesnesi, paziņo par savu nodomu 15 dienu laikā no dienas, kad tai paziņots par minētā tiesneša iecelšanu, vai 30 dienu laikā no dienas, kad tai kļuvuši zināmi apstākļi, ar ko tiek pārkāptas šā pamatprotokola 9. panta 1. punkta prasības.
2. Paziņojumu par noraidījumu nosūta otrai Asociētajai pusei, noraidītajam šķīrējtiesnesim, pārējiem šķīrējtiesnešiem un Pastāvīgajai šķīrējtiesai. Tajā izklāsta minētā noraidījuma iemeslus.
3. Ja Asociētā puse izsaka noraidījumu šķīrējtiesnesim, otra Asociētā puse var pieņemt noraidījumu. Šķīrējtiesnesis, pret kuru izteikts noraidījums, var arī atkāpties. Šāda noraidījuma pieņemšana vai tiesneša atkāpšanās nenozīmē to, ka ir atzīti noraidījuma iemesli.

4. Ja 15 dienu laikā no paziņojuma par noraidījumu dienas otra Asociētā puse nepiekrīt noraidījumam vai ja šķīrējtiesnesis, pret kuru izteikts noraidījums, neatkāpjas, puse, kas izteikusi noraidījumu, var pieprasīt Pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsēkretāram pieņemt lēmumu par noraidījumu.

5. Pieņemot lēmumu par noraidījumu, Pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsēkretārs norāda minētā lēmuma iemeslus, ja vien Asociētās puses nevienojas par to, ka pamatojums nav jānorāda.

11. PANTS

Šķīrējtiesnešu aizstāšana

1. Ja šā pamatprotokola 5. nodaļā paredzētās šķīrējtiesas procedūras laikā ir jāaizstāj kāds šķīrējtiesnesis, viņa aizstājēju ieceļ vai izraugās saskaņā ar šā pamatprotokola 8. panta 3. punktu, kuru noteikumu piemēro pat tad, ja Asociētā puse nav izmantojusi tiesības iecelt aizstājamo šķīrējtiesnesi vai piedalīties viņa iecelšanā.

2. Ja kāds šķīrējtiesnesis tiek aizstāts, procedūru atsāk tajā posmā, kurā aizstājamais šķīrējtiesnesis beidza pildīt savus pienākumus, ja vien šķīrējtiesa nenolemj citādi.

12. PANTS

Šķīrējtiesas darbība

1. Šķīrējtiesas priekšsēdētājs vada visas šķīrējtiesas sēdes. Šķīrējtiesa var deleģēt priekšsēdētājam pilnvaras pieņemt administratīvus un procesuālus lēmumus.
2. Ja vien šajā pamatprotokolā nav noteikts citādi, šķīrējtiesas procesā un apspriedēs var izmantot jebkādu saziņas līdzekļus.
3. Šķīrējtiesas apspriedēs var piedalīties tikai tās šķīrējtiesneši. Tomēr šķīrējtiesa var atļaut palīgu klātbūtni.
4. Par visu lēmumu sagatavošanu atbildīgi ir tikai un vienīgi šķīrējtiesneši, šo uzdevumu nedrīkst uzticēt nevienai citai personai.
5. Ja rodas procesuāls jautājums, uz kuru neattiecas šis pamatprotokols, šķīrējtiesa pēc apspriešanās ar Asociētajām pusēm var lemt par ievērojamo procedūru ar nosacījumu, ka tā ir saderīga ar šo pamatprotokolu.
6. Ja šķīrējtiesa uzskata, ka jāmaina kāds no šajā pamatprotokolā minētajiem procesa termiņiem vai jāizdara citi procesuāli vai administratīvi pielāgojumi, tā pēc apspriešanās ar Asociētajām pusēm tās rakstiski informē par iemesliem, kas ir šādu izmaiņu vai pielāgojumu pamatā, un par nepieciešamo termiņu vai pielāgojumu.

4. NODAĻA

TERMIŅU APRĒĶINĀŠANA

13. PANTS

Termiņu aprēķināšana

1. Jebkurš šajā pamatprotokolā paredzēts termiņš sākas nākamajā dienā pēc paziņojuma saņemšanas. Ja termiņa pēdējā diena ir nedēļas nogale vai oficiālā svētku diena Eiropas Komisijai vai attiecīgajai Asociētajai valstij, termiņu pagarina līdz nākamajai darbdienai. Ņem vērā valsts svētku dienas, kas iekrīt noteiktajā laikposmā.
2. Ja dokumenta iesniegšanas pēdējā diena ir nedēļas nogale vai oficiālā svētku diena Eiropas Komisijai vai attiecīgajai Asociētajai valstij, minēto dokumentu var iesniegt attiecīgi Eiropas Komisijas vai attiecīgās Asociētās valsts nākamajā darbdienā.

5. NODAĻA

ŠĶĪRĒJTIESAS PROCEDŪRA

14. PANTS

Vispārīgie noteikumi

Šķīrējtiesa nodrošina vienlīdzīgu attieksmi pret strīdā iesaistītajām pusēm un to, ka jebkurā attiecīgā šķīrējtiesas procedūras posmā katrai strīdā iesaistītajai pusei tiek dota atbilstoša iespēja izklāstīt savu viedokli. Šķīrējtiesas procesā tās darbs notiek tādā veidā, lai novērstu nevajadzīgu kavēšanos un izmaksas un lai izšķirtu strīdu starp strīdā iesaistītajām pusēm.

15. PANTS

Šķīrējtiesas vieta

Šķīrējtiesas vieta ir Hāga. Izņēmuma gadījumos šķīrējtiesa var sanākt jebkurā citā vietā, ko tā uzskata par piemērotu.

16. PANTS

Valodas

1. Šķīrējtiesas procesa valoda ir franču un angļu valoda.
2. Šķīrējtiesa var pieprasīt, lai visiem dokumentiem, kas pievienoti prasības pieteikumam vai aizstāvības rakstam, un visiem papildu dokumentiem, kuri oriģinālvalodā iesniegti procesa laikā, tiktu pievienots tulkojums vienā no procesa valodām.
3. Katra Asociētā puse pati sedz izmaksas par to šķīrējtiesai iesniegto dokumentu tulkošanu, kuri sākotnēji nav izstrādāti angļu vai franču valodā, kā arī visas izmaksas par mutisko tulkošanu, kas sēdes laikā ir vajadzīga tās pārstāvjiem vai konsultantiem.

17. PANTS

Prasības pieteikums

1. Prasītājs rakstveidā nosūta savu prasības pieteikumu atbildētājam, Pastāvīgajai šķīrējtiesai un katram šķīrējtiesnesim termiņā, ko šķīrējtiesa šim nolūkam noteikusi saskaņā ar šā pamatprotokola 20. pantu. Prasītājs var izvēlēties uzskatīt savu paziņojumu par vēršanos šķīrējtiesā, kas minēts pamatprotokola 6. pantā, par prasības pieteikumu, ar nosacījumu, ka paziņojums par vēršanos šķīrējtiesā atbilst šā panta 2. un 3. punktā izklāstītajām prasībām.

2. Prasības pieteikumā norāda šādu informāciju:
 - a) Asociēto pušu nosaukumi un adreses;
 - b) Pušu pārstāvju un konsultantu vārdi un adreses;
 - c) procedūras juridiskais pamats: pamat nolīguma 90. panta 8. punkts, 97. panta 9. punkts vai 98. panta 6. punkts;
 - d) konstatējums par vienu no šādiem pasākumiem:
 - i) kompensējoši pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 90. panta 7. punktā;
 - ii) aizsardzības pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 97. panta 1. punktā;
 - iii) aizsardzības pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 97. panta 5. punktā;
 - iv) līdzsvaru atjaunojoši pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 97. panta 8. punktā;
 - v) aizsardzības pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 98. panta 1. punktā;
 - vi) līdzsvaru atjaunojoši pasākumi, kas minēti pamat nolīguma 98. panta 5. punktā;
 - e) prasību pamatojošo faktu izklāsts;

f) strīda izklāsts; un

g) juridiskais pamats vai argumenti, uz kuriem paļaujas prasītājs.

3. Prasības pieteikumam, kad vien iespējams, būtu jāpievieno dokumenti un pierādījumi, uz kuriem paļaujas prasītājs vai uz kuriem tas atsaucas.

18. PANTS

Aizstāvības raksts

1. Atbildētājs rakstveidā nosūta savu aizstāvības rakstu prasītājam, Pastāvīgajai šķīrējtiesai un katram šķīrējtiesnesim termiņā, ko šķīrējtiesa šim nolūkam noteikusi saskaņā ar šā pamatprotokola 20. pantu. Atbildētājs var izvēlēties uzskatīt savu atbildi uz paziņojumu par vēršanos šķīrējtiesā, kas minēts pamatprotokola 7. pantā, par aizstāvības rakstu, ar nosacījumu, ka atbilde uz paziņojumu par vēršanos šķīrējtiesā atbilst šā panta 2. punktā noteiktajām prasībām.

2. Aizstāvības rakstā sniedz atbildi uz informāciju, kas izklāstīta prasības pieteikumā saskaņā ar šā pamatprotokola 17. panta 2. punkta c) līdz g) apakšpunktu. Aizstāvības rakstam, kad vien iespējams, būtu jāpievieno dokumenti un pierādījumi, uz kuriem paļaujas atbildētājs vai uz kuriem tas atsaucas.

19. PANTS

Citi rakstiski izklāsti

Šķīrējtiesa var lemt par to, kādus rakstiskus izklāstus Asociētās puses iesniedz vai var iesniegt papildus prasības pieteikumam un aizstāvības rakstam. Ievērojot šā pamatprotokola 20. pantu, šķīrējtiesa nosaka minēto rakstisko izklāstu nosūtīšanas termiņu.

20. PANTS

Termiņi

Šķīrējtiesas noteiktie termiņi prasības pieteikuma, aizstāvības raksta un citu rakstisku izklāstu nosūtīšanai nepārsniedz 90 dienas. Tomēr šķīrējtiesa var pagarināt šādus termiņus, ja tā uzskata, ka šāds pagarinājums ir pamatots.

21. PANTS

Pagaidu noregulējuma pasākumi

Šķīrējtiesa nepieņem un nenosaka pagaidu noregulējuma pasākumus.

22. PANTS

Pierādījumi

1. Katra Asociētā puse sniedz pierādījumus par faktiem, ar kuriem tā pamato savu prasību vai aizstāvību.
2. Šķīrējtiesa jebkurā procesa posmā var lūgt Asociētās puses noteiktā termiņā iesniegt papildu pierādījumus.
3. Šķīrējtiesa nosaka iesniegto pierādījumu pieņemamību, atbilstību un spēku.

23. PANTS

Sēdes

1. Priekšsēdētājs, pamatojoties uz orientējošo grafiku, kas sagatavots saskaņā ar šā pamatprotokola 28. panta 1. punktu, un pēc apspriešanās ar Asociētajām pusēm un pārējiem šķīrējtiesniešiem, paziņo pusēm sēdes datumu, laiku un vietu. Minētā informācija ir publiskojama, izņemot gadījumu, ja sēde ir slēgta.
2. Šķīrējtiesa pēc vienošanās ar Asociētajām pusēm var nolemt sēdi nerīkot.

3. Ja vien strīdā iesaistītās puses nevienojas citādi, sēde notiek Pastāvīgās šķīrējtiesas telpās Hāgā saskaņā ar šā pamatprotokola 15. pantu.
4. Šķīrējtiesa var rīkot papildu tiesas sēdes, ja strīdā iesaistītās puses tam piekrīt.
5. Sēdē visu tās laiku piedalās visi šķīrējtiesneši.
6. Ja vien strīdā iesaistītās puses nevienojas citādi, neatkarīgi no tā, vai sēde ir atklāta vai slēgta, tajā var piedalīties šādas personas:
 - a) strīdā iesaistīto pušu pārstāvji;
 - b) konsultanti;
 - c) palīgi;
 - d) šķīrējtiesas tulki, tulkotāji un šķīrējtiesas referenti; un
 - e) šķīrējtiesas izraudzīti eksperti.
7. Katra strīdā iesaistītā puse ne vēlāk kā piecas dienas pirms sēdes dienas nosūta šķīrējtiesai un otram strīdā iesaistītam pusei to personu sarakstu, kuras attiecīgās strīdā iesaistītās puses vārdā sniegs mutiskus argumentus vai izklāstus, un citu minētās strīdā iesaistītās puses pārstāvju un konsultantu sarakstu, kuri piedalīsies sēdē.

8. Nodrošinot prasītājam un atbildētājam vienādu laiku gan prasības argumentācijā, gan atbildes sniegšanā, sēdes kārtība ir šāda:

a) argumentu izklāsts:

i) prasītāja argumenti;

ii) atbildētāja argumenti;

b) atbildes sniegšana:

i) prasītāja atbilde;

ii) atbildētāja pretatbilde.

9. Sēdes laikā šķīrējtiesa var jebkurai no strīdā iesaistītajām pusēm jebkurā laikā uzdot jautājumus.

10. Šķīrējtiesa organizē sēdes protokolēšanu un protokola nodošanu strīdā iesaistītajām pusēm cik drīz vien iespējams pēc sēdes. Strīdā iesaistītās puses var sniegt piezīmes par protokolu desmit dienu laikā no sēdes dienas. Šķīrējtiesa var izskatīt šādas piezīmes.

11. Katra strīdā iesaistītā puse desmit dienu laikā pēc sēdes dienas var šķīrējtiesai iesniegt papildu rakstisku izklāstu par jebkuru sēdes laikā radušos jautājumu.

24. PANTS

Noklusējuma princips

1. Ja termiņā, kuru šķīrējtiesa noteikusi saskaņā ar šā pamatprotokola 20. pantu, un nepastāvot likumīgiem šķēršļiem, prasītājs nav sniedzis savu prasības pieteikumu, šķīrējtiesa dod rīkojumu pabeigt šķīrējtiesas procedūru, ja vien nepastāv neatrisināti jautājumi, par kuriem varētu būt nepieciešams pieņemt nolēmumu vai ja šķīrējtiesa to uzskata par atbilstošu.
2. Ja termiņā, kuru šķīrējtiesa noteikusi saskaņā ar šā pamatprotokola 20. pantu, un nepastāvot likumīgiem šķēršļiem, atbildētājs nav sniedzis atbildi uz paziņojumu par vēršanos šķīrējtiesā vai savu aizstāvības rakstu, šķīrējtiesa dod rīkojumu turpināt šķīrējtiesas procedūru, bet tas nenozīmē, ka šķīrējtiesa var uzskatīt, ka šāda nesniegšana ir pielīdzināma tam, ka atbildētājs piekrīt prasītāja apgalvojumiem. Šo punktu piemēro arī tad, ja prasītājs nav iesniedzis pretatbildi uz pretprasību.
3. Ja kāda no strīdā iesaistītajām pusēm, par ko atbilstīgi paziņots saskaņā ar šo pamatprotokolu, neierodas uz šķīrējtiesas sēdi, nenorādot šādas neierašanās legītimu iemeslu, šķīrējtiesa var turpināt šķīrējtiesas procedūru.
4. Ja kāda no strīdā iesaistītajām pusēm, kas ir atbilstīgi uzaicināta iesniegt papildu pierādījumus, noteiktajā termiņā to nedara, nenorādot šādas neiesniegšanas legītimu iemeslu, šķīrējtiesa pieņem lēmumu, pamatojoties uz tai iesniegtajiem pierādījumiem.

25. PANTS

Konfidencialitāte

1. Pret jebkuru informāciju, ko kāda strīdā iesaistītā puse iesniegusi šķīrējtiesai, apzīmējot to kā konfidenciālu, otra strīdā iesaistītā puse un šķīrējtiesa attiecas kā pret konfidenciālu informāciju.

Ja kāda strīdā iesaistītā puse šķīrējtiesai iesniedz rakstisku izklāstu, kas ietver konfidenciālu informāciju, tā 15 dienu laikā iesniedz arī izklāstu bez šīs konfidenciālās informācijas, kas tiek publiskots.

2. Nekas šajā pamaprotokolā neliedz kādai strīdā iesaistītai pusei publiskot savu rakstisko izklāstu, uz šķīrējtiesas jautājumiem sniegtās atbildes vai mutisko argumentu protokolu, ar nosacījumu, ka atsaucoties uz otras strīdā iesaistītās puses sniegto informāciju, netiek izpausta informācija, ko otra strīdā iesaistītā puse ir apzīmējusi kā konfidenciālu.

3. Šķīrējtiesas sēdes ir atklātas, izņemot gadījumus, ja kādas strīdā iesaistītās puses izklāsts un argumenti ietver konfidenciālu informāciju vai ja strīdā iesaistītās puses ir vienojušās, ka sēdei jābūt slēgtai. Šādā gadījumā strīdā iesaistītās puses ievēro sēdes konfidencialitāti.

26. PANTS

Ex parte sakari

Šķīrējtiesas procesa laikā šķīrējtiesneši netiekas un citādi mutiski vai rakstiski nesazinās ar strīdā iesaistīto pusi bez otras strīdā iesaistītās puses klātbūtnes.

27. PANTS

Šķīrējtiesas procedūras pabeigšana

Kad strīdā iesaistītajām pusēm ir dota pienācīga iespēja izklāstīt savus argumentus, šķīrējtiesa var pabeigt šķīrējtiesas procedūru.

6. NODAĻA

ŠĶĪRĒJTIESAS PROCESA GRAFIKS

28. PANTS

Šķīrējtiesas procesa grafiks

1. Šķīrējtiesa pēc apspriešanās ar strīdā iesaistītajām pusēm desmit dienu laikā no šķīrējtiesas izveides dienas sagatavo orientējošu procesa grafiku. Pēc apspriešanās ar strīdā iesaistītajām pusēm tā jebkurā laikā var pagarināt vai saīsināt jebkuru termiņu, kas paredzēts šajā pamatprotokolā vai par ko strīdā iesaistītās puses ir vienojušās.
2. Šķīrējtiesa paziņo savu nolēmumu strīdā iesaistītajām pusēm un Apvienotajai komitejai 12 mēnešu laikā no šķīrējtiesas izveides dienas. Ja šķīrējtiesa uzskata, ka tā nevar iekļauties minētajā termiņā, tās priekšsēdētājs par to rakstiski paziņo strīdā iesaistītajām pusēm, norādot aizkavēšanās iemeslus un datumu, līdz kuram šķīrējtiesa plāno pabeigt darbu.
3. Strīdā iesaistītā puse desmit dienu laikā no šķīrējtiesas izveides dienas var iesniegt argumentētu pieprasījumu atzīt lietu par steidzamu. Tādā gadījumā šķīrējtiesa 15 dienu laikā no šāda pieprasījuma saņemšanas lemj par lietas steidzamību. Ja šķīrējtiesa nolemj, ka lieta ir steidzama, šķīrējtiesa dara visu iespējamo, lai sešu mēnešu laikā no tās izveides dienas paziņotu strīdā iesaistītajām pusēm nolēmumu pēc būtības.

7. NODAĻA

ŠĶĪRĒJTIESAS NOLĒMUMI

29. PANTS

Šķīrējtiesas nolēmumi

1. Šķīrējtiesa dara visu iespējamo, lai savu šķīrējtiesas nolēmumu pieņemtu vienprātīgi. Ja šķīrējtiesa, neraugoties uz tās centieniem, nolēmumu nevar pieņemt vienprātīgi, šķīrējtiesas nolēmumu pieņem ar balsu vairākumu.
2. Šķīrējtiesnešu atšķirīgie viedokļi nekādā gadījumā netiek publiskoti.
3. Jebkurš šķīrējtiesas nolēmums ir saistošs strīdā iesaistītajām pusēm. Šķīrējtiesas nolēmumā izklāsta konstatētos faktus, iztirzā šā līguma noteikumu piemērojamību un pamato konstatējumus un secinājumus.

30. PANTS

Šķīrējtiesas nolēmuma forma un sekas

1. Šķīrējtiesa var pieņemt atsevišķus šķīrējtiesas nolēmumus par dažādiem jautājumiem un dažādos laikos.

2. Visi šķīrējtiesas nolēmumi ir rakstiski, un tajos norāda pamatojumu.
3. Visi šķīrējtiesas nolēmumi ir galīgi un saistoši strīdā iesaistītajām pusēm.
4. Šķīrējtiesas nolēmumu paraksta šķīrējtiesneši, tajā norāda tā pieņemšanas datumu un šķīrējtiesas vietu. Šķīrējtiesnešu parakstītā šķīrējtiesas nolēmuma kopiju strīdā iesaistītajām pusēm nosūta Pastāvīgā šķīrējtiesa.
5. Strīdā iesaistītās puses pilnībā publisko šķīrējtiesas nolēmumus, ievērojot konfidencialas informācijas aizsardzību, kas paredzēta šā pamatprotokola 25. pantā.
6. Strīdā iesaistītās puses nekavējoties izpilda šķīrējtiesas nolēmumus.

31. PANTS

Savstarpēji saskaņots risinājums vai citi iemesli šķīrējtiesas procedūras izbeigšanai

1. Strīdā iesaistītās puses jebkurā laikā var panākt savstarpēji saskaņotu strīda risinājumu. Šādā gadījumā strīdā iesaistītās puses kopīgi paziņo šķīrējtiesai par jebkuru šādu risinājumu. Ja savstarpēji saskaņotam strīda risinājumam ir vajadzīgs kādas strīdā iesaistītās puses apstiprinājums, paziņojumā norāda šādu prasību, un šķīrējtiesas procedūru aptur līdz šādas prasības izpildei. Ja kādas strīdā iesaistītās puses apstiprinājums nav vajadzīgs vai ir sniegts paziņojums par minētās iekšējās procedūras pabeigšanu, šķīrējtiesas procedūru izbeidz.

2. Ja pirms šķīrējtiesas nolēmuma pieņemšanas šķīrējtiesas procedūras turpināšana kļūst neiespējama vai kļūst nevajadzīga šā panta 1. punktā neminēta iemesla dēļ, šķīrējtiesa informē strīdā iesaistītās puses par savu nodomu izdot rīkojumu izbeigt šķīrējtiesas procedūru. Šķīrējtiesa var izdot minēto rīkojumu, izņemot gadījumus, kad ir neatrisināti jautājumi, par kuriem varētu būt nepieciešams pieņemt nolēmumu vai ja šķīrējtiesa to uzskata par atbilstošu.

3. Šķīrējtiesa nosūta strīdā iesaistītajām pusēm šķīrējtiesas procesa izbeigšanas rīkojumu vai šķīrējtiesas parakstīto savstarpēji saskaņoto izlīgumu. Šā pamatprotokola 30. panta 2. līdz 6. punktu piemēro savstarpēji saskaņotiem izlīgumiem.

32. PANTS

Šķīrējtiesas nolēmuma labošana

1. Katra strīdā iesaistītā puse 30 dienu laikā pēc šķīrējtiesas nolēmuma saņemšanas var pieprasīt šķīrējtiesai izlabot šķīrējtiesas nolēmumā jebkādas aprēķina kļūdas, būtiskas vai pārrakstīšanās kļūdas vai jebkādas līdzīgas kļūdas vai izlaidumus, par to paziņojot otrai strīdā iesaistītajai pusei un Pastāvīgajai šķīrējtiesai. Ja šķīrējtiesa šādu pieprasījumu uzskata par pamatotu, tā veic šādu labojumu 45 dienu laikā pēc minētā pieprasījuma saņemšanas. Šāds pieprasījums neatliek nolēmuma stāšanos spēkā.

2. Šķīrējtiesa 30 dienu laikā pēc nolēmuma paziņošanas var veikt labojumus pēc savas iniciatīvas.

3. Labojumus saskaņā ar šo pantu izdara rakstiski, un tie ir šķīrējtiesas nolēmuma neatņemama sastāvdaļa. Šādiem labojumiem piemēro šā pamatprotokola 30. panta 2. līdz 6. punktu.

8. NODAĻA

FINANSIĀLIE JAUTĀJUMI

33. PANTS

Maksājamā atlīdzība un izdevumu kompensācija šķīrējtiesnešiem un viņu palīgiem

Strīdā iesaistītās puses, izmantojot jebkādu saziņas līdzekli, septiņu dienu laikā pēc šķīrējtiesas izveides vienojas ar to par turpmāko:

- a) šķīrējtiesnešiem maksājamā atlīdzība un izdevumu kompensācija, kas ir samērīga un salīdzināma ar šķīrējtiesu standartiem, kuri noteikti Pasaules Tirdzniecības organizācijā;
- b) šķīrējtiesnešu palīgiem maksājamā atlīdzība, turklāt katra šķīrējtiesneša palīgiem maksājamās atlīdzības kopējā summa ir samērīga un nekādā gadījumā nepārsniedz vienu trešdaļu no attiecīgā šķīrējtiesneša atlīdzības.

34. PANTS

Izmaksas

1. Katra strīdā iesaistītā puse sedz savus tiesāšanās izdevumus un pusi no šķīrējtiesas izmaksām.

2. Šķīrējtiesa, lemjot pēc būtības, šķīrējtiesas nolēmumā nosaka savas izmaksas. Minētās izmaksas sedz tikai:

- a) šķīrējtiesnešu atlīdzību, kas norādīta atsevišķi katram tiesnesim un ko nosaka pati šķīrējtiesa saskaņā ar šā pamatprotokola 34. panta a) punktu;
- b) ceļa izdevumus un citus izdevumus, kas radušies šķīrējtiesnešiem;
- c) pastāvīgās šķīrējtiesas atlīdzību un izdevumus.

3. Izmaksām, kas minētas 2. punktā, jābūt samērīgām, ņemot vērā strīda priekšmeta vērtību, strīda sarežģītību, laiku, ko velta šķīrējtiesneši un jebkurš šķīrējtiesas iecelts eksperts, un visus citus attiecīgos konkrētās lietas apstākļus.

35. PANTS

Drošības naudas iemaksa

1. Šķīrējtiesas procedūras sākumā Pastāvīgā šķīrējtiesa var pieprasīt strīdā iesaistītajām pusēm iepriekš pārskaitīt depozītu, kas vienāds ar šā pamatprotokola 34. panta 2. punktā minēto izmaksu kopsummu.
2. Šķīrējtiesas procedūras gaitā Pastāvīgā šķīrējtiesa var pieprasīt strīdā iesaistītajām pusēm iemaksāt papildu summas.

3. Visas summas, ko strīdā iesaistītās puses iemaksājušas saskaņā ar šo pantu, pārskaita Pastāvīgajai šķīrējtiesai, kura tās izmaksā, lai segtu faktiskās izmaksas, tostarp jo īpaši šķīrējtiesnešu un Pastāvīgās šķīrējtiesas locekļu honorārus.

ŠĶĪRĒJTIESNEŠU RĪCĪBAS KODEKSS

1. PANTS

Procesuālie pienākumi

1. Lai saglabātu šķīrējtiesas procedūras integritāti un objektivitāti, ikviens kandidāts, kas vēlas kļūt par šķīrējtiesnesi:
 - a) nepieļauj nepiedienīgu uzvedību un nerada nepiedienīguma iespaidu;
 - b) ir neatkarīgs un objektīvs;
 - c) izvairās no tiešiem un netiešiem interešu konfliktiem; un
 - d) ievēro augstus uzvedības standartus, lai saglabātu strīdu izšķiršanas procedūras integritāti un objektivitāti.
2. Bijušie kandidāti vai šķīrējtiesneši ievēro šā papildinājuma 5. un 6. pantā minētos pienākumus.

2. PANTS

Šķīrējtiesnešu pienākums sniegt informāciju

1. Pirms kandidāts apstiprina savu izraudzīšanu par šķīrējtiesnesi, viņš Asociētajām pusēm rakstiski sniedz informāciju par jebkādām interesēm, attiecībām vai aspektiem, par kuriem viņš apzinās, ka tie varētu ietekmēt viņa neatkarību vai objektivitāti vai varētu pamatoti radīt iespaidu par nepiedienīgumu vai neobjektivitāti šķīrējtiesas procesā.
2. Kandidāti un šķīrējtiesneši par visiem jautājumiem saistībā ar šā rīcības kodeksa faktiskiem vai iespējamiem pārkāpumiem informē tikai Apvienoto komiteju, kurā tos izskata Asociētās puses.
3. Šķīrējtiesneši jebkurā šķīrējtiesas procesa posmā strīdā iesaistītajām pusēm rakstiski sniedz informāciju par jebkādām interesēm, attiecībām vai aspektiem, kuri atbilst 1. punktā noteiktajiem un kuri viņiem ir zināmi vai par kuriem viņi ir uzzinājuši.

3. PANTS

Šķīrējtiesnešu pienācīga rūpība

1. Šķīrējtiesneši pēc viņu iecelšanas savus pienākumus visā šķīrējtiesas procesa gaitā veic rūpīgi un godprātīgi, taisnīgi un centīgi.

2. Jo īpaši šķīrējtiesneši:

- a) izskata tikai tos jautājumus, kuri bija izvirzīti šķīrējtiesas procesā un par kuriem jāpieņem šķīrējtiesas nolēmums, un nedeleģē šo pienākumu citai personai;
- b) veic visus atbilstošos pasākumus, lai viņu palīgi zinātu un ievērotu šā papildinājuma 1., 2. un 6. punktu.

4. PANTS

Šķīrējtiesnešu neatkarība un objektivitāte

Šķīrējtiesneši:

- a) ir neatkarīgi un objektīvi un atturas radīt iespaidu, ka viņu rīcība ir nepiedienīga vai neobjektīva, un viņus nedrīkst ietekmēt savtīgas intereses, ārējs spiediens, politiski apsvērumi, sabiedrības protesti, lojalitāte pret ES vai Asociētajām valstīm vai bailes no kritikas;
- b) nedz tieši, nedz netieši neuzņemas saistības un nepieņem priekšrocības, kas jebkādā veidā varētu ietekmēt viņu pienākumu pienācīgu izpildi vai radīt šādu iespaidu;
- c) neizmanto savu šķīrējtiesneša amatu, lai virzītu personiskas vai privātas intereses, un atturas no darbībām, kas var radīt iespaidu, ka kādam ir īpaša iespēja viņus ietekmēt;

- d) neļauj finansiālām, uzņēmējdarbības, profesionālajām, ģimenes vai sociālajām attiecībām vai pienākumiem ietekmēt savu rīcību vai spriedumus;
- e) atturas no stāšanās tādās attiecībās vai no finansiālās ieinteresētības iegūšanas, kas varētu iespaidot viņu objektivitāti vai pamatoti radīt nepiedienīguma vai neobjektivitātes iespaidu;
- f) bez citu šķīrējtiesnešu klātbūtnes neapspiež ar kādu no pusēm vai abām strīdā iesaistītajām pusēm nevienu šķīrējtiesas procesa priekšmeta aspektu vai procesa norisi.

5. PANTS

Bijušo šķīrējtiesnešu pienākumi

Visi bijušie šķīrējtiesneši atturas no darbībām, kas var radīt iespaidu, ka viņi, veicot pienākumus, ir bijuši neobjektīvi vai ieguvuši priekšrocības no jebkura šķīrējtiesas lēmuma vai šķīrējtiesas nolēmuma.

6. PANTS

Konfidencialitāte

1. Neviens šķīrējtiesnesis vai bijušais šķīrējtiesnesis nevienā brīdī:
 - a) neizpauž vai neizmanto jebkādu informāciju, kas nav pieejama publiski un kas attiecas uz jebkuru šķīrējtiesas procesu vai kas tikusi iegūta šāda procesa gaitā, izņemot šāda procesa vajadzībām, un jebkurā gadījumā šādu informāciju neizpauž un neizmanto, lai gūtu personīgu labumu sev vai citām personām vai kaitētu citu personu interesēm;
 - b) neizpauž informāciju par apspriedēm šķīrējtiesā vai par jebkura šķīrējtiesneša uzskatiem.
2. Neviens šķīrējtiesnesis neizpauž šķīrējtiesas nolēmumu vai tā daļas, pirms to publicē saskaņā ar šo pamatprotokolu.

7. PAMATPROTOKOLS
PAR PARLAMENTĀRĀS ASOCIĀCIJAS KOMITEJAS NOLIKUMU

1. PANTS

Ar pamat nolīguma 78. pantu izveidotās Parlamentārās asociācijas komitejas sastāvs un funkcijas atbilst šim nolīgumam un šiem statūtiem.

2. PANTS

Parlamentārajā asociācijas komitejā ir 12 locekļi. Eiropas Parlaments ieceļ četrus locekļus, un Asociēto valstu parlamenti katrs ieceļ četrus locekļus.

3. PANTS

Parlamentārā asociācijas komiteja no savu locekļu vidus ievēlē priekšsēdētāju un priekšsēdētāja vietnieku. Parlamentārās asociācijas komitejas priekšsēdētāja amatu uz vienu gadu ieņem pārmaiņus Eiropas Parlamenta iecelts loceklis un Asociētās valsts parlamenta iecelts loceklis.

4. PANTS

Parlamentārā asociācijas komiteja sanāk uz ģenerālsēdi vismaz reizi gadā, pārmaiņus ES un kādā Asociētajā valstī. Katrā sēdē parlamentārā asociācijas komiteja lemj par to, kur notiks nākamā ģenerālsēde. Ārkārtas sēdes var rīkot, ja tā nolemj Parlamentārā asociācijas komiteja saskaņā ar savu reglamentu.

5. PANTS

Parlamentārā asociācijas komiteja pieņem savu reglamentu ar tās locekļu divu trešdaļu balsu vairākumu.

6. PANTS

Izmaksas, kuras saistītas ar locekļa dalību Parlamentārajā asociācijas komitejā, sedz parlaments, kas ir iecēlis minēto locekli.